Skupštinsko zasedanje o Kosovu

SVI SMO KRIVI OSIM NJEGA

Kriminal

ŠTA SVE MOŽEŠ U NOVOM SADU KAD SI MRTAV

BiH 4,70 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 175 DEN; Crna Gora 2.50 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Greece 3.00 EUR; Austria, Germany 4.00 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 250 RSD

01462

9 770353 802002

VREME

broj 1482

30. maj 2019.

ODJECI NA INTERVJU VLADIKE GRIGORIJA

VUČIĆEVE PRETNJE PRAZNOM PUŠKOM

Posetite Vugl.rs !

Vugl je medijski portal namenjen razvoju političke pismenosti i kritičkog mišljenja.

Podstičemo dijalog, promišljanje i zdravu kritiku aktuelnih društvenih procesa.

Ne nudimo gotove odgovore već postavljamo pitanja: gde živimo, kako živimo, za šta živimo.

VUGL.RS

GDE ŽIVIŠ // KAKO ŽIVIŠ // ZA ŠTA ŽIVIŠ

VREME
BROJ 1482
30. maj 2019.

04 Zoom: Vidimo se u sledećem ratu
06 Vučić na sednici o Kosovu: Svi su krivi osim njega
11 Nuspojave: Pismo iz budućnosti, treći put
12 Reagovanja na intervju vladike Grigorija: Vučićeva pretnja praznom puškom
14 **Izmene Krivičnog zakonika: Jeftini politički poeni**
18 Slučaj sudije Miodraga Majića: Režimsko slanje poruke
20 Kriminal: Šta sve možeš u Novom Sadu kad si mrtav
24 Urbanizam: Uzaludno putovanje
26 Društvena odgovornost: Ko su donatori u Srbiji
30 Kultura sećanja: NATO bombardovanje
34 Lični stav: U lavirintu kosmetske enigme
35 TV Manijak: Srbin za primer

KULTURA

36 **Intervju: Mati Diop, rediteljka**
38 Kinematografija: Manje-više samonikli film
39 Muzika: Belo krvno zrnce
40 Intervju: Adam Sofronijević, zamenik upravnika Univerzitetske biblioteke
42 Pozorište: *Getsimanski vrt*
44 Arhitektura: Detalji iz beogradske škole stanovanja
46 Intervju: Dušan Mladenović
48 Fenomen: U zemlji zmajeva

SVET

50 **Izbori za parlament EU: Kraj briselske učmalosti**
54 Evropski izbori s one strane Kanala: Suze za kraj Tereze Mej

MOZAIK

56 Festival: Vinaverovo videlo sveta
59 Navigator: Nepobedivi bag
60 Strip: Sergej Solovjev
62 Vreme uživanja: Pobuna

"Sama kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti uslovnog otpusta za dela za koja je tražila Fondacija 'Tijana Jurić', oko koje je i bilo i najviše diskusije u medijima, u suprotnosti je sa Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima", kaže za "Vreme" advokat Danilo Ćurčić

PIŠE: MARKO PANTIĆ

"Srela sam mnoge koji su bili skoro opsednuti željom da budu negde drugde. Oni psihički više nisu bili u Dakaru, što je bilo izuzetno uznemirujuće. Oni su takoreći već postali duhovi slični onima u mome filmu"

RAZGOVARALA: MARINA RICHTER

Krah tradicionalnih partija, jačanje radikalne desnice – evropska politika je konačno ponovo zanimljiva. Evropska unija nije propala niti će propasti, ali nas čeka pet burnih godina u kojima se odlučuje kako će izgledati u narednim decenijama.

PIŠE: NEMANJA RUJEVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: **Dimitrije Goll/ Tanjug**

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Marija Janković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Bojan Stekić, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija:
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Olga Babić, Živana Rašković, Ivana Stanković;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

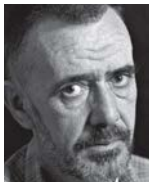

Vidimo se u sledećem ratu: Zašto je kosovska policija izabrala najgori način da pohapsi sopstvene službenike

Dizale su se tenzije u inače sluđenom narodu probuđenom ili sirenama za uzbunu na Severnom Kosovu ili razbuđenom dramatičnim vestima u jutarnjim televizijskim programima, te patetičnim objavama glavne zvezde dvodnevnog zasedanja Skupštine Srbije – Aleksandra Vučića

JAKE REČI:
PAR SATI KOJI NISU PROMENILI SVET

Dubok naklon mom kolegi Draganu Todoroviću koji je u nekoliko reči razrešio ishod ratnih igara između koalicionih partnera u vlasti na Kosovu. On je, naime, još u utorak rano ujutro napisao, parafraziram: čim sam video Lazanjskog na televiziji "Pink", znao sam da je to sve neozbiljno.

Sve jake reči: duge cevi, podizanje bojeve i borbene gotovosti (valjda se to tako kaže), hitna sednica Saveta za nacionalnu bezbednost (Vučić: "Ja kao vrhovni komandant"), podizanje i rušenje barikada, čak se i Miloš Obilić pominjao, MiG 29 leti iznad Novog Pazara, primećene trupe koje se približavaju administrativnim granicama... dizale su tenziju u inače sluđenom narodu probuđenom ili sirenama za uzbunu na Severnom Kosovu ili razbuđenom dramatičnim vestima u jutarnjim televizijskim programima, te patetičnim objavama glavne zvezde dvodnevnog zasedanja Skupštine Srbije – Aleksandra Vučića.

Imam poverenje u Kossev, portal s Kosova, pa ću ih citirati kao verodostojan izvor informacija s lica mesta i epilog o drami koja je trajala par sati i nije promenila svet. Oni su napisali:

"U današnjoj akciji kosovske policije uhapšeno je 19 pripadnika kosovske policije (11 Srba, 4 Albanca i 4 Bošnjaka), među kojima je jedan komandir, tri poručnika i petnaest policijskih službenika, saopštila je na konferenciji za štampu izvršna direktorica PIK-a Miradije Keljmendi.

Tokom pretresa zaplenjeno je oružje, tehnička oprema i novac, izjavila je Keljmendi, ističući da se istraga u ovom slučaju nastavlja.

Ona je naglasila da je pripadnicima kosovske policije određeno zadržavanje do 48 sati, kao i da su suspendovani sa dužnosti.

Direktor kosovske policije Rašit Ćaljaj saopštio je da je današnja akcija hapšenja pripadnika kosovske policije sprovedena uspešno, uprkos, kako je rekao, otporu u Zubinom Potoku. Izjavio je i da je ova akcija brzo pripremljena, ali da je detaljno bila isplanirana."

Tu se sad otvaraju pitanja koja bi postavio i neki ne baš pasioniran ljubitelj "krimića." Kao prvo, pošto je reč o policijskim službenicima, zašto nisu pohapšeni kad se pojave na poslu, bez halabuke i pokreta oklopnih kola? Sačekaju ih u kancelariji, a ne da ih vijaju u bornim kolima po Zubinom Potoku. Pretres kuće se obavi u isto vreme i mirna Bačka. Pardon, to je Vojvodina!

Čemu je, dakle, služio upriličeni spektakl?

DVE ŠKOLE MIŠLJENJA:
POKAZIVANJE MOĆI ILI SNAGA DOGOVORA

Po jednoj školi mišljenja, ovom akcijom u zoru vlast na Kosovu demonstrirala je prkos Vučiću i njegovom režimu i potvrdila, još jednom, nezavisnost Kosova od Srbije i to u noći između dvodnevnog zasedanja srpske Narodne skupštine.

Foto: Tanjug AP Photo

Ili je, kao što tvrdi Boško Obradović, lider "Dveri", na konferenciji za štampu u holu Skupštine, kosovska vlada izašla u susret Vučiću i upečatljivom akcijom uz primenu viška sile dodatno učvrstila njegov argument da ćemo gledati napade Albanaca ako ne pristanemo na kompromis.

I Savez za Srbiju ocenio je da su najnoviji događaji na Kosovu i Metohiji rezultat propale politike Aleksandra Vučića, ali i da umnogome liče na zajedničku režiju Haradinaja i Vučića koja neće ništa dobro doneti ni srpskom ni albanskom narodu.

"Dok mu njegovi 'biznismeni' sa balkona Narodne skupštine Republike Srbije žustro aplaudiraju, na severu Kosova Vučić i njegovi koalicioni partneri Ramuš Haradinaj i Hašim Tači guraju kosovsku policiju na srpski narod", navodi SZS u saopštenju.

Dodaju da je jedinica Rosu, koja je ušla na sever, pod kontrolom vlade u Prištini koja je izabrana glasovima Srpske liste.

"Gde su sada Marko Đurić i Goran Rakić da brane i štite narod? Zašto sada ne pozovu mobilnim telefonom Vučića i uključe ga da ga čuju građani uplašeni za svoju bezbednost? Zašto sada ne skandiraju 'Aco, Srbine', nego ćute već šest sati od kada je operacija koja je izazvala nemire počela", pita Savez sa Srbiju.

Predsednica Evropskog pokreta za Kosovo Rada Trajković opet je, možda, najgore prošla. Nju je Nikola Selaković, valjda prvi Vučićev savetnik u poslovima predsednikovanja, nazvao u emisiji na javnom servisu, "Rada sa Savskog venca", aludirajući time da neko ko živi u Beogradu nema prava da sudi o bilo čemu kad je o Kosovu reč. Kao da Selaković živi u Osojanima.

A ona je iznela zdravorazumsku ocenu da hapšenje policajaca na severu Kosova nije etnički motivisano, već da je reč o borbi protiv kriminala koju je trebalo da podrži i predsednik Srbije Aleksandar Vučić i rekla da je brine eksperimenat koje šef države sprovodi nad Srbima na severu Kosova.

"Da je predsednik odgovoran, on bi trebalo da podrži tu akciju, a ne da podiže odbranu, vojsku i policiju", rekla je Rada Trajković agenciji FoNet.

NIJE TAKO MISLIO:
NAPAD S KRALJEVOG KRILA

Ona smatra da to što tokom zasedanja Skupštine Srbije o Kosovu (opširnije na stranicama koje slede u ovom broju "Vremena") na balkonu sede ljudi tako sumnjivih biografija koji se povezuju sa kriminalom, pokazuje neodgovornost i šalje pogrešnu poruku i daje negativnu sliku Srbije pred međunarodnom zajednicom.

Na kraju, kad su pokupljene čaure, predsednik Srbije Aleksandar Vučić izjavio je nakon zasedanja u utorak, da kada je u Skupštini rekao da "naša vojska, ukoliko dođe do bilo kakvog ozbiljnijeg ugrožavanja poretka i života ljudi na severu Kosova i Metohije, zaštitiće naš narod" – nije govorio o vojnoj intervenciji.

Odgovarajući na pitanje novinara TV N1, kazao je da jeste rekao da će zaštititi svoj narod i da će pobediti, ali da nikada nije pominjao vojnu intervenciju.

"Nećemo da ratujemo, čuvaćemo mir gotovo po svaku cenu (...) Nikakve intervencije nisam pominjao, rekao sam 'zaštitićemo naš narod'", naveo je predsednik. Dodao je i da nije toliko neozbiljan da dovede srpski narod na Kosovu u bezizlaznu situaciju, precizirajući da će ih štititi "onako kako može, u skladu sa međunarodnim pravom i međunarodnim zakonima".

I dalje, dakle, igramo bez kraljice i topa, ali planiramo napad po kraljevom krilu. Samo pssst... to je državna tajna. ¶

SVI SMO KRIVI

“U šta verujemo: u laž ili u istinu?” Ovako je predsednik počeo svoje izlaganje u Skupštini u ponedeljak 27. maja, koja je sutradan po podne usvojila izveštaj Kancelarije za Kosovo i Metohiju – izveštaj o kome je bilo najmanje reči tokom skupštinske rasprave

Danima pre sednice – koja je zakazana tako što je predsednik Aleksandar Vučić u jednom od svojih TV monologa izjavio da bi hteo da sednica o Kosovu bude održana, a Maja Gojković bila dovoljno neagilna da između ovih predsednikovih reči i njenog zakazivanja sednice prođe čak nekoliko sati – vlast je na prilično kontroverzan način pozivala najveći deo opozicije koja bojkotuje Skupštinu da dođu na sednicu: istovremenim ubeđivanjem da se o ovome mora govoriti, da svakog ko ne dođe ne zanima Kosovo, do toga da predsednik Srbije neće ništa konkretno ni reći, jer “pričati o konkretnim rešenjima dok su na snazi anticivilizacijske takse od 100 odsto nije ni potrebno, ni ozbiljno” (Milenko Jovanov).

Kako god, sednicu o Kosovu od opozicije nisu bojkotovali poslanička grupa LDP–LSV–SDA, Srpska radikalna stranka, Stranka moderne Srbije, te poslanici Đorđe Vukadinović, Milan Lapčević i Miladin Ševarlić. Svi ostali – DS, Klub samostalnih poslanika, SDS – Narodna stranka i veći deo poslanika koji nemaju poslanički klub – jesu.

PRVI PUT U NOVIJOJ ISTORIJI

Poslednji put skupštinska sednica o Kosovu i Metohiji održana je još davne 2013. godine. O ogromnom broju susreta – javnih, tajnih, grupnih – između predstavnika Srbije i Kosova koji su održani nakon te sednice sve do sada nije bilo nikakvih reči u zakonodavnom telu države, a ta je tradicija nastavljena i nakon ove sednice. Vučić, koji je ubedljivo najviše govorio tokom ova dva dana, ni reč nije rekao o tome šta je pregovarao, sa kim, o čemu i sa kojim pravom.

Umesto toga, Skupštini i javnosti Srbije je ponudio nekoherentnu, protivrečnu i zbunjujuću bujicu reči kojom je pokušao da dokaže da je neophodno da Srbija dođe do kompromisa – naravno, ne govoreći šta taj kompromis znači i od čega se sastoji.

Centralnu argumentaciju Vučić je izneo tokom svog dvoipočasovnog obraćanja u ponedeljak. Najpre je ustvrdio da postoje samo dve mogućnosti: normalizacija odnosa između Beograda i Prištine ili pokušavanje očuvanja statusa kvo, tj. takozvani zamrznuti konflikt.

“Ljudi kada pričaju ‘a kakav će plan da iznese Vučić’, oni sebe lažu, zato što treba da postave pitanje a kakav je plan Albanaca, Amerikanaca, Nemaca i svih drugih. Mi smo manji igrači od tih zapadnih sila. A možemo li mi da govorimo u njihovo ime kakvi su njihovi planovi? Smemo li, imamo li pravo?”, upitao se Vučić, i vrlo brzo se ustvrdilo da smemo i da imamo pravo, jer: “Normalizacija može da bude samo u dva slučaja. Pod jedan, kako ga doživljava svet, međunarodna zajednica i Albanci – postizanje sporazuma u kome je Kosovo celovita teritorija, nezavisna država. Srbima bi dali neka prava, praviće se po modelu nekakve dve Nemačke, što Albanci više takođe ne prihvataju, iako bi Nemačka i Francuska to da guraju, ali Albanci neće. Amerikanci takođe više neće, nego vam kažu – morate da priznate. Mi im kažemo nećemo da priznamo, oni kažu morate da priznate, i tako ukrug.”

Pa potom još jednom: “Zapadne sile, koje su prihvatile nezavisnost Kosova, apsolutno su odlučne da to isteraju do kraja, po svaku cenu i na svaki način.”

A onda je predsednik izveo neverovatan račun – bez navođenja ikakvih izvora, govorio je o dva scenarija demografskog, ekonomskog i socijalnog razvoja Srbije: ako dođe do normalizacije odnosa sa kosovskim Albancima (tzv. bolja varijanta) i ako do normalizacije ne dođe (lošija varijanta).

Po Vučiću, bolja varijanta bi značila sledeće: Srbija bi u ovom slučaju u 2060. godini imala 5,9 miliona stanovnika; sporazum sa Albancima značio bi da će stopa mortaliteta biti niža, da će se stopa fertiliteta uvećati sa 1,46 na 1,85 dece po ženi, da bi do 2030. Srbija dostigla EU stopu aktivnosti stanovništva, izjednačio bi se broj imigracije sa emigracijom, realni životni standard građana Srbije bio bi 72 odsto veći nego što je danas, a ako ne postignemo, onda 29-30 odsto veći:

“Da postignemo kompromisno rešenje koje je dobro, u čemu bi Srbija zaštitila svoje interese na KiM, Srbija, ne Srbi, i dobila... *nešto* (kurziv novinara)... to bi značilo da bismo izgubili nešto više od 1,21 miliona lica, ili 17 odsto do 2060. godine. Ukoliko to ne postignemo, smanjenje bi bilo 3,14 miliona lica, ili za 44 odsto u odnosu na 2015. godinu.” I još, ako se ne postigne sporazum, zbog lošije demografije došlo bi do smanjivanja penzija, povećanja i relativnog i apsolutnog siromaštva, a ništa od svega toga ne bi bilo moguće ako do sporazuma i kompromisa dođe.

Zbilja je – najblaže rečeno – nejasno kako je Vučić iz onog “nečega” što Srbija treba da dobije tim dobrim kompromisom izvukao dva miliona stanovnika više i opšte blagostanje, odnosno, kako bez tog “nečega” neće biti rasta standarda građana i zašto će doći do potpunog demografskog a posledično i socijalnog i ekonomskog kolapsa.

OSIM NJEGA

Šta je, pobogu, to "nešto" koje proizvodi ove neverovatne efekte po državu Srbiju? Mada Vučić to nije eksplicitno rekao, iz svih sati njegovog izlaganja može da se zaključi da je reč je o delu teritorije Kosova koji bi pripao Srbiji. Teško je zamisliti šta ta teritorija treba da sadrži kako bi na ovako dramatičan način uticala na državu Srbiju.

Novinar "Vremena" je poslao Suzani Vasiljević pitanje: iz kojih je izvora predsednik u ponedeljak govorio o ova dva scenarija – da li je to projekcija Republičkog zavoda za statistiku (RZS) ili šta već, ali do zaključenja teksta odgovor nije stigao.

I uopšte, veliki deo uvoda Vučić je potrošio opisujući istorijat Kosova još od vremena starih Rimljana, pokušavajući da svede problem Kosova na problem demografije, pa je tako, opet iz neznanih izvora, ustvrdio da je "po procenama iz 1455. godine (!), na teritoriji koja danas obuhvata KiM živelo oko 98 odsto Srba". Išao je predsednik iz veka u vek, pa iz decenije u deceniju, prebrojavao Srbe i Albance, prebrojavao koliko je srpske dece u školama na Kosovu bilo 1961. a koliko 1999. godine (mada RZS nema takve podatke), računao koliko će biti Srba a koliko Albanaca za 40 i 80 godina, a potom zaključio da je 1991. bilo svega 11 odsto Srba i Crnogoraca na Kosovu. I sve bi to bilo donekle razumljivo da, nakon izvesnog vremena, u odgovoru na izlaganje Balinta Pastora nije rekao sledeće:

"Mi nemamo nikakav problem sa Mađarima. Nekad su jedni o drugima razmišljali kojih će manje da bude, ne bi li ostvarili neke svoje interese. Mi danas na taj način ne razmišljamo. Mi želimo da što više Mađara, kao i svih drugih, ostane da živi u Srbiji. Nemamo dovoljno ljudi." »

Karikatura: Vladimir Radibratović

IMA PLANA, NEMA PLANA

Ovakvih kontradiktornosti bilo je pregršt u predsednikovim izlaganjima, a najveća se odnosila na ono što su i opozicija i javnost Srbije očekivale da čuju: šta je plan za Kosovo i da li postoji uopšte? Slušamo Vučića u ponedeljak:

"Nema nikakvog smisla da ovde govorim u detalje. Ja sam mogao danas da iznesem sve planove, da iznesem sve mape, da govorim o svakom selu i zaseoku. Ali to ne mogu i ne smem da govorim zato što ne odlučujemo mi sami ni o čemu. Odlučuje i druga strana, a odlučuju još i više oni koji podstiču drugu stranu na sve ono na šta su je podsticali do danas."

Dakle, plan postoji, u detalje, u zaseoke. Ali, sutradan, pričala se druga priča: "Šta sam to uradio? Šta sam to potpisao? Šta smo to napravili loše za naš narod? Jel' ima neko da mi kaže konačno, sem čapras-divana koji slušam sve vreme? Sve vreme slušam šta mi ko kaže šta će da bude, a sa tim nisam došao u Narodnu skupštinu. I pritom vam ne krijem – kada budem imao bilo šta, doći ću u Narodnu skupštinu, predočiću vam šta i to ću hrabro da uradim i boriću se za to. Nemam ništa u rukama, nemam nikakav plan, nemamo ništa, nemamo ni razgovore."

A, uostalom, zar je važno šta je potpisao? Sećamo se njegove izjave iz januara 2017. godine: "Sada kažu da nemamo pismeni sporazum, pa nemamo ga, ali je to deo onoga o čemu smo razgovarali i imamo usmeni sporazum. Znate, u Briselu imate samo dva sporazuma u pisanoj formi, a sve ostalo je postizano kao usmeni sporazum." O onom "usmenom" nije bilo ni reči u Skupštini.

Sličnom tehnikom poslužio se i komentarišući događaje od utorka ujutru, kada je došlo do policijske akcije i hapšenja na Kosovu: prvo je rekao da će srpska vojska "zaštititi svoj narod" na Kosovu i da će "pobediti", a posle mrtav 'ladan rekao da nikada nije pominjao vojnu intervenciju.

Još jedna nelogičnost je i opisivanje sopstvenih uspeha: "Uspeli smo da podignemo ugled Srbije u međunarodnoj zajednici i da vratimo Kosovo i Metohiju, koja je za njih bila završena stvar, na sto, da se ponovo o tome priča, (...) a 2008. i 2010. je već sve bilo završeno. Sve je bilo gotovo."

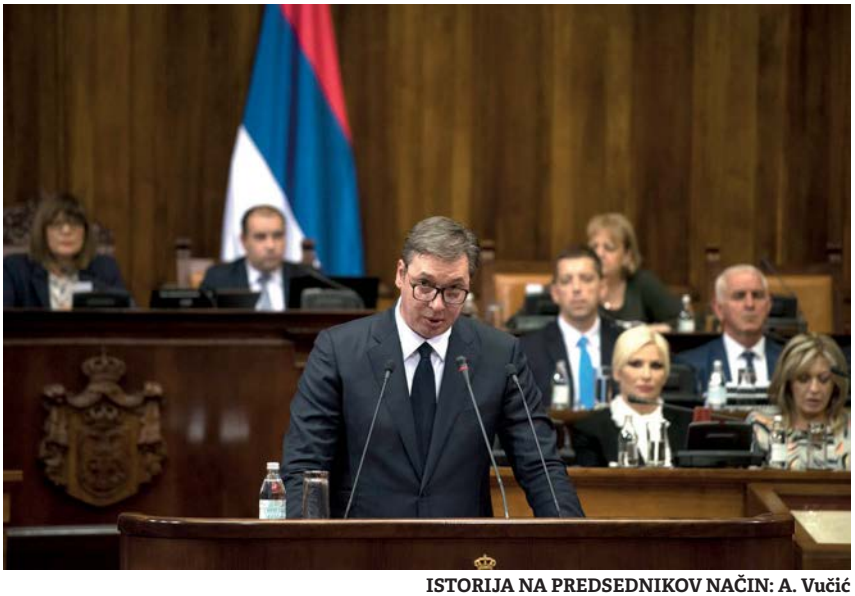

ISTORIJA NA PREDSEDNIKOV NAČIN: A. Vučić

Foto: Marija Janković

Vučić ne objašnjava kako to da je 2008. sve bilo gotovo, sve bilo rešeno, a da su, uprkos tome, počeli pregovori na tehničkom nivou 2011. godine: čemu pregovori ako je sve bilo rešeno nezavisnošću i odlukom Međunarodnog suda pravde?

DEVEDESETE I GODINE POSLE

No, osim ovakvih nemuštih izjava, kojima zapravo ništa nije rekao, Vučić se u dugotrajnom opisivanju istorijata prostora Kosova i Metohije često služio falsifikatima, poluistinama, kao i zgodnim zaboravljanjem ključnih činjenica iz devedesetih godina prošlog veka.

Najpre, jedna neočekivano tačna izjava. Govoreći o periodu devedesetih, Vučić je izjavio sledeće: "Bila je velika greška činjenica što smo potcenjivali snagu međunarodne zajednice (...) Morali smo bolje da računamo, ako ne zbog njih, onda zbog sebe. Nismo smeli sebe da dovedemo u situaciju da gubimo još ljudi, da gubimo vojsku i policiju sa naših teritorija i da istovremeno ekonomsku vrednost, odnosno vrednost BDP-a svedemo na 50 odsto onoga što smo imali 1989. godine. Time smo snagu Srbije sveli na minimum, time smo snagu Srbije doveli dotle da možemo samo da čekamo milostinju i ono što će neko drugi da nam da i što će neko drugi da nam dozvoli."

Dakle, uprkos mnogobrojnim izjavama da je privreda Srbije uništena posle 2000. godine, sada odjednom dobijamo priznanje da je privreda tokom devedesetih bila prepolovljena u odnosu na 1989. godinu. Ali, iz ovoga Vučić ponovo izvlači pogrešne zaključke – ta Srbija "na minimumu", koja "mora da čeka milostinju", po Vučiću je bila u "desetostruko boljoj poziciji" nego što je sada, 2019. godine.

A onda kreće falsifikovanje istorije:

"Posle 2000. u danu smo morali da odustanemo od političkog i pravnog kontinuiteta. (...) Imamo dalje, što ljudi zaboravljaju, zašto je bilo važno to odricanje od kontinuiteta i zašto sam ga pomenuo? Vratićemo se na Rezoluciju 1244. U Rezoluciji 1244 nigde se ne govori o Srbiji, govori se samo o Saveznoj Republici Jugoslaviji. Mi se odričemo pravnog kontinuiteta u odnosu na SRJ, a zatim 2006. godine nestaje nam Savezna Republika Jugoslavija zahvaljujući neodgovornoj politici koju smo mi ovde vodili."

Naravno, ovo je sve jedna gomila laži. Zapravo je Savezna Republika Jugoslavija nestala još 2003. godine, kada je formirana Državna zajednica Srbija i Crna Gora. Ova tvorevina (SCG) bila je naslednica SRJ, a član 60, stav 4 Ustavne povelje Državne zajednice Srbija i Crna Gora glasio je: "U slučaju istupanja države Crne Gore iz Državne zajednice Srbija i Crna Gora, međunarodni dokumenti koji se odnose na Saveznu Republiku Jugoslaviju, posebno Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, odnosili bi se i u celosti važili za državu Srbiju, kao sledbenika."

Sledi još falsifikata i prepravljanja istorije: "Morali smo da puštamo osuđene i neosuđene albanske teroriste iz naših za-

tvora, i to njih stotine, i neke od njih koji su počinili najteža krivična dela, poput braće Mazreku koji su svedočili o zločinima onih koji danas vode albanske pregovaračke timove protiv srpskog naroda", kaže Vučić, ne obazirući se na fakat da su braća Mazreku osuđeni zbog krivičnog dela terorizma, ali da nisu bili abolirani, već je Vrhovni sud ukinuo prvostepenu presudu zbog "bitnih povreda odredaba krivičnog postupka", i zbog toga što je prvobitna odluka "nerazumljiva i protivurečna razlozima presude".

Nakon poništavanja presude, braća Mazreku su prebačena na Kosovo, pod ingerencijom UNMIK-a, gde ih je na slobodu pustio – upravo UNMIK, odnosno Mihael Štajner, specijalni izaslanik generalnog sekretara Ujedinjenih nacija za Kosovo.

U retrospektivi događaja, nigde Vučić rečju ne pominje oružani sukob i humanitarnu katastrofu na Kosovu 1998–1999. U njegovoj, revidiranoj verziji istine, tokom 1998. i 1999. Beograd i Priština, preko izaslanika Kristofera Hila, razgovaraju "o različitim verzijama rešenja", a NATO počinje bombardovanje nakon što se posmatračka misija OEBS-a "koja se ponašala krajnje pristrasno, koja je falsifikovala razne izveštaje i radila direktno u korist Albanaca i direktno protiv Srba, nedvosmisleno" evakuisala sa Kosova i Metohije:

"U toj rezoluciji (1244) ima dobrih stvari za nas i ima vrlo loših stvari za nas, samo što mi te loše nikada nismo hteli da pročitamo. Jedna od tih loših je da su naše snage vršile teror na Kosovu i Metohiji i da je zato neophodno da međunarodne snage ovladaju tim prostorom, a da se naše snage povuku sa Kosova i Metohije."

Ovo je već dugo – ako ne i neprestano – zvanični državni narativ o sukobu na Kosovu: ne pominju se sukobi na Kosovu tokom 1998. i 1999. godine, a bombardovanje Srbije predstavlja se kao posledica laži i falsifikata. Neprestano se zvaničnici Srbije pozivaju na Rezoluciju Ujedinjenih nacija 1244, ali se gotovo niko ne osvrće na ranije rezolucije.

Tako, Rezolucija 1199 od 23. septembra 1998. godine – pre nego što je na Kosovo došla Verifikaciona misija OEBS-a – govori o tome da je Savet bezbednosti "duboko zabrinut zbog intenzivnih borbi »

Opozicija

Izvan Skupštine i u njoj

Narodna poslanica Tatjana Macura iz Stranke moderne Srbije bila je prisutna na sednici Skupštine o Kosovu. Narodna poslanica Sanda Rašković Ivić iz poslaničke grupe Nova Srbija – Pokret za spas Srbije – nije. Njih dve su za "Vreme" govorile o tome kako su videle i šta su saznale iz dvodnevnog zasedanja.

SANDA RAŠKOVIĆ IVIĆ

"S jedne strane je loše što nismo imali priliku da kažemo ono što mislimo, jer u ovoj državi ima malo dijaloga, a opet, sama atmosfera u Skupštini i cilj nije nikakav dijalog ili želja da se čuje tuđe mišljenje, nego da se napravi velika predstava. Vučić je nama tu držao istorijski čas o dve hiljade godina istorije Kosova i Metohije. Naravno, svi su drugi krivi sem njega, a i ono malo što kaže da snosi odgovornost, njegov tata Šešelj odmah mu kaže, ma ne, nema veze, nema šta da snosiš odgovornost za 1998. i 1999. godinu. On nije izložio ništa od onog što je traženo, nije dao informaciju o istinskom toku svojih pregovora sa međunarodnim faktorima i sa Hašimom Tačijem, a znamo da su se oni odvijali po svetu, i znamo da su ljudi iz Kancelarije za KiM išli po svetu i promovisali ideju razgraničenja. S druge strane, on nije dao nikakvu platformu za budućnost, ali vidim da je on ostavio odškrinuta vrata da može da se u vidu blic-kriga sprovede razgraničenje. Mislim da Vučić nije odustao od razgraničenja, o kome naravno nije govorio u Skupštini i naravno nije dao nikakvu platformu. Da li bi bilo bolje da smo ulazili? Moram da kažem da ne bi imalo nikakvog smisla. Tu bi se glasalo i taj glas je ionako poznat, a svejedno će Vučić i njegovo društvo napraviti onako kako je on namerio, i možda nije ni dobro učestvovati i davati legitimitet celoj toj priči."

TATJANA MACURA

"Mi smo doneli odluku da se vratimo u parlament i pre nego što smo saznali da će uopšte biti rasprave o Kosovu. Nismo očekivali nikakvo čudo od izveštaja Kancelarije za KiM. Međutim, to jeste prilika za opoziciju da iskaže svoj predlog kako da se reši to pitanje, da iskoristi momenat jer nema rasprave, kao i da je podstakne svojim prisustvom i angažovanjem. Takođe, to je prilika i da možda dobije odgovore na pitanja, počevši od toga da li je predsednik države ovlašćen od Narodne skupštine da uopšte učestvuje u tim pregovorima, pa do kvaliteta izveštaja koji je podnet – da li je to izveštaj predsednika o učešću u pregovorima, ili izveštaj Kancelarije za KiM. Sva ta pitanja su ostala "na ulici" i van pogleda javnosti i mogla su da budu postavljena, kao i da svaka organizacija da svoj predlog za rešenje ovog problema.

Vučić se lomi kako da prenese to saopštenje na najbezbolniji način, s obzirom da su u međuvremenu svi mogući političari od 1999. godine prilično manipulisali emocijama, kako bi taj zamrznuti status kvo održavali u životu, koji je jedino u interesu ljudi koji se bave kriminalnim aktivnostima na severu Kosova i povezanih sa Srbijom. Zamrznuti status vidim samo kao priliku da se što više ilegalnog novca, roba i usluga obrne, na tom nivou se manipulisalo, maskirali su se zločini obeju strana i podizao 'patriotski entuzijazam'. Sada treba naći načina da se to malo smiri, da se to iskomunicira a da se ne bude proglašen izdajnikom, tako da mislim da je Vučić juče (ponedeljak) pokušao da pacifikuje tu atmosferu. Došao je trenutak da to pitanje mora da se reši, i on mora da napravi niz koraka kako bi odgovor na to pitanje bio što blaže saopšten. Mislim da ćemo imati najmanje još jednu ovakvu sednicu Skupštine, kada ćemo dobiti konkretno rešenje. Ne možemo da imamo pitanje Jutke na nacionalnom nivou, a da se niko ne bavi pitanjem Kosova." »

MONOLOG VLADAJUĆE VEĆINE: Zasedanje bez opozicije

Foto: Marija Janković

na Kosovu, i naročito, prekomerne i neselektivne upotrebe sile od strane srpskih bezbednosnih snaga i Vojske Jugoslavije, što je za posledicu imalo brojne civilne žrtve i, prema proceni generalnog sekretara UN, izmeštanje više od 230.000 lica iz njihovih domova", te da visoki komesar za izbeglice UN procenjuje da je oko 50.000 njih bez krova nad glavom i drugih osnovnih potrepština.

U istoj Rezoluciji se navodi stav tužioca Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u Kontakt grupi 7. jula 1998, koji smatra da "situacija na Kosovu predstavlja oružani sukob, u smislu mandata Suda", te da je Savet bezbednosti UN "duboko zabrinut zbog naglog pogoršanja humanitarne situacije širom Kosova, uznemiren pred nadolazećom humanitarnom katastrofom, kako je u svom izveštaju opisao generalni sekretar", i da "naglašava potrebu da se ona spreči".

Štaviše, još u martu 1998. godine Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija donosi Rezoluciju 1160, u kojoj se "osuđuje upotreba prekomerne sile srpske policije prema civilima" (i svi akti terorizma OVK), i ujedno uvodi embargo na uvoz oružja u SRJ. U Rezoluciji 1203 iz oktobra 1998. Savet bezbednosti UN "pozdravlja postignute sporazume između SRJ i OEBS-a i SRJ i NATO-a", zahteva njihovu punu i trenutnu implementaciju i ponavlja da je SB "duboko uznemiren i zabrinut zbog nastavka veoma teške humanitarne situacije širom Kosova i predstojeće humanitarne katastrofe", i da "još jednom naglašava potrebu da se ona spreči".

Ničeg ovog – nikakvih humanitarnih katastrofa, progona, civilnih žrtava – nema u zvaničnom državnom narativu o zbivanjima na Kosovu 1998–1999, pa tako ničeg nije bilo ni u Vučićevom govoru u Skupštini.

Ne, Vučić kao da nije ni luk jeo, ni luk mirisao: "Mi smo 1999. godine u neravnopravnom i nemogućem sukobu poraženi time što smo potpisali, ne naši vojnici, nego smo poraženi, neravnopravna borba je bila, potpisana je delimična politička kapitulacija, povučene su naše snage sa KiM, mi smo se pravili kao da se ništa nije desilo; 2004. nismo reagovali ni na šta, 2008. smo reagovali tako što smo izašli na ulicu jedno veče i nismo se saglasili sa proglašenjem nezavisnosti."

POGLED SA BALKONA

Treba ovde obratiti pažnju na izraz "izlazak na ulicu jedno veče". Taj "izlazak", u kome je zapaženu ulogu imala Srpska radikalna stranka, rezultirao je pogibijom jednog mladića, zapaljenom američkom ambasadom, demoliranim gradom, opljačkanim prodavnicama, sve uz prećutnu podršku ministarstva unutrašnjih poslova – pred američku ambasadu kasno su poslali neadekvatnu jedinicu, bez neophodne podrške.

Ima ovakvih primera još mnogo. Iako je delovalo da je skupštinska rasprava bila prilično civilizovana, i jeste u odnosu na one prethodne! – Vučić je ipak mnogo puta koristio svoju huškačku retoriku prema Albancima i prema opoziciji. Optužio je opoziciju da zajedno sa "različitim zapadnim centrima moći", Albancima i albanskim medijima izvode "žestoku orkestriranu kampanju" i koriste ubistvo Olivera Ivanovića da onemoguće razgraničenje – ono isto razgraničenje, odnosno podelu, koje je prvi put pomenuo krajem 2017. godine, pa govorio potom da nema pregovora o podeli, e da bi u avgustu 2018. godine rekao da se za razgraničenje "zalaže godinama".

"Albanska direkcija policije iz Prištine se hvali time da je najbolje stanje, da je najmanja stopa kriminaliteta na severu KiM. To za vas zvuči čudno zato što ste slušali i čitali u mnogim zapadnim medijima gde se vodi kampanja, ali i od mnogih srpskih političara koji služe onima koji Srbiju pokušavaju da rasture i unište, koji im direktno služe, dakle, na različite načine, slušali ste o tome da se Srbi plaše Srba. Ne, Srbi se plaše Albanaca. Samo se nečasni Srbi plaše reakcije svoga naroda", rekao je Vučić.

A podsetimo se, Oliver Ivanović je, nekoliko meseci pre nego što će biti ubijen, na pitanje "da li može da se poredi stepen pritisaka iz Beograda na Srbe na Kosovu koji nisu ista politička opcija ranije i sada", rekao da je "ovo sada nečuveno" i da se Srbi više boje Srba nego što su se bojali radikalnih Albanaca do 2008. godine.

I inače, pominjanje Olivera Ivanovića, a naročito Vučićeva izjava da Albanci izmišljaju i da "pojma nemaju" ko ga je ubio, u najmanju ruku je neukusna, s obzirom da je lično više puta u javnosti zaštitio Milana Radoičića, glavnog osumnjičenog za to ubistvo: onog istog Radoičića koji je za vreme skupštinske rasprave zajedno sa ostatkom Srpske liste sedeo na balkonu Skupštine. U aprilu ove godine, kako je KRIK pisao, istraga za ubistvo Olivera Ivanovića proširena je na još jednu osobu blisku SNS-u i porodici Vučić – Zvonka Veselinovića. U svom poslednjem intervjuu za BIRN, koji je dao u oktobru 2017. godine, Oliver Ivanović opisao je Milana Radoičića kao "ključnu ličnost i pravog nosioca vlasti na severu Kosova".

Zbilja, u šta verujemo, u laž ili u istinu? Čak i da je u detalje predstavio svoj plan za Kosovo, on ne bi vredeo pišljivog boba: svaki plan zasnovan na lažima, falsifikatima i manipulacijama na kraju bi bio neuspešan. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Pismo iz budućnosti, treći put

"Bez Vučića" sigurno i pouzdano čeka nas samo jedno: da ćemo biti bez Vučića. Ako mene pitate, ne bih nikako potcenjivao taj ekološki dobitak

Neki od vas se možda i sećaju: bio sam u Skoplju prvi put posle takoreći celog života – i o tome na ovom mestu podneo odgovarajući izveštaj – pre nekih šest-sedam godina, i tada se pokrenula jedna zanimljiva vremenska klackalica, i počela da nastaje svojevrsna *hronika uporednosti i raskoraka*.

U to vreme, tzv. Vučićev režim je bio tek u povoju, suštinski gadan kao i uvek, ali bez uvrnutijih manifestacija svoje naravi: još, dakle, manje ili više u okvirima konfekcijskog za tu vrstu vladavine. Na drugoj strani, bekrija Gruevski bio je već u potpunosti ovladao gotovo svakim segmentom makedonskog društva, a da se pokazalo da nema pojma šta da uopšte uradi sa svom tom stečenom ili uzurpiranom moći, osim da je prosto upražnjava, da emituje besmislenu i tupavu silu u etar, pa dokle traje i na šta ispadne. Nije trajalo još preterano dugo, a ispalo je uglavnom "na ništa". Ali to ništa nije nimalo nevidljivo ili nematerijalno – naprotiv, to što je ovaj veseljak sa svojom ekipom uradio od Makedonije, pre svega od Skoplja, i te kako se oseća na svakom koraku. Puko provetravanje, ma koliko zdravo i neophodno, neće učiniti da to nestane.

Posle sam bio u Skoplju još nekoliko puta, i svaki put slao *izveštaje iz budućnosti*: "rani" Vučić je hodao stopama "zrelog" Gruevskog, i zato je trebalo dobro paziti šta se u Skoplju dešava u naređenom trenutku, jer će za godinu, dve ili tri nešto slično, samo verovatno još monumentalnije u svojoj ludosti i štetočinstvu, osvanuti i u Beogradu.

Sticajem okolnosti, skoro tri godine me ne beše tamo, i prošle sam nedelje prvi put pohodio rodni jug, koji se sada zvanično naziva Sever, otkad je vlast u Makedoniji promenjena (do te mere da je jedan moj drugar neko vreme bio ministar kulture!), a bata Gruevski se preselio kod svog i Vučićevog političkog starijeg brata Orban Viktora (gde je verovatno usamljen, pa bih mu poželeo dobro društvo iz Srbije).

Šta ova promena znači – ne za Makedoniju, nego za Srbiju? Naime, posetilac Skoplja je iznova u poziciji da šalje izveštaj iz budućnosti – ovaj put one u kojoj je "Vučićev režim" ružna prošlost.

Elem, da li je Makedonija "procvetala" bez Gruevskog i ekipe? Pa, ako je neko cvetanje u toku, moram da priznam da je ono još uvek relativno diskretno... Ono što je najvidljivija dobrodošla promena ("u vazduhu") jeste bitno opadanje društvenih tenzija i simboličkog – ili sasvim konkretnog – političkog i medijskog nasilja. Stvari su se, prosto rečeno, "vratile u normalu", i to je belodano oseća, a vrlo je bitno ojačano sporazumom sa Grčkom i otvaranjem tzv. evroperspektive, ma koliko sve to bilo na dugačkom štapu. Svi apokaliptični scenariji o tome kako će Makedoniju pogoditi cunami i meteor u isto vreme ako ostane bez brižne očinske zaštite VMRO mafije su se, dakako, spektakularno skršili o hridi realnosti. Štošta u Makedoniji bez Gruevskog danas nije bolje nego što je bilo s njim, i to mnoge sasvim razumljivo čini nestrpljivim, nervoznim, pa i kivnim, ali teško je naći išta što bi sada bilo gore nego što je bilo ranije. Moglo bi se reći da je loša beskonačnost dešavanja loših i pogrešnih stvari zaustavljena i prekinuta, ali još su slabašni dokazi da su "dobre stvari" počele da se dešavaju u vidu normalnog, podrazumevanog društvenog stanja. E sad, da li je to dovoljno? Ili će i ova, kao i manje-više svaka "reformska" vlast na postjugoslovenskom Balkanu od 2000. naovamo lagano istrunuti u procepu između vlastitih odviše skromnih i neherojskih dometa i hronično odviše velikih očekivanja svojih simpatizera?

Kako god, svakodnevica za to vreme curka svojim tokom. Sve ono čime je bata Grue bizarno unakazio Skoplje i dalje je tu, i ne zna se da li će, kada će i kako će (ako će) biti uklonjeno, ili barem na neki način vizuelno-simbolički neutralisano barem do nivoa elementarne podnošljivosti. A sav taj luna-park koji je taj tip napravio od glavnog grada svoje zemlje, ma koliko da je iritantan, prava je dečija igra prema onome što tzv. naprednjačka struktura radi od Beograda. Kako nam onda izgledaju šanse da se ta mnogo ozbiljnija šteta ikada sanira, kamoli poništi? U političkom smislu, nezavisni poznavaoci unutrašnjih prilika sve vreme insistiraju na tome da su se Zoran Zaev i njegova partija i vlada uglavnom zadovoljili personalnim promenama i drugom (doduše, nephodnom) kozmetikom, ali da su "srce tame" pretežno ostavili nedirnutim, da li iz straha i neodlučnosti, ili zato što drže da bi i njima moglo da posluži. Tek je ovih dana Zaev, valjda najzad shvativši da bi olako udovoljavanje statusu kvo najskuplje moglo baš njemu i njegovima da se obije o glavu, pokrenuo tzv. akciju Metla, neku vrstu velike "čistke" među svojima, što bi trebalo da bude poruka da za Makedoniju zaista dolaze nova i drukčija vremena. Ke vidime, kažu na to moji skopski prijatelji.

Šta je, dakle, rezime ovog kratkog putovanja u moguću srpsku budućnost? Ako su ikakve analogije moguće i opravdane – a do sada su, valja reći, to i te kako bile – onda nas "bez Vučića" sigurno i pouzdano čeka nas samo jedno: da ćemo biti bez Vučića. Ako mene pitate, ne bih nikako potcenjivao taj ekološki dobitak, ali jasno je da on vodi trajnom ozdravljenju vazduha samo u slučaju da označi kraj same mogućnosti Vučića – ovog ili nekog drugog. ¶

VUČIĆEVE PRETNJE

Sagovornici u visokim crkvenim krugovima kažu da stenogram nije ni vođen. Čime je onda pretio predsednik Vučić? Da li su on ili Nikola Selaković krišom snimali razgovor? Ako stenogram i postoji, jeste li sigurni da ćete čuti original? Možda se radi samo o blefu predsednika. A ako se na to doda i njegov izraz lica kada je izašao pred novinare – nakon što je bio gost Sabora – neko bi mogao da zaključi kako je dobro što Aleksandar Vučić više voli šah nego poker. Problem je samo što deluje da jedine partije koje se usuđuje da igra jesu one sa Nebojšom Stefanovićem

Foto: Dimitrije Goll /Tanjug

"Vučić: Odgovoriću na laži vladike Grigorija na sednici Skupštine detaljno", naslov članka u dnevnom listu "Politika", petak 24. maj.

Dalje: u tekstu se navodi da će predsednik Srbije u ponedeljak (27. 5) ispričati šta se sve dešavalo na Saboru SPC i da je, kako tvrdi Aleksandar Vučić, na sastanku sa episkopima vođen stenogram koji će on citirati. Zatim nastavlja kako su petorica vladika protiv njega vodila hajku, ali je uspeo da ih uzdrma istinom te da je mislio da samo u partijama ima denunciјanata. Bio je to predsednički odgovor na intervju vladike Grigorija u nedeljniku "Vreme".

Ovome je prethodio tekst u jednom od prorežimskih tabloida gde se autor, u nečemu što nalikuje na komentar, obrušava na "Vreme" i na episkopa Grigorija, završavajući tekst rečenicom "uveli ste denunciranje kao vrlinu".

U ponedeljak, očekivano, na pomenutoj sednici nije bilo ni reči o stenogramu. Ali imajući u vidu sve što je Aleksandar Vučić rekao, ovo *neispunjeno obećanje* deluje najmanje sporno.

HRONOLOGIJA ODLASKA U GOSTE

Na poziv patrijarha Irineja, koji je već nekoliko puta izrazio svoju nepodeljnu podršku Aleksandru Vučiću i njegovoj "lavovskoj borbi", predsednik Srbije je otišao na Sabor da, kako je sam kazao, govori o KiM i budućnosti Srbije. Odgovarajući opet na tekstove u novinama, dodao je da su vladike oduševljene što im stiže. Niko od episkopa se nije oglasio. Nakon sastanka o kojem su se patrijarh Irinej i predsednik Vučić izrazili pohvalno, mediji su počeli da pišu, nagađaju i otkrivaju šta se sve zbilo. I dalje se niko od episkopa ne oglašava. Ali to čini Nikola Selaković.

Šta on kaže?

Kao prvo, naglašava, "predsednik Srbije je svim članovima Svetog arhijerskog sabora najmanje pet puta rekao da nije došao u Sabor zato što mu nešto treba, zato što nešto traži, već da bi odgovarao na pitanja naših vladika." Zamislite situaciju u kojoj vam neko pet puta, i više, ponavlja da vam je došao u goste, čisto onako, a ne zato što mu nešto treba. Prirodno je da biste postali sumnjičavi.

Zatim, kako se čulo i od vladike Grigorija, ali i samog predsednika, on je otišao da bi rekao svoje, a tek kasnije, odgovorio na pitanja. Znači, pitanja nisu bila u prvom planu.

Potom, Selaković je, naravno – što je već toliko opšte mesto da bi bio odličan predmet neke analize gde bi se brojalo koliko puta predstavnici vlasti u toku jednog dana pomenu ime nekog od opozicionih lidera u najneverovatnijim kontekstima – kazao da mediji "šire notorne laži" o susretu na Saboru koje dolaze od Đilasa.

Međutim, onda je on preneo pohvalu episkopa Jovana Ćulibrka upućenu predsedniku Srbije. I ne samo to – Selaković je preneo kako je vladika znatno unapređeno stanje u vojsci uporedio sa stanjem u vojsci koje je ostavila "Tadićeva, Đilasova i Jeremićeva vlast" i zaključio da je neuporedivo. I dalje je prepričavao šta se događalo.

"Potom je", prenosi Tanjug reči Nikole Selakovića, "istupila jedna 'organizovana grupa od četiri-pet episkopa', koji su izneli suprotstavljene stavove, dok je većina vladika shvatila pravu suštinu."

Goleš planina

Predsednik Aleksandar Vučić je, prema rečima vladike Grigorija, kazao kako ne treba da se zanosimo da je KiM naše jer će nas jednog jutra neko probuditi i kazati nam "otrežnjujuću istinu, kao što je to bilo i u slučaju sa Crnom Gorom." Istu paralelu sa Crnom Gorom i Kosovom ponovio je za skupštinskom govornicom Vučić, dodavši kako Ostrog izgleda nekome nije svetinja. Kada je reč o paralelama, interesantno je da je Slobodan Milošević bio pozvan na Sabor pre početka rata, 1991. godine da kaže kako vidi situaciju. Priča se da je bio fin, međutim, vladika Atanasije ga je prekinuo: "Dokle ćete da nas zavodite za Goleš planinu?", na šta je patrijarh Pavle oćutao i brzo potom kazao: "Gospodo, završili smo razgovor". Slobodan Milošević više nikad nije bio gost Sabora.

PRAZNOM PUŠKOM

SABOR KOJI SE PAMTI: Predsednici Srbije i RS pred patrijarhom i vladikama

Generalni sekretar predsednika Srbije je kazao da su oni koji imaju drugačije stavove "organizovana grupa" koja ne shvata pravu suštinu tj. prateći ovu logiku, da su oni koji se slažu sa predsednikom valjda spontano oduševljeni i poznaju pravu istinu. Ima nešto zastrašujuće u ovakvim konstrukcijama.

Konačno, tvrdio je da je nakon Vučićevog razgovora sa vladikama većini njih politika o kosovskom pitanju mnogo jasnija. S tim što vladika Grigorije, a i ostali sa kojima je "Vreme" razgovaralo, kažu da ništa novo nije rečeno.

Plan za Kosovo nisu čuli. Kao što ga nisu čuli ni ostali građani Srbije koji su slušali višečasovno izlaganje za skupštinskom govornicom.

SABORSKA SAOPŠTENJA (U MNOŽINI)

Čim je završen Sabor, što je i inače slučaj, na sajtu SPC-a pojavilo se zvanično saopštenje koje je sastavio portparol vladika Irinej bački. Kada je reč o ovom susretu, tamo stoji da su Patrijaršiju posetili Aleksandar Vučić i Milorad Dodik na poziv Sabora i da je Sabor "sa dužnom pažnjom saslušao izlaganja dvojice srpskih lidera o stanju i problemima našeg naroda u Srbiji i Republici Srpskoj, ali i šire, kao i o naporima i neravnopravnoj borbi sa moćnicima za očuvanje Kosova i Metohije u sastavu Srbije i o podršci i sveobuhvatnoj pomoći države Srbije našem narodu da opstane na najsvetijoj srpskoj zemlji, Kosovu i Metohiji i, paralelno, o bratskoj saradnji državnih organa...".

Međutim, pojavilo se i saborsko saopštenje na sajtu Mitropolije crnogorsko-primorske sa (ne)znatnim razlikama.

Jedna je ova: "Na poziv Njegove Svetosti, Patrijarha srpskog g. Irineja, Patrijaršiju su posetili predsednik Republike Srbije g. Aleksandar", a potom: "Sabor je sa dužnom pažnjom saslušao izlaganja dvojice srpskih lidera o stanju i problemima našeg naroda u Srbiji i Republici Srpskoj, o naporima za očuvanje Kosova i Metohije u sastavu Srbije, kao i o bratskoj saradnji..."

Ukratko, nema dela o neravnopravnoj borbi sa moćnicima niti dela o sveobuhvatnoj pomoći. Grupa episkopa je čak pisala patrijarhu Irineju gde mu saopštavaju da se ograđuju od zvaničnog saopštenja, a zamerke se ne odnose samo na formulaciju u vezi sa predsedničkom posetom. Međutim, to je već neka druga tema.

U saopštenju na sajtu Mitropolije kaže se i ovo: "Svojim Saopštenjem o Kosovu i Metohiji, Sveti Arhijerejski Sabor je ponovio svoj nepromenljivi stav sa prethodna dva Sabora".

I to jeste činjenica. Ma kakve da pohvale i podrške stižu na račun ovdašnje vlasti, crkveni stav kada je reč o Kosovu i Metohiji za sada ostaje isti. I otuda rečenica patrijarha Irineja da podržava Vučića ostaje donekle nejasna. Ako ne zna njegov plan, šta tačno podržava? Ako je stav Crkve isti, a onomad su zbog toga predsednik Vučić i njegovi ljudi bili jako ljuti, šta se onda promenilo?

TAJ PONEDELJAK

Na sednici na kojoj se predsednik Srbije obratio delu parlamenta, onom koji ga podržava, spomenuo je Crkvu samo usput. Računao je, reče, da niko o susretu na Saboru ništa neće reći. Valjda Nikolu Selakovića nije ubrojao u to.

"A onda u Miškovićevim novinama, Đilasovim novinama, Šolakovoj televiziji, počeli su da izlaze intervjui koji veze sa istinom nemaju", reče. U igri koja je usledila dodao je kako je "jedan dirigovao sve vreme kako da ustaju i napadaju me", pa je Vojislav Šešelj viknuo "Grigorije", a Aleksandar Vučić se samo osmehnuo. Da li je svako drugačije mišljenje napad?

Konačno, o stenogramu ni reči. Sagovornici u visokim crkvenim krugovima kažu da nije ni vođen. Čime je onda *pretio* predsednik Vučić? Da li je krišom snimao razgovor? Ako stenogram i postoji, jeste li sigurni da ćete i zaista čuti original?

Prvi prislušni uređaji koji su stigli u Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju 1948. godine instalirani su u Patrijaršiji. Verovatno su bili vrlo kvalitetni.

Ali, s obzirom da je sednica prošla, možda se radi samo o blefu predsednika. A ako se na to doda i njegov izraz lica kada je izašao pred novinare – pošto je bio gost Sabora – kada je delovao u najmanju ruku indisponirano, neko bi mogao da zaključi kako je dobro što Aleksandar Vučić više voli šah nego poker. Problem je samo što deluje da jedine partije koje se usuđuje da igra jesu one sa Nebojšom Stefanovićem.

Drugim rečima, teško je voditi dijalog ako ti je jedini cilj da ti svi tapšu i klimaju glavom, da ugušiš svaki slobodan potez i svaku misleću kritiku. To nije saborности, a nije ni jedinstvo, naprotiv, to je nešto sasvim, sasvim drugo. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

Jeftini politički poeni

"Sama kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti uslovnog otpusta za dela za koja je tražila Fondacija 'Tijana Jurić', oko koje je i bilo i najviše diskusije u medijima, u suprotnosti je sa Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima", kaže za "Vreme" advokat Danilo Ćurčić. "Iako je potpuno neverovatno da radna grupa Ministarstva koja je izrađivala izmene to ne zna, ispostavilo se da su svi oni koji su javno govorili protiv ovog rešenja proglašavani ljudima koji rade protiv interesa države, targetirani na društvenim mrežama i slično"

Foto: Tanja Valič /Tanjug

Odavno izmene nekog zakona u Srbiji nisu izazvale toliko interesovanje javnosti i polemika: na sednici Narodne skupštine 21. maja, poslanici vladajuće većine zajedno su sa delom opozicionih poslanika jednoglasno izglasali izmene Krivičnog zakonika koje je predložila Vlada preko Ministarstva pravde.

Iako se na prvi pogled može učiniti da su ove izmene nešto veoma važno za našu zemlju, pa ih stoga pored poslanika vlasti podržava i deo opozicije, pravnička struka je gotovo jednoglasna da to nije tako. Nju, inače, ni ovaj put niko ništa nije pitao. Na pitanje novinara da li će se održati stručna rasprava povodom predloženih izmena Krivičnog zakonika, ministarka pravde Nela Kuburović jasno je odgovorila: "Javne debate povodom najnovijih izmena KZ neće biti jer se dovoljan broj građana već izjasnio šta o tome misli, podnošenjem inicijative sa više od 158.000 potpisa."

O čemu je zapravo reč?

S NEBA PA U REBRA

Fondacija "Tijana Jurić", čiji je osnivač i predsednik Igor Jurić, otac tragično ubijene devojčice Tijane, počela je 2017. godine sa prikupljanjem potpisa za peticiju pod nazivom "Doživotni zatvor za ubice dece" kojom je želela da inicira izmene Krivičnog zakonika. U sačinjenom nacrtu ove fondacije bilo je predviđeno da se uvede nova krivična sankcija – kazna doživotnog zatvora, kao i da za određena krivična dela bude zabranjena mogućnost uslovnog otpusta osuđenog.

Kako je za kratak vremenski period više od 150.000 građana Srbije svojim potpisom podržalo ovu peticiju, predsednik fondacije se od tog momenta trudio da nekako dopre do poslanika vladajuće većine, kako bi predložene izmene došle bar na dnevni red u Narodnoj skupštini. Interesantno je da su mu u tome pomagali određeni poslanici opozicije, ali je vlast na njihove apele, kao i na apele Igora Jurića, ostala praktično nema. Sve do jednog trenutka.

Predsednik Republike Aleksandar Vučić maltene je "s neba pa u rebra" na konferenciji za štampu održanoj 12. januara ove godine, a nakon sednice Saveta za nacionalnu bezbednost, izjavio: "Prihvata se predlog Igora Jurića. Uvešćemo doživotni zatvor za najteža krivična dela." Od tog trenutka, Ministarstvo pravde preuzima predlog Fondacije "Tijana Jurić", dodaje sijaset novih izmena koje nisu bile predviđene predlogom fondacije i upućuje na Vladu kako bi ih ona uputila Narodnoj skupštini na glasanje, ali bez ijedne stručne rasprave. Tako smo došli do situacije da se promeni jedan od najvažnijih

Foto: Bojan Stekić

Foto: A. Anđić

OSETLJIVA TEMA I DEMAGOGIJA: Igor Jurić, ministarka pravde Nela Kuburović i dvorište Centralnog zatvora u Beogradu

zakona u zemlji a da se nije čulo mišljenje struke.

U sistem krivičnih sankcija uvedena je nova sankcija – kazna doživotnog zatvora, koja je zamenila raniju najstrožu kaznu – kaznu zatvora od 30 do 40 godina. Zakonom je zabranjeno izricanje uslovnog otpusta osuđenima za krivična dela: teško ubistvo (ubistvo deteta ili trudnice), silovanje deteta sa smrtnim ishodom, obljuba sa detetom sa smrtnim ishodom, obljuba nad nemoćnim licem sa smrtnim ishodom i obljuba zloupotrebom službenog položaja sa smrtnim ishodom. Međutim, kako Krivični zakonik predviđa da samo jedna kazna može biti maksimalna, te kako je to u ovom slučaju kazna doživotnog zatvora, ova kazna je sada – pored krivičnih dela za koja je to tražila Fondacija "Tijana Jurić" – propisana i za sva krivična dela za koja je pre ovih izmena bila propisana kazna zatvora u trajanju od 30 do 40 godina. Tako je sada za genocid i ratne zločine, ali i za – što je i mnogo interesantnije – napad na ustavno uređenje, predviđena maksimalna kazna. Ukoliko neko bude osuđen na kaznu doživotnog zatvora za neko od ovih dela koja nisu bila obuhvaćena inicijativom fondacije, izricanje uslovnog otpusta je moguće nakon navršenih 27 godine kazne. Kao što možemo zaključiti na osnovu ovih, svakako najbitnijih izmena, tendencija donetih izmena Krivičnog zakonika je retribucija. Tako se u član 42 koji propisuje svrhu kažnjavanja dodaje tačka 4 koja glasi: "ostvarivanje pravednosti i srazmernosti između učinjenog dela i težine krivične sankcije".

URUŠAVANJE PRAVNOG PORETKA

Sagovornici "Vremena" su gotovo jednoglasni u zaključku da novoizglasane izmene Krivičnog zakonika neće ostvariti svrhu zbog koje su podnete po navodima ministarke pravde, a to je smanjenje broja izvršenih krivičnih dela i strože kažnjavanje kriminalaca.

"Ovo je treći put u poslednjih nekoliko godina da se podiže gornja granica određenih kazni i svaki put nam vlast objašnjava da će to eliminisati nasilje u Srbiji, a mi smo svedoci sve većeg nasilja", kaže za "Vreme" advokat Božo Prelević. "Ovim izmenama pooštrene su i kazne za nedozvoljenu gradnju. Te izmene donosi vlast koja nije u stanju da izađe na kraj sa hiljadama nelegalnih objekata u Srbiji, a posebno sa onima na Kopaoniku. Za nasilnike nad ženama, pod uslovom da nisu članovi SNS-a kao Jutka, ponovo se obećavaju još strože kazne, iako ni prethodna pooštravanja nisu donela nikakav rezultat. Ako je predsednik opštine Grocka i dalje predsednik te opštine, onda sam siguran da te strože kazne ponovo neće važiti za pripadnike jedne stranke", ističe Prelević.

Vanja Bajović, docentkinja Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu na predmetu Krivično-procesno pravo, citira američkog profesora Vilijema Stanca: "U vremenima kada kriminalitet postaje važno političko pitanje, zakonodavcu je najsigurnije da inkriminiše što više ponašanja i pooštri sankcije kako bi javnost bila namirena."

Bajović dalje navodi da stroga kaznena politika ne doprinosi suzbijanju kriminaliteta već eventualno podsticajno deluje na zaključivanje sporazuma o priznanju krivičnog dela. "Kada su krivične sankcije pooštrene i kada generalno postoji tendencija za strožim kažnjavanjem učinilaca krivičnih dela, okrivljeni rado pristaju da sa tužiocem zaključe sporazum o priznanju krivičnog dela, bez obzira na njihovu stvarnu krivicu. Ovim se pretpostavlja da će svaki okrivljeni koji je optužen za delo za koje se može izreći kazna doživotnog zatvora, ići na to da sa tužiocem zaključi sporazum kako ne bi na suđenju 'rizikovao'. Krajnja posledica toga jeste ta da tužilac kao izvršno-sudski organ postaje glavni 'presuditelj' i odredilac kazni, a time se posredno smanjuju nadležnosti suda u ovom domenu." Naš sagovornik kaže i da sve češća primena sporazuma o priznanju dela u našem pravu dovodi do toga da »

institucija javnog tužioca postaje centralna i najmoćnija figura krivičnog postupka. "Problem u tome je taj što po ustavnoj definiciji tužilaštvo nije nezavisno, već samo samostalno, iz čega sledi njegova načelno izraženija veza sa izvršnom vlašću", zaključuje ona.

Beogradski advokat Stefan Ćorda ističe da je istina da u sadašnjem Krivičnom zakoniku postoje instituti koje bi valjalo promeniti ili korigovati, ali se u potpunosti protivi načinu na koje je to ovde urađeno.

"U Srbiji se sve više zakona donosi ili menja po hitnom postupku, bez adekvatne javne rasprave, što i kod ovih izmena KZ-a nije izostalo. Problem je što to nikako nije smelo da se radi sa izmenama Krivičnog zakonika jer je on stub za normalno funkcionisanje države. Što se tiče uvođenja kazne doživotnog zatvora, smatram da je reč o populističkoj meri. Jer, ako pogledate statistiku, videćete da se broj osuđenih na najtežu kaznu zatvora – danas je to još uvek kazna od 30 do 40 godina – meri u promilima, te da je velika većina onih koji su osuđeni za načelno 'lakša' krivična dela."

Ćorda dalje navodi da generalna prevencija, kao glavna svrha kažnjavanja, neće biti ispunjena pomoću ove mere. "Veliki je problem što se ovom izmenom krše postignuti standardi Evropskog suda za ljudska prava poput standarda da se dostignuti nivo ljudskih prava ne sme smanjivati." Ističe i da kazna doživotnog zatvora ne stvara najveći problem jer ona postoji i u pojedinim evropskim zemljama, te dalje navodi da je zabrana uslovnog otpusta osuđenih za određena krivična dela ono što je krajnje sporno i što se nikako nije smelo uneti u ove izmene, a posebno bez adekvatne stručne rasprave: "Zakonsko ukidanje uslovnog otpusta je direktno suprotno i slovu i duhu našeg Ustava. Smatram i da se tim institutom jako manipulisalo javnošću, jer neko ko je čitav proces pratio u medijima, mogao bi doći do zaključka da se svaki osuđenik uslovno otpušta, što u praksi ni blizu nije tako", zaključuje Stefan Ćorda.

Advokat iz Inicijative A11 Danilo Ćurčić ističe da smo u ovom slučaju imali prilike da vidimo primer potpunog urušavanja pravnog poretka u Srbiji. "Najpre je predsednik Vučić mimo svojih ustavnih ovlašćenja najavio izmene KZ i samu sadržinu propisa koji će se menjati, da bi nakon toga Ministarstvo pravde u netransparentnom postupku formiralo radnu grupu koja će sprovesti u delo ovu predsednikovu zamisao. Sama kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti uslovnog otpusta za dela za koja je to tražila Fondacija "Tijana Jurić", oko koje je i bilo najviše diskusije u medijima, u suprotnosti je sa Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Iako je potpuno neverovatno da radna grupa Ministarstva koja je izrađivala izmene to ne zna, ispostavilo se da su svi oni koji su javno govorili protiv ovog rešenja proglašavani ljudima koji rade protiv interesa države, targetirani na društvenim mrežama i slično. Time se, zapravo, stvorila situacija da se u debatu oko ovih izmena malo ko i uključio. U situaciji kada Ministarstvo nije otvorilo javnu raspravu, ovime se dodatno smanjio prostor za razmenu mišljenja o ovako važnom pitanju kao što je doživotna kazna zatvora bez mogućnosti uslovnog otpusta."

NIGDE, PA NI U SRBIJI

Vanja Bajović pojašnjava da iako pravno neuka javnost često načelno podržava svako pooštravanje kazni i to ne samo u našoj zemlji, istraživanja pokazuju da samo pooštravanje kazni ni na koji način ne doprinosi suzbijanju kriminaliteta već služi samo za pribavljanje jeftinih političkih poena. "Strah od kazne retko kada odvraća učinioce od vršenja krivičnih dela, jer retko koje lice pre nego što izvrši silovanje ili ubistvo, pogleda u Krivični zakonik da vidi koliku kaznu za to delo može dobiti. Kriminal se ne suzbija propisivanjem strogih kazni, već adekvatnom prevencijom, efikasnim radom policije na otkrivanju izvršilaca kao i jačanjem moralnih vrednosti u određenom društvu", zaključuje Bajovićeva.

Advokat Božo Prelević ističe da će praksa tek dati ocenu validnosti novih rešenja u Krivičnom zakoniku, ali i da se već danas može reći da su pojedina rešenja krajnje nepromišljeno doneta: "Koliko je besmislena teza da će pooštravanje kazni dovesti do smanjenja kriminaliteta u zemlji mogu vam reći advokati krivičari kao i sudije i tužioci koji postupaju u ovim predmetima. Naime, po nekim statistikama, više od 80 odsto okrivljenih uopšte nema informaciju kolika je kazna zaprećena za delo koje izvrše, te to saznaju tek u trenutku hapšenja."

Danilo Ćurčić smatra da su pored kazne doživotnog zatvora, koja je privukla najveću pažnju javnosti, problematična i neka druga rešenja koja su predviđena ovim izmenama: "Tu prvenstveno mislim na način na koji je propisan višestruki povrat, pa sve do sprovođenja ideje da će se pooštravanjem zaprećenih kazni tobože smanjiti kriminalitet. To nikada i nigde nije donosilo rezultate, pa neće ni u Srbiji. Iako je za svaku vlast lakše da pooštrava kazne i da igra na kartu emocija, mnogo bi odgovornije i svakako korisnije bilo da smo se pre bavljenja posledicama izvršenih krivičnih dela i sankcijama koje će se izricati bavili uzrocima i prevencijom."

Profesorka Bajović podseća i da se u javnosti povodom ovih izmena uopšte nije pričalo o tome da li Srbija ima zatvorskih kapaciteta da isprati ovako strogu kaznenu politiku. "Prebukiranost zatvora je problem sa kojim se naša zemlja godinama unazad suočava, a baš pre nekoliko godina je pokušano da se problem reši donošenjem Zakona o amnestiji kojim je veliki broj zatvorenika oslobođen pre isteka zatvorske kazne, primarno u cilju oslobođenja zatvorskih ustanova. Treba naglasiti i činjenicu da svaki zatvorenik državu dnevno košta oko deset evra, a kako se ova sredstva obezbeđuju iz budžeta, pooštravanje kaznene politike u krajnjem ishodu pada na teret svih građana", zaključuje Bajović.

Božo Prelević podseća da nije slučajno što je baš ova vlast iskoristila inicijativu Fondacije "Tijana Jurić" da bi uz izmene kod krivičnih dela koje je predložila fondacija unela i niz drugih izmena. "Verujem da, nažalost, Srbija duboko klizi ka političkom konfliktu, a ako do tog konflikta dođe, mislim da ćemo imati prilike da se uverimo da ove izmene zakona nemaju ama baš nikakve veze sa decom i da je plemenita intencija jedne fondacije grubo zloupotrebljena. Isti ovi akteri su 1999. godine u završnoj fazi svoje vladavine sve ovo uradili sa medijima. Ali, nemam osećaj da im je to uopšte pomoglo." ¶

MARKO PANTIĆ

Dobrotvorna aukcija fotografija u organizaciji nedeljnika "VREME"

Pomoć za Dajanu

Kafe Press, Knez Mihailova 6, III sprat, sreda 5. jun, 19 časova

Dajana Pavlović ima pet godina. Ne drži glavu, ne sedi, ne pomera se, ne vidi i ne reaguje na okolinu. Jednom nedeljno ima epileptične napade. Dajana mora da ima redovne fizikalne vežbe i tretmane.

Pomozimo joj kupovinom fotografija naših renomiranih fotografa

Goranke Matić
Dragoljuba Zamurovića
Marije Janković
Marka Đurice
Aleksandra Anđića
Nemanje Jovanovića (Kamerades)
Marka Risovića (Kamerades)
Marka Rupene (Kamerades)
Milovana Milenkovića
Vojislava Komlenića
Bojana Stekića
Predraga Todorovića
Dragana Pavlovića
Milene Đorđević

Sve fotografije ustupljene su besplatno za dobrotvornu aukciju.
Sav prihod je u potpunosti namenjen lečenju Dajane Pavlović.

Režimsko slanje poruke

Jedno gostovanje u Utisku nedelje napravilo je od sudije Apelacionog suda u Beogradu državnog neprijatelja iz ugla trenutnog režima. Zbog čega se "vlast" toliko uzjogunila i rešila da bombarduje ovako važnu instituciju

Hajde ovako. Poznajem sudiju Miodraga Majića, nekoliko puta sam sa njim razgovarao. Naime, BIRN Srbija zajedno sa organizacijom CEPRIS (Centar za pravosudna istraživanja), u čijem Upravnom odboru sedi sudija Majić radi na praćenju suđenja iz oblasti borbe protiv kriminala i korupcije. Ova inicijativa ima za cilj da poveća transparentnost rada sudova u Srbiji i to onih najznačajnijih – Višeg i Apelacionog suda u Beogradu. Takođe i da pred javnost izvede sudije i tužioce koji postupaju u najtežim i najkomplikovanijim sudskim postupcima u Srbiji.

Pitanje transparentnosti sudskih postupaka – iako nije nešto što bi sudije uvek volele jer im nije stalo do takve vrste "izlaganja" – ponekad izgleda kao ključno za oblast vladavine prava, jedne od najneuređenijih oblasti u Srbiji. Sudije su po pravilu "ljudi bez glasa", "ljudi bez lica" – posebno kada se radi o velikim sredinama kao što je Beograd. Na lokalu je drugačije i oduvek se znalo da su lekar, sudija, pop i učitelj najvažniji ljudi u varoši. Sve što je Miodrag Majić radio u svojoj profesionalnoj karijeri služilo je upravo tome: da od sudija načini ljude koji imaju kredibilitet, ljude za koje se zna, ljude koji se pitaju i čiji je glas važan. Otud, čini se, i njegova strastvena želja da bude "prisutan u javnosti" na način toliko različit od svega što njegove kolege iz sveta pravosuđa, bilo da su sudije, tužioci ili advokati, do sada praktikuju.

Međutim, Majićev način pojavljivanja u javnosti nije nešto što bi se dopalo ne samo režimu, nego i njegovim kolegama. Zato, izgleda poslednja salva teških uvreda i kleveta koje su na njegov račun izrekli narodni poslanici vladajuće SNS u narodnoj skupštini Srbije i nije naišla na odlučniju reakciju njegovih kolega i pretpostavljenih. Naime, predsednik Apelacionog suda Duško Milenković i predsednik Vrhovnog suda Dragomir Milojević nisu reagovali posle optužbi u Skupštini da je Majić u najmanju ruku korumpirani sudija i izdajnik države (Marjan Rističević), pripadnik zavereničke grupe koja priprema napad na predsednika Srbije i ustavni poredak (Aleksandar Martinović), odnosno političar i aktivista NVO, kako ga je ocenila predsednica parlamenta Maja Gojković.

PRAVLJENJE DEŽURNOG OPOZICIONARA

Samo dva dana nakon Majićevog pojavljivanja u programu kablovske TV Nova, Utisak nedelje, autorke Olje Bećković (u nedelju 19. maja 2019) poslanici vladajuće koalicije su skupštinsku govornicu iskoristili da opletu po sudiji zato što je u TV programu (koji inače oni ne gledaju, kako sami tvrde) javno govorio o tome da je možda načinjena greška kada se pristupilo izmenama Krivičnog zakonika u delu pooštravanja kaznene politike, pozivajući je na takozvanu inicijativu "Tijanin zakon". Ovu je inicijativu godinama unazad "gurao" otac tragično nastradale Tijane Jurić, prikupio je više od 150 hiljada potpisa sa idejom da se ubicama dece nikada ne dozvoli da se nađu na slobodi.

Uprkos tome što je sudija Majić znao da će njegovo gostovanje izazvati reakcije, pojavio se u najznačajnijoj TV emisiji u

Srbiji i otvoreno izneo stavove zasnovane na dugogodišnjem iskustvu sudije krivičara; u karijeri je imao slučajeve i uličnih lopova i najtežih ratnih zločinaca. Pored iskustva "praktičara", on je i doktor nauka u ovoj oblasti. Dakle, doktor nauka i sudija Apelacionog suda govorio je o onome što je njegovo polje ekspertize i svakodnevnog rada, a za taj nastup dobio niz uvre-

OPTUŽEN ZBOG JAVNO IZNETOG MIŠLJENJA: Miodrag Majić

Foto: Marija Janković

da i kleveta od ljudi koji vode ovu državu. Ako je to normalno, onda je zaista pitanje ko drugi može da govori o tim stvarima, ko su stručnjaci ministarstva pravde Nele Kuburović, koja se takođe istakla defamatorskim izjavama protiv svog nekadašnjeg mentora. Ministarka je označila sudiju Majića kao "jajaru" jer – "gde si bio kada su ti smenjivali kolege" u "reformi" 2010. godine, zapitala je ona onako usput.

Razume se, sudija Majić nije imao gde osim na društvenim mrežama da "odgovori" na ovakve optužbe. One imaju za cilj dve stvari: najpre, ovo je klasičan pokušaj režima da unizi ljude koji imaju nedvosmislenu reputaciju i u javnosti i među kolegama, a drugo – ovo je jasna poruka svima koji bi se usudili da "dignu glas" ili, ne daj bože, počeli da aktivnije rade svoj posao, ubrzavaju neke postupke ili da odbacuju neke sumanute optužnice.

Problem – i to je identifikovano u brojnim domaćim i stranim analizama stanja u srpskom pravosuđu – jeste da usled velikog broja zaostalih predmeta ni tužioci niti sudovi ne uspevaju da građanima obezbede viši stepen pravne zaštite. A to je jedan od ključnih uslova kada je reč o procesu pristupanja Srbije Evropskoj uniji, što je deklarativno prvi cilj ove države.

Sudiju Majića prethodno je posredno više puta pominjao Aleksandar Vučić referišući se na neke njegove stavove iznete na Tviteru i prozivajući ga kao "onog što ide kod Amerikanaca po savete". Sada se od njega pravi politički neprijatelj (protivnik za Vučića ne postoji kao kategorija) sa željom da, valjda, čovek "odlepi" i kaže nešto što bi ga istinski tako obeležilo. Majić je u tom smislu "dežurni opozicionar" za mesec maj 2019. Ali, mnogo je opasnije – i to su isticali oni retki glasovi koji su mogli da se čuju u nekim nezavisnim medijima – što se urušava kredibilitet stručnih ljudi.

SNAGA KREDIBILITETA

Majić je u svom nastupu izričito rekao da će kao sudija da primenjuje sve zakone koje skupština "donese" i da oko toga nema rasprave. Ali i da oseća da je u ovom slučaju, gde su kazne povećane ne samo za čedomorce nego i za "političke protivnike", potrebno imati malo značajniju raspravu u javnosti i da svakako ne bi smeli da donosimo zakon koji propisuje doživotnu robiju bez prava na žalbu jer ćemo to sutra morati da menjamo pošto nije u skladu sa evropskom praksom. Dakle, na najmanju kritiku režim je reagovao salvom uvreda, iživiljavanjem koje je samo sebi svrha i može da proizvede samo probleme sudiji bez ikakve potrebe. Pa, ako je to moguće da se njemu "uradi", šta da radi sudija iz Priboja ili iz Sombora ili Vršca? Kako on da istupi pred lokalne moćnike, ko će njemu da prizna kompetencije, ko će da veruje u njegov sud?

I u tome "leži" najveća opasnost ovakvog "pristupa" režima. Njegova poruka glasi: ćuti i radi svoj posao, a ako baš hoćeš nešto da kažeš, evo, mi ćemo da ti kažemo šta treba da kažeš. Sudija Majić nije ustuknuo, mada nikome nije lako da onakve stvari sluša o sebi od onakvih likova i to u direktom prenosu na javnom servisu. Njegova najveća "snaga" upravo je bila prisustvo u javnosti i, razume se, presude koje nisu osporene. On bi morao da bude ohrabrenje za sve svoje kolege, a ne razlog da se još više učaure i tako sebe i institucije potčine vladajućoj partiji.

Majić je sudija koji ima svoj blog na internetu, a "prisutan" je i na društvenoj mreži Tviter, toliko omraženoj kod ljudi koji trenutno upravljaju Srbijom. On je sudija koji će se rado odazvati na novinarski poziv, dati komentar o onome što je njegov delokrug rada i poznavanja stvari (ekspertize) i neće se libiti da otvoreno govori o stanju u svojoj profesiji.

On je, koliko pisac ovih redova može da svedoči, čestit čovek, živi u kraju Beograda u kome je odrastao i u kome je, čini se, njegova majka poznatija od njega jer su skoro svi kod nje učili engleski. Zato što je čestit i dostojan, zato je i sudija koji je od 1996. godine, kada je kao pripravnik ušao u Tužilaštvo, uvek išao napred, zasnivajući svoju karijeru u pravosuđu na znanju i hrabrosti a ne na moralno-političkoj podobnosti.

Tako je sve izgledalo do sada.

Od prošle nedelje Majić je stavljen u poseban boks sa svim drugim protivnicima ovog režima, koji je sebe izjednačio sa celom državom. Neko je rekao da bi to trebalo da mu služi na čast, ali nije lako odupreti se toj vrsti ciljane propagande. Ipak, on je deo sudske vlasti, koja je, po zakonu i Ustavu, ravnopravna sa zakonodavnom i izvršnom, pa mu ne preostaje ništa drugo no da se u okviru svojih ovlašćenja i moći bori za bolje pravosuđe i za bolju Srbiju ukupno.

Ako ga oteraju u nekom novom reizboru ili na silu, on svakako neće biti gubitnik. Moći će da piše, autor je više stručnih knjiga i rasprava, kao i sjajnog romana *Deca zla*, ili da svira, jer je u studentskim danima imao i neki svoj bend.

Majić je skinuo masku srpskom pravosuđu. Videćemo da li će ga i drugi pratiti ili će ga preskočiti i nastaviti u starom maniru. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Šta sve možeš u Novom Sadu kada si mrtav

Slučaj govori o ošljarskom radu, i kazuje mnogo o njihovoj nesposobnosti. Kako da policija, tužilaštva i sudstvo izađu na kraj sa organizovanim kriminalom kada ne mogu da spreče dramatične slučajeve porodičnog nasilja, iako su imali sve poluge u rukama da to učine

Malo-malo pa centrom Novog Sada paradiraju uniformisani državni službenici. Nekada su u pitanju vojnici, a nekada policajci ili vatrogasci. Pokazuju pred građanima spremnost da odbrane državu i njene građane ili njenu vlast od, valjda, spoljnih i unutrašnjih neprijatelja. Neretko se na Trgu slobode nađu i nekakve vojne haubice i tenkovi koji oštećuju ionako s mukom asfaltiran ili "izbehatoniran" centar grada. Valjda je to demonstracija sile – samo je pitanje kome je ona namenjena. Možda pre onima koji od tenkova i uniformi beže glavom bez obzira nego onima koji sa oduševljenjem prave sivomaslinaste "selfije".

Nije međutim prošlo ni tri dana kako je Aleksandar Vučić u Novom Sadu, kao tumač glavne uloge u jednom takvom, velikom svečarskom, militarističkom cirkusu zvanom promocija novih pripadnika MUP-a, na Trgu slobode, obećao da će zaštititi građane od onih "koji bi da ugrožavaju budućnost naše dece" – a u Novom Sadu se desilo svirepo trostruko ubistvo koje danima izaziva pažnju javnosti, a koje će opet – verovatno uskoro – biti zaboravljeno. Naime, u Novom Sadu slični incidenti se tako brzo smenjuju da ni one najveće ne mogu nabrojati i zapamtiti ni najsavesniji crni hroničari. Novi Sad važi za grad kriminala i nasilja, a naslovi i podnaslovi u tabloidima to saopštavaju na svoj način, tvrdeći da on "sve više liči na Bejrut" ili da su ubistva i nasilje "postali novosadska svakodnevica". I to, nažalost, nisu velika preterivanja.

Izvesni Goran Janković (37) je u nedelju, posle velike trodnevne policijske potere, uhapšen pošto je osumnjičen da je ubio suprugu Mirjanu (32) i njene roditelje Branislava (63) i Nadu (57) Pajić, i to u prisustvu maloletnih sinova. Čim je vest o ubistvu obelodanjena, iznad novosadskog naselja Telep viđen je helikopter koji traga za počiniocem. Pojedini komentatori na novosadskim sajtovima pitali su se kojim je to senzorima helikopter opremljen da može da primeti osumnjičenog sa te visine. Podozrevali su da možda helikopter predstavlja samo deo pokazne vežbe u kojoj naši organi "odlučno rade svoj posao" za građane generalno žedne kakve-takve pravde. Po hapšenju, Janković je u prisustvu snimatelja spektakularno priveden na saslušanje u tužilaštvo.

I moglo bi se možda reći nešto pozitivno o uspehu "nadležnih državnih organa" u ovoj potrazi da ne postoji ono "ali" koje stvar i te kako kvari... Slučaj, naime, govori o ošljarskom radu policije, tužilaštva i sudstva, i kazuje mnogo o njihovoj nesposobnosti. Kako će na kraj izaći sa organizovanim kriminalom kada ne mogu da spreče dramatične slučajeve porodičnog nasilja, iako su imali sve poluge u rukama da to učine?

KASNO DRŽAVA STIŽE: Policijski tim na mestu zločina i tragedije porodice Janković
Foto: Jaroslav Pap /Tanjug

Nasuprot zvaničnoj verziji koju je država saopštila pokušavajući da prikrije činjenice, izvori "Vremena" tvrde da je osumnjičeni – zapravo osuđivani kriminalac koji nikako ne bi trebalo slobodno da se šeta gradom. On je u oktobru 2017. godine osuđen na godinu i po kućnog pritvora, a dva meseca kasnije doneseno je rešenje o izvršenju kazne. Specijalno odeljenje Ministarstva pravde nikada ovu kaznu nije sprovelo u delo iz banalnog a zapravo jezivog razloga – nije bilo dovoljno slobodnih nanogica! Država tu činjenicu pokušava sakriti od javnosti, a pogotovo to da je bila obavezna da obezbedi nanogicu, makar je skinula sa drugog osuđenika, kada je ovaj nasilnik trinaest dana pred ubistvo brutalno pretukao svoju suprugu, nakon čega mu je određena jednomesečna zabrana prilaska. Kako vidimo, ta zabrana ga nije previše dojmila. Da je osumnjičeni, kako je trebalo, bio u kućnom pritvoru i pod prismotrom, i da nije smeo da napušta stan, da je država radila svoj posao a ne trošila novac i energiju na besmislene manifestacije, ne bi trebalo da angažuje helikoptere, a najverovatnije do ovog surovog trostrukog ubistva ne bi ni došlo.

Vrlo brzo nakon obelodanjivanja ubistva, društvenim mrežama je kružila fotografija osumnjičenog na kojoj on nosi majicu sa likom Ratka Mladića i natpisom "Zar je zločin braniti...". Ista ta fotografija, ali "kropovana" tako da se majica ne vidi, osvanula je i u nekim medijima bliskim vlasti.

SLUČAJ "GAVRA" JOŠ UVEK POTRESA "STAROSAĐANE"

Vučić je inače na promociji novih MUP-ovaca najavio da će se država Srbija žestoko obračunati sa narko-kriminalom u Novom Sadu i da je upravo, zbog toga, ovaj svečani skup održan u ovom gradu. Videćemo uskoro da li će uslediti neka nova, serijska, spektakularna helikopterska hapšenja ili će i tu njegovu izjavu, kao i more drugih, "prekriti ruzmarin, snjegovi i šaš". Ostaje nejasno i to da li je Novi Sad baš"najgori od sve dece" da se samo u njemu mora povesti borba protiv narko-kartela, ali i šta je naprednjačka vlast svih ovih godina (sedam dugih godina na vlasti) čekala do sada.

U svakom slučaju, Novi Sad jeste grad u kojem je kriminal sveprisutan, i u kojem se vrše surova mafijaška smaknuća, podmeću bombe pod automobile, postavljaju pa smenjuju načelnici policije za koje se ispostavi da su bliski sa viđenijim kriminalcima, organizuju masovne tuče uz upotrebu ubojitih rekvizita, napadaju albanske pekare... I u svemu tome ima udela – politika. Novi Sad je grad u koji su recimo američki nevladini aktivisti dolazili sa uputstvom svoje vlade da budu oprezni, da se u njemu novac od narkotika pere kroz velike građevinske poduhvate i akvizicije. Ni traga od onog dosadnog i monotonog grada iz sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka u kojem su se, manje-više, svi poznavali i u kojem je najveći skandal bio kada nekome zagori ručak ili kada neko prevari suprugu. Naravno, ako izuzmemo slučaj "Gavra".

Slučaj "Gavra" je još uvek u određenim krugovima Novosađana sinonim za kriminal. U pitanju su oni "stari Novosađani" koji žive u svojevrsnim grupnim unutrašnjim azilima i odbijaju sebi da priznaju da grad u kojem su odrasli zapravo više ne postoji.

Slučaj "Gavra" bio je slučaj koji je uznemirio i eksjugoslovenske duhove, a gde neće jedan mali grad kakav je bio Novi Sad. Desilo se to davne 1977. godine, kada je izvesni Dimitrije Gavrilović usmrtio dvojicu policajaca koji su naišli dok je on sa "kolegom" obijao trafiku. Pre nekoliko godina, jedan novosadski list je objavljivao "istraživački feljton" o ovom slučaju, a tražio se broj više. Kada žele da pokažu svoju pripadnost ovom gradu i da se sa njima nije šaliti, još uvek neki Novosađani koji tu žive generacijama znaju da kažu kako su lično poznavali žestokog momka sa tada prilično mlakih gradskih ulica – Gavru.

Neki će ukazati da evociranje slučaja "Gavra" zapravo predstavlja žal za onim Novim Sadom u kojem su se ovakvi događaji zbivali jednom u četrdeset godina. Predstavlja i ignorisanje činjenice da je Novi Sad u međuvremenu – u kontekstu ratova u kojem je više od sto hiljada ljudi ostalo bez života, a milioni napustili svoje domove – postao sasvim drugačiji grad čije kvartove nastanjuju neki sasvim drugi ljudi koji žive svoje, u odnosu na "Starosađane", paralelne živote. Mnogo raznih Gavra sada živi u Novom Sadu, a pored izvornog, kriminal se u ovaj grad prelio i iz susednih država. Dok se čitaju feljtoni o Gavri, u Novom Sadu su se tokom proteklih dvadesetak godina desile desetine svakojakih ubistava, a među njima veliki broj onih koji predstavljaju klasične mafijaške obračune i surova smaknuća. Toliko je toga da se začas stvar zaboravi. Ko se recimo seća momka koji je praktično iskasapio svoju devojku, a koji je kao desetogodišnjak pronašao mrtvog oca koji je izvršio samoubistvo i imao postraumatski sindrom zarađen na ratištima u Hrvatskoj. Zaboravili smo čak, ako smo to uopšte i primetili, kako je pre samo desetak dana bačena bomba na automobil u jednom mafijaškom obračunu u Ulici Ilije Birčanina. Navodno je u toku, kako pišu »

SUMORNA NOVOSADSKA STATISTIKA: Uviđaj posle još jednog brutalnog ubistva
Foto: Jaroslav Pap /Tanjug

tabloidi, "mafijaški rat do istrebljenja", u kojem se različiti klanovi međusobno bore za prevlast na narko-tržištu.

ČETIRI ASA – TRI MRTVA, JEDAN U ZATVORU

Smatra se da velika građevinska renesansa koja je potpuno promenila izgled Novog Sada, da ne kažemo unakazila ga, ima veze sa pranjem nezakonito stečenog novca. Čak je i Uprava za sprečavanje pranja novca Ministarstva finansija ustanovila da postoji "ustaljeni trend investiranja gotovine, ili novca nepoznatog porekla, kao i od organizovanog kriminala, ili pojedinaca kriminalaca", u građevinske poduhvate. Delovanje narko-kartela Darka Šarića u Novom Sadu, koji je operisao sa stotinama miliona evra, po svemu sudeći je vezan za činjenicu da su u Novom Sadu iznikli čitavi kvartovi ne sledeći ekonomsku logiku jednog u suštini privredno devastiranog grada.

Darko Šarić je jedno od četiri velika imena novosadskog podzemlja, u javnosti su ti ljudi doživljavani kao veliki "bosovi" i o njima su se pričale i još uvek se pričaju razne legende. On je u zatvoru, a ostala trojica nisu više među živima – Branislav Lainović Dugi, Nenad Opačić i Bata Buturović zvani Bata Kankan. Svi su stolovali u Novom Sadu.

O Šariću manje-više sve znamo, pogotovo znaju oni koji prate njegovo kontroverzno suđenje koje karakteriše učestala promena sudija i tužilaca. Urugvajska policija je zaplenila brod za 2,8 tona kokaina koji je navodno pripadao ovom novosadskom narko-bosu poreklom iz Pljevalja. Čovek koji je, prema optužnici, oprao 22 miliona evra, a ko zna koliko još u stvarnosti, direktno je ulagao u nekretnine. Kupio je, recimo, 15 katastarskih parcela na Tatarskom brdu u Kamenici, među kojima i dve kuće od bezmalo 1500 kvadrata. On je takođe kupovao novosadske hotele i preduzeća, a sva ta imovina mu je oduzeta. Kako bilo, kada je rasturen Šarićev kartel, građevinska renesansa u Novom Sadu je privremeno obustavljena. Koliko je to samo koincidencija, ne zna se, ali je svakako poslednjih godina ponovo procvetala novosadska izgradnja. Zgrade užurbano niču u svim delovima grada, a to ne prati odgovarajuća infrastruktura, pa se u pojedinim delovima grada snažno oseća kanalizacija, a neki kvartovi liče na džinovske auto-otpade. Mesta za parking jednostavno nema. Da li i ova, nova velika izgradnja ima veze sa Vučićevom najavom da će se obračunati sa narko-kriminalom u Novom Sadu i da li će, ako zaista do tog obračuna dođe, građevinarstvo ponovo posustati, ostaje da vidimo. Interesantno je da je jedan od najvećih građevinskih investitora u Novom Sadu firma Galens Invest, koja se dovodi u vezu sa Miloradom Dodikom i koja je suvlasnik jedinog novosadskog dnevnog lista, "Dnevnika".

Branislav Lainović Dugi je pripadao staroj ekipi "žestokih momaka" i devedesetih je bio strah i trepet u Novom Sadu. Još uvek na ulazu jedne novosadske poslovne zgrade stoji natpis TV Lala, što je bio njegov nikada realizovani medijski projekat. Ubijen je u Beogradu, ispred hotela "Srbija", a likvidirali su ga pripadnici zemunskog klana Miloš Simović i Sretko Kalinić, navodno kao osvetu za ubistvo Željka Ražnatovića Arkana. Lainović je voleo da se hvali da je učestvovao u ubistvu Arkana. Družio se svojevremeno sa Ljubom Zemuncem, Radetom Ćaldovićem Ćentom, Đorđem Božovićem Giškom i bio je član Srpske garde. Ordinirao je i na Zapadu, a za njim je ostala povelika "nasledna masa".

Na izuzetno svirep način u februaru 2015. godine ubijeni su vođa veterničkog klana Nenad Opačić i njegova supruga Jasmina. U njega je ispaljeno pet hitaca, a u suprugu – tri. Opačić je inače uhapšen u akciji "Sablja" 2003. godine, a presudom je utvrđeno da se bavio preprodajom narkotika, kao i da je u okviru zemunskog klana, sa kojim je sarađivao, učestvovao u otmicama i iznudama. Za vreme suđenja, zašiljenom četkicom za zube napao je zaštićenog svedoka Miladina Suvajdžića – Đuru Mutavog. Opačićevo ime se vezuje za neka imena iz sveta politike, a bio je blizak prijatelj i sa Nenadom Čankom. Na suđenju je, recimo, izjavio da je "politički zatvorenik", jer se tadašnji ministar policije Dušan Mihajlović sveti Čanku. Osim sa Čankom, Opačić je drugovao i sa biznismenom Miodragom Kostićem, koji mu je bio ono što se u narodu zove badžo (muževi dve sestre).

Spekuliše se dosta o vezama pokojnog Bate Buturovića, zvanog Kankan, sa nekim domaćim, a pogotovo crnogorskim političarima. Ovaj novosadski biznismen, koji je bio vlasnik najvećeg hotela u gradu ("Park"), poznat po neobičnom, šljaštećem, šarenom izgledu, sa neobičnom frizurom i raznim kajlama, pronađen je 2013. godine mrtav u svom hotelu. Imao je 57 godina i bio je u naponu snage. Bio je i predsednik FK "Vojvodina". Takođe se "školovao" u inostranstvu i navodno je prezime Buturović promenio u Butorović jer mu je bio zabranjen ulazak u neke od zemalja zapadne Evrope. Živeo je u velelepnoj vili na Telepu, u kojoj je jednom prilikom i uhapšen. Bilo je to "spektakularno" hapšenje pred kamerama, ali su greškom iz policije novinarima rekli da će se ono desiti sat vremena pre nego se desilo. Tako su foto-reporteri i novinari "dželali" pred Buturovićevom kućom, a on ih je gledao kroz prozor, iščekujući policijsku akciju.

"KRIKOVA" LISTA MAFIJAŠKIH LIKVIDACIJA

Crna knjiga mafijaških likvidacija koju producira istraživački portal "Krik" u saradnji sa Radiom Slobodna Evropa

Mini intervju: Borislav Novaković

Eldorado za kriminalce

"Vučić se nikada ne bori protiv kriminala već protiv onih kriminalnih struktura koje ne kontroliše"

Bivši funkcioner DS-a, bivši predsednik Skupštine grada Novog Sada i nekadašnji direktor Javnog preduzeća Zavod za izgradnju grada Novog Sada, a sada šef Gradskog odbora Narodne stranke Borislav Novaković u razgovoru za "Vreme" ističe da je organizovani kriminal "nemoguć bez sprege sa državnim strukturama".

Foto: Jaroslav Pap /Tanjug

"U Novom Sadu je formalni gradonačelnik Miloš Vučević, a stvarno gradom upravljaju Andrej Vučić i Zvonko Veselinović. Vojvodinom se upravlja preko koordinatora koji su, po pravilu, članovi Izvršnog odbora Srpske napredne stranke i koji, vojnički rečeno, duže određeni broj opština. Oni su hijerarhijski nadređeni predsednicima opština i gradonačelnicima, a njihov šef je Andrej Vučić. Sve javne nabavke su nameštene i unapred se zna koja firma i po kojoj ceni dobija posao, od toalet-papira do gradnje bulevara", kaže Novaković.

Zašto je Vučić najavio obračun sa narko-kriminalom u Novom Sadu? O čemu se zapravo radi?

Bezbednosna situacija u Novom Sadu je katastrofalna. Od mirnog grada, Novi Sad se pretvorio u eldorado za kriminalce. Znajući da Novi Sad ključa od nezadovoljstva, Vučić pokušava da uputi umirujuću poruku. Ne verujem u njegovu iskrenost, jer on ne reaguje na muku građana nego na istraživanje javnog mnjenja. Vučić se nikada ne bori protiv kriminala nego protiv onih delova kriminalnih struktura koje nije stavio pod svoju kontrolu. Tako čisti prostor za kriminalne grupe koje su mu lojalne.

U raznim domaćim i međunarodnim izveštajima se govori o riziku pranja novca kroz građevinske poduhvate. Da li se i u kojoj meri može govoriti o tome u Novom Sadu?

Nažalost, Novi Sad je reprezentativan primer za pranje novca kroz građevinske radove. Mislim da je krajnje vreme da tužilaštvo i policija obrate pažnju na spregu i dosluh koji postoje između gradonačelnika Novog Sada Miloša Vučevića i kompanije "Galens". "Galens" hara Novim Sadom. Najavljuju gradnju novih kvartova na potezu Brodogradilište–Mornarica–Depresija. To je praktično Liman 5. Ako se to dogodi, posledice su nepopravljive. Oni obrću milijarde, a niko ne zna ko je stvarni vlasnik kapitala. Za tu kompaniju ne postoje pravila. Regulacioni, odnosno urbanistički planovi se upodobljavaju njihovim potrebama. Novi Sad se polako pretvara u Galens-siti.

N. SEJDINOVIĆ

identifikovao je od početka 2012. godine – osam klasičnih mafijaških likvidacija u Novom Sadu. Pored spomenute likvidacije Nenada Opačića i supruge, u njihovoj bazi nalaze i ubistva Radenka Popovića Crnog (2013), Vojislava Škrbića (2014), Teodore Kaćanski (2016), Milana Pribakovića (2017), Marka Markuša (2017) i Đorđa Zafirovića (2018). U većini slučajeva u pitanju su "nepoznati izvršioci".

Radenko Popović je 2013. godine izrešetan ispred svoje zgrade, a sve je podsećalo na niskobudžetne mafijaške filmove. U Popovića, protiv kojeg je policija godinama podnosila prijave za iznudu, nanošenje teških i lakih telesnih povreda, neko je ispalio čak 19 metaka, od kojih ga je osam pogodilo. "Opasni momak" i navodni narko-bos Vojislav Škrbić izrešetan je u kafeu "Gondola", poznatom po okupljanju političara, u punom restoranu u devet uveče, a prethodno je "pretekao" u nekoliko pokušaja likvidacije. Ubistvo fitness-instruktorke Teodore Kaćanski se ubraja među mafijaške likvidacije s obzirom da je meta najverovatnije bio njen dečko Nenad Stević, koji je, kako se to kaže, odranije poznat organima gonjenja. Kasnije je Stević optužen za otmicu čoveka (on će reći: "građansko hapšenje") koga je optuživao da stoji iza ubistva njegove devojke.

U Milana Pribakovića je neko ispalio više hitaca u novosadskom klubu "The End", na tzv. afterpartiju. On je bio pripadnik navijačke grupe FK "Vojvodine", a policija je protiv njega u više navrata podnosila krivične prijave. Marka Markuša je Novi Sad prepoznavao kao izrazito nabildovanog momka koji se ponašao bahato i živeo raskalašnim životom, koji je podrazumevao jahte, skupa kola, devojke... Likvidiran je u klasičnoj sačekuši, a nije jasno kako je bio na slobodi jer je iza sebe imao višetomni krivični dosije. On je odležao kaznu zbog nanošenja teških telesnih povreda sa smrtnim ishodom. Markušu se sudilo i za pokušaj ubistva nožem, bio je osumnjičen za više pokušaja ubistava, među kojima i za pokušaj ubistva Miće Nikolića Sarme, a osuđivan je i zbog napada na policajca. I Đorđe Zafirović je imao impozantan krivični dosije, osuđivan je i za ubistvo, a likvidiran je takođe u sačekuši. Navodno se, prema napisima nekih tabloida, "zakačio" sa klanom Luke Bojovića.

Među ove slučajeve nisu ubrajani mnogobrojni pokušaji ubistva, kao i ubistva koja nemaju *a priori* oznaku mafijaškog, niti razni drugi oblici teškog nasilja. A taj spisak bi bio veoma, veoma dug.

Vučić je na promociji nove policajce zamolio da nose "svoje divne uniforme" ne samo kada su na radnom mestu već "kada god mogu". Navodno, građani će se zbog toga osećati sigurnije. Teško da ćemo se osećati bezbedno makar svi nosili uniforme, uključujući i kriminalce. ¶

NEDIM SEJDINOVIĆ

Uzaludno putovanje

Foto: Bojan Stekić

Preispitivanjem i izmenama grešaka Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, projekat gondole morao bi da bude vraćen na početak

Krenimo unazad. Pretprošlog petka delegacija zagovornika beogradske gondole Ušće-Kalemegdan otputovala je u Pariz, u Unesko, s namerom da dobije saglasnost za njenu gradnju. Jer, odobrenje organizacije od koje zavisi da li će Beogradska tvrđava biti uvrštena na Listu svetske baštine otklonilo bi sve prepreke odn. protivljenja stručnjaka i javnosti koje zagovornike gondole koče da ostvare svoju nameru. Međutim, nisu uspeli. Na sastanku sa dr Mečild Rosler, direktorkom Uneskovog Centra za svetsku baštinu, skrenuta im je pažnja da je za ovakve vrste intervencija na spomenicima kulture od izuzetnog značaja neophodna Studija uticaja na nasleđe, a da ista nije urađena.

Nedelju dana pre ovog sastanka, Upravni i Nadzorni odbor Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture ukazali su na nepravilnosti i netransparentnost odluka koje je za potrebe gradnje gondole doneo Republički zavod za zaštitu spomenika kulture. U usvojenom izveštaju Nadzornog odbora RZZZSK ukazuje se na odluke koje su donete iako Plan generalne regulacije zabranjuje gradnju žičara i dalekovoda na Beogradskoj tvrđavi. Takođe, izveštajem se potvrđuje da je izdavanje uslova obrađivao i potpisivao jedan do dva konzervatora arhitektonskog odeljenja, bez konsultacija sa kolegama iz odeljenja koji su se projektu protivili, bez uključivanja kolega iz drugih odeljenja i bez traženja mišljenja Stručnog saveta. Iste nepravilnosti pobrojane su i u usvojenoj odluci Upravnog odbora, a od direktorke Mirjane Andrić se traži da preispita i utvrdi odgovornost lica koja su prouzrokovala proceduralne povrede poslovanja Republičkog zavoda i nepravilnosti u njegovom radu.

Ministarstvo kulture i informisanja i Vlada Republike Srbije morali bi da reaguju na utvrđene činjenice o greškama Republičkog zavoda, s obzirom da im na njih ukazuju organi koje je imenovala Vlada, i da preduzmu potrebne mere za preispitivanje donetih odluka i sprečavanje donošenja budućih štetnih odluka po očuvanje kulturnih dobara Republike Srbije. Njihovim preispitivanjem i izmenama ceo projekat morao bi da bude vraćen na početak.

Zatim, dve nedelje pre nego što su delegati zagovornika gondole otputovali u Pariz, visoka delegacija stručnjaka Evropa Nostre, dakle, najveće evropske organizacije civilnog društva posvećene očuvanju kulturnog nasleđa, bila je u Beogradu, čula šta o ovoj temi imaju da kažu ministar kulture i informisanja Vladan Vukosavljević i premijerka Ana Brnabić, i ocenila da bi izgradnja gondole narušila deo istorijske celine Beogradske tvrđave. Gi Klos, izvršni potpredsednik Evropa Nostre, naglasio je da ne postoji dovoljno dobro opravdanje za izgradnju ovakve vrste atrakcije kojom se značajno narušava celina nacionalnog spomenika sa najvišim nivoom zaštite u Srbiji. "Suočavamo se sa jednim ozbiljno problematičnim projektom na lokaciji od izuzetnog značaja. To je 'Akropolj' Beograda. Zbunjujuće je, i veoma zabrinjavajuće što je projekat, sa jedne strane izuzetno invazivan za kulturno nasleđe, a sa druge strane, ne postoji dovoljno jasan razlog koji se tiče turizma, prevoza putnika ili saobraćaja koji bi opravdao takvu vrstu intervencije na ovom lokalitetu. To je nesrazmera između potreba današnjeg Beograda i vrednosti spomenika kulture".

Nemoguće da našoj sedmočlanoj delegaciji bilo koji od ovih argumenata nije bio poznat, pre svega zbog funkcija koje obavljaju. Pomenimo samo da je Mirjana Andrić direktorka Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, pa sigurno zna i da nije urađena Studija uticaja na nasleđe, a naročito koji su zaključci Upravnog i Nadzornog odbora njene kuće, a da je Snežana Jejić, arhitekta konzervator Republičkog zavoda, potpisnica svih spornih odluka i uslova izdatih od strane Republičkog zavoda;

Stručnjaci su predložili nadležnima Beograda i premijerki Brnabić da se gondola izmesti na drugu lokaciju, a da se od Kalemegdana do Ušća eventualno izgradi pešačka pasarela. I Evropa Nostra i UNESCO očekuju da će vlasti u Srbiji biti otvorene za dijalog o izmenama plana.

Trenutno još uvek ništa ne govori da jesu. Ministarstva turizma i građevinarstva nastoje da prebace odgovornost jedno na drugo. Ministarstvo kulture i informisanja je u ovoj priči jedino spremno na saradnju. Nedavno su odbornici u Skupštini grada pokušali da pokrenu diskusiju u vezi sa gondolom, pa ih je zamenik gradonačelnika Goran Vesić onemogućio govorom koji je pobedio u "Utisku nedelje".

Najnoviji pokušaj da se gondola realizuje je Zahtev za saglasnost na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu projekta kabinske žičare (gondole) Ušće-Kalemegdan, postavljen prošle srede na sajt Ministarstva zaštite životne sredine. U toku je javni uvid u Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu. Treba očekivati da će Ministarstvo zaštite životne sredine biti pod velikim pritiskom da odobri Studiju, pa zato stručna javnost smatra da je ovo prilika da se znanjem i argumentima zaustavi projekat. Bez saglasnosti na Studiju nije moguće izdati građevinsku dozvolu, naravno, pod pretpostavkom da Ministarstvo građevinarstva ima nameru da poštuje zakon.

Nastaviće se. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Erektilna disfunkcija – njegov ili njen problem?

Kad žena dobije glavnu ulogu...

Sa problemom erektilne disfunkcije (ED) ne susreću se samo muškarci, to je patnja koju doživljavaju i partnerke. Treba istaći da je problem mnogo češći nego što većina muškaraca misli i da je rešiv ako se na vreme zatraži pomoć. Ono što ometa pravovremeno nalaženje rešenja je pre svega stid, što za posledicu ima izbegavanje razgovora sa partnerkom kao i odlazak kod lekara. Pošto se partnerka izbegava, a ne govori joj se pravi razlog, ona počinje da sumnja da je u pitanju treća osoba ili da nije dovoljno privlačna. To je čini tužnom, ljutom i razočaranom ili depresivnom, besnom i povređenom, u zavisnosti od toga kako gleda na mogućnost gubitka ljubavi. Na nesreću, često bude u pravu, jer se muškarac sa ED teško miri sa činjenicom da "jarbol muškosti" više ne stoji kao pre, pa će radije (po)tražiti sa strane dokaz(e) da je sve u redu nego što će sa svojom partnerkom otvoreno porazgovarati i naći način da prevaziđe ovaj problem. Ukoliko se još i sazna za neverstvo, emotivni cunami preti da potopi sve što je godinama građeno.

Ukoliko se problem javi u vezi ili braku, najvažnija je otvorena komunikacija sa partnerkom. Ukoliko je odnos pre javljanja problema bio blizak i zadovoljavajući, nema razloga za strah od nerazumevanja. Mnogo se lakše problem prevaziđe sa nekim u koga imate poverenja nego sa novom partnerkom pred kojom treba da se pokažete, što povećava anksioznost povodom eventualnog neuspeha. Otvorena komunikacija je naročito važna da ne bi partnerka, ukoliko oseti da je izbegavate, sama tražila odgovore, znate kako se to obično završi.

Čini mi se da se seks često poistovećuje sa penetracijom. Moram da kažem da cilj seksualnog odnosa nije obavezno penetracija već doživljaj vrhunca kod oba partnera koji se može postići na razne druge načine, ali upravo taj vrhunac izostaje u grčevitoj borbi za erekciju. Stvari su još teže ako oboje ćute i svako za sebe misli da je kriv.

Za erektilnu disfunkciju je najgore povući se i izbegavati razgovor na tu temu, kao i odlazak kod urologa, psihijatra, psihoterapeuta. Istraživanja pokazuju da se samo 10 odsto obrati lekaru za pomoć. Opasno može biti uzimanje lekova PDE-5 inhibitora na svoju ruku jer oni ne šire samo krvne sudove u penisu nego u čitavom organizmu, a tada srce mora da pumpa duplo jače kako bi obezbedilo dovoljnu količinu krvi za celo telo. U tom slučaju mnogo je sigurnije kupiti neki od biljnih preparata koji se mogu uzeti bez recepta. Preparati na bazi **afričke šljive** ne deluju instant poput lekova, ali su bezbedniji i efikasni ako se redovno uzimaju. Postoje čak i nove forme u obliku kapi, koje su pritom praktične za primenu i zgodne za poneti.

Kad se razvije strah od mogućeg neuspeha, treba imati u vidu da za strah postoji samo jedan lek, a to je izlaganje. Ko se plaši lifta treba da se vozi liftom. Mislim da je poruka jasna. Ovde takođe mogu biti od velike koristi preparati za potenciju jer ulivaju dodatnu sigurnost.

Nelečena ED može da vodi u gubitak samopouzdanja, anksioznost i depresiju.

Vreme se promenilo. Supruge više nemaju "glavobolje" niti čekaju pasivno kod kuće da zadovolje svog muškarca po dužnosti, nakon što se umoran vratio sa posla. Tada je na ceni bila nevinost, a žene nisu otvoreno govorile o seksu. One sada imaju aktivnu ulogu i očekivanja od svog partnera, često su same inicijatori seksualnog čina, što može muškarcu dodatno da stvori pritisak i odbojnost ukoliko ima problem sa potencijom. Zato su, za razliku od prošlosti, one te koje se sve češće žale da njihovi partneri odbijaju njihove pozive na seks, osećaju se odbačeno i zanemareno. Potrebna im je izuzetna hrabrost da priznaju da njihovi partneri ne vode ljubav sa njima onoliko često koliko bi one želele, već radije ostaju uz televizor kad krenu na spavanje. Žene se osećaju povređeno i poniženo kada ne mogu da probude libido svojih muževa. Izbegavanje i neprimećivanje može ozbiljno da im naruši samopouzdanje i pogorša bračne odnose.

Važno je znati da mnogo parova pati od neusklađene želje ili neke vrste seksualne disfunkcije, kao i da je seks u braku mnogo ređi nego što se misli i priča. Dobra vest je da ukoliko postoje dobra volja i trud, izgledi za povećanje strasti su odlični!

Raduje me da smo kao društvo krenuli korak dalje da o ovakvim stvarima možemo da pričamo otvoreno. ¶

DR ALEKSANDRA DAMJANOVIĆ,
specijalista psihijatrije

Ko su donatori u Srbiji

“Donacije podležu plaćanju PDV-a i upravo je to ključna stvar koju veliki donatori ističu kao prepreku većoj sumi davanja – često svedočimo situacijama u kojima kompanije uništavaju viškove hrane jer im se ne isplati da plaćaju dodatni porez, ili da se kupuje skupa medicinska oprema za bolnice, grade škole i socijalni stanovi, i na sav donirani materijal i građevinske usluge se plaća PDV”, kaže Biljana Dakić Đorđević, direktorka Trag fondacije, dodajući da se stvari polako menjaju

Prošlog meseca fondacija Catalyst Balkans objavila je godišnji izveštaj u kojem se navodi da su prošle godine u Srbiji najveću sumu novca za opšte dobro donirali građani putem masovnih akcija (41,7 odsto ukupne zabeležene sume). Sudeći po rezultatima istraživanja javnog mnjenja koje je prošle godine sprovela Trag fondacija, trećina ispitanika smatra da za opšte dobro najviše daju istaknuti pojedinci, dok svega 4,7 odsto smatra da su privatne kompanije značajni donatori. Prema rezultatima izveštaja fondacije Catalyst Balkans, poslovni sektor jedan je od najvećih darodavaca (39 odsto udela zabeležene sume), dok udeo istaknutih pojedinaca iznosi 4,3 odsto.

Prvi na listi u izveštaju najvećih donatora je NIS Petrol sa preko 1,2 miliona evra, što nije iznenađenje. Ova kompanija je prošle godine većinu novca usmerila na razvoj zdravstva i na finansiranje inicijativa vezanih za sport i mlade. Sledе Mozzart kladionice, koje su donirale sredstva fondacijama Zajedno za život i NURDOR, i kompanija Phillip Morris koja finansijski podržava mlade preduzetnike, naučnike i umetnike. Četvrta na listi je kompanija Delta holding, a zatim i Coca-Cola HBC Srbija koja je u prethodnoj godini podršku davala narodnim kuhinjama i mladima bez roditelja do navršene 18. godine života.

Iznenađenje na listi velikih donatora je Milomir Glavčić, penzioner iz Kanade koji je prošle godine finansirao opremanje Doma zdravlja u njegovom rodnom Kraljevu, a do sada je sve skupa donirao preko sedam miliona evra za razvoj opšteg dobra u Srbiji. Slede Fabrika cementa Lafarge Srbija koja se zalaže za razvoj opštine Beočin, Telekom Srbija koje je opremila veliki broj IT učionica, firma Elixir Prahovo sa donacijama za razvoj lokalne zajednice, Erste banka, i najzad kompanija Fresenius Medical Care, Medicon i Magna Medica sa donacijama za nabavku slova nove medicinske opreme.

PERCEPCIJA DONATORSTVA

Kako se u Srbiji percipira donatorstvo, odgovorila je Biljana Dakić Đorđević, izvršna direktorka Trag fondacije.

“Trag fondacija je u prethodnih godinu dana sprovela dva važna istraživanja o percepcijama davanja za opšte dobro. Krajem 2018. organizovali smo javnomnjensko istraživanje o stavovima građana o filantropiji na nacionalno reprezentativnom uzorku. Slično istraživanje je sprovedeno i 2012. godine, što omogućava poređenje trendova u stavovima građana. Najveći broj građana Srbije i dalje smatra da davanje za opšte dobro nije dovoljno razvijeno u Srbiji (blizu 50 odsto). Iako očekuju jasnu ulogu i odgovornost države (u smislu stvaranja uslova za razvoj filantropije), sebe prepoznaju kao važan činilac u davanjima za opšte dobro – preko polovine veruje da ‘Kada bi svako dao onoliko koliko može, koliko god malo to bilo, mogla bi se prikupiti dovoljno velika svota koja bi znatno pomogla promenama nabolje’. Dve trećine građana ističe da je nekada učestvovalo u akcijama usmerenim na opšte dobro, i taj trend je pozitivan u odnosu na 2012. Ono što nas posebno raduje je porast poverenja u domaće fondacije – 65 odsto je čulo za neku fondacija (u poređenju sa 39 odsto iz 2012. godine), a 46 odsto je spremno da donira domaćoj fondaciji, jer su građani uvereni da će novac stići tamo gde treba”, kaže za “Vreme” direktorka Trag fondacije.

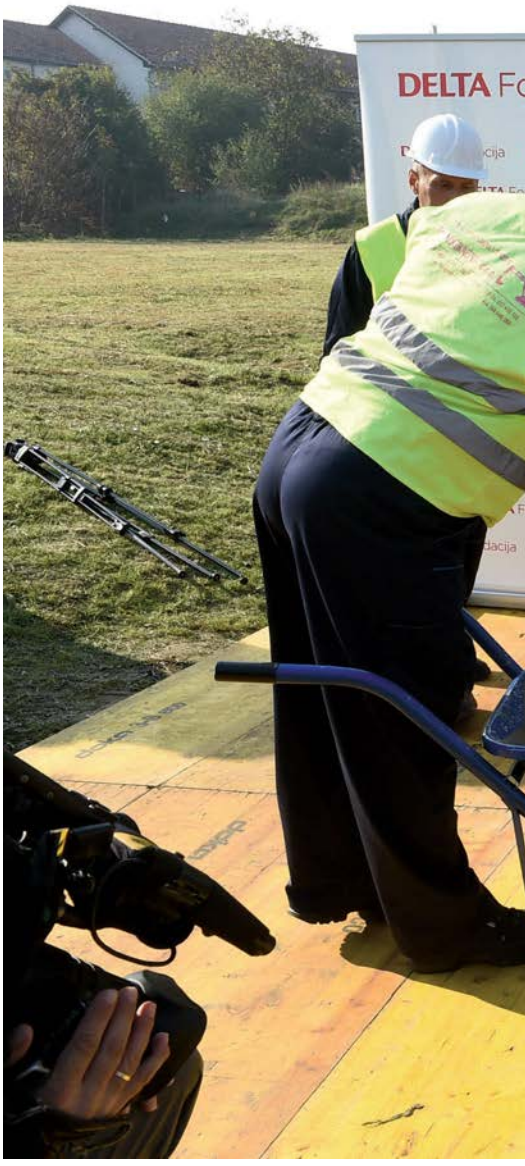

ISKRA – CENTAR ZA REHABILITACIJU OSOBA SA INVALIDITETOM U KRAGUJEVCU: Delta fondacija, polaganje kamena temeljca
Foto: Delta

Iako konkretni podaci iz godišnjih izveštaja o davanju u Srbiji pokazuju da su privatne kompanije većinski donatori kada je u pitanju suma davanja, istraživanje Trag fondacije je pokazalo da samo pet odsto građana prepoznaje preduzeća kao one koji najviše daju za opšte dobro.

"Kao ključne donatore, građani prepoznaju istaknute pojedince (30 odsto), obične građane (22 odsto), državu i njene institucije (11 odsto), domaće fondacije (devet odsto), strane fondacije (osam odsto), pa čak i crkvu (šest odsto). Naše tumačenje je da je to u značajnoj meri posledica nedovoljnog izveštavanja medija o društveno odgovornim aktivnostima i davanjima kompanija, jer se to tumači kao marketing. Kad je u pitanju uloga medija, i građani ih prepoznaju kao važan, ali nedovoljno aktivan činilac u promociji filantropskih aktivnosti i informisanju o njihovim rezultatima."

Interesantno je kako donosioci odluka percipiraju donatorstvo. Fondacija Trag je početkom 2019. sprovela dubinsko istraživanje stavova trideset donosilaca odluka u privatnom, državnom i civilnom sektoru.

"To istraživanje je potvrdilo stav da davanja za opšte dobro mogu u značajnoj meri doprineti unapređenju života u zajednici, kroz jačanje vidljivosti i pružanje konkretne pomoći u rešavanju problema, pokretanje promena u društvu, mobilizaciju i učešće članova zajednice. Donosioci odluka kao donatore najčešće navode velike multinacionalne, strane i domaće kompanije (Coca-Cola, Delta Holding, NIS, Hemofarm, MK grupa, Microsoft, Blic, Nelt grupa, Mozzart kladionice, kompanije u bankarskom sektoru (Erste, Unicredit, Societe Generale, Banca Intesa), Aqua Viva, Phillip Morris, VIP, Telenor. Dodatno, među najprepoznatljivijim fondacijama su: Fond B92, Budi human – Aleksandar Šapić, Fondacija Novak Đoković, Fondacija Ana i Vlade Divac i Trag fondacija", reči su direktorke Biljane Dakić Đorđević.

PDV NA DOBROČINSTVO

Kad je o donosiocima odluka reč, da li država stimuliše donatorstvo u smislu poreskih olakšica i oslobađanja od PDV-a? Direktorka Fondacije Trag kaže da iako odavno postoje stimulacije za davanja kompanija po članu 15. Zakonu o porezu na dobit pravnih lica, praksa pokazuje da se iste retko koriste jer je procedura nejasna, a odluke poreskih uprava diskrecione i često restriktivne.

"Donacije podležu plaćanju PDV-a i upravo je to ključna stvar koju veliki donatori ističu kao prepreku većoj sumi davanja – često svedočimo situacijama u kojima kompanije uništavaju viškove hrane jer im se ne isplati da plaćaju dodatni porez, ili da se kupuje skupa medicinska oprema za bolnice, grade škole i socijalni stanovi, i na sav donirani materijal i građevinske usluge se plaća PDV.

»

Napominjem da građani kao individualni donatori ne uživaju nijednu olakšicu, i po tome svakako zaostajemo za Evropom. Upravo iz tih razloga je grupa fondacija okupljena oko Koalicije za dobročinstvo i uz podršku USAID misije u Srbiji inicirala osnivanje Vladinog Saveta za filantropiju pod pokroviteljstvom premijerke Ane Brnabić. Od prošlog septembra održali smo dva sastanka i uspostavili četiri radne grupe (za donacije viškova hrane, davanja pravnih lica, individualna davanja i kriterijume za pojedinačna oslobađanja od PDV-a) u čijem radu učestvuju predstavnici resornih ministarstava, poreske uprave, fondacija i poslovnog sektora."

TRADICIJA ZADUŽBINARSTVA

Aleksandra Jeličić, zamenica upraviteljke Delta fondacije, kaže za "Vreme" da su pod krovom Srpskog filantropskog foruma okupljene najveće fondacije i organizacije koje se bave dobročinstvom. "Shvatili smo da samo zajedno možemo da budemo vidljiviji u javnosti i u medijima kako bismo podigli svest o važnosti dobročinstva. Ustanovljen je nacionalni Dan davanja i Festival dobročinstva, koji je nedavno održan. Delta fondacija osnovana je 2007. godine sa ciljem da se tradicija zadužbinarstva vrati u Srbiju, i taj cilj je postignut. Beogradu je ova fondacija 2012. godine poklonila Centar 'Sunce' za dnevni boravak dece i omladine sa invaliditetom. Kragujevcu je četiri godine kasnije darovala Centar 'Iskra', za sport i rehabilitaciju osoba sa invaliditetom. Između Kalemegdana i Savskog pristaništa podignuta je i skulptura *Odande dovde*, rad britanskog i srpskog vajara Ričarda Dikona i Mrđana Bajića.

Od osnivanja Fondacije do danas u društvenu zajednicu uložili smo 37,98 miliona evra i pomogli više od 744.000 građana Srbije. Takođe, Delta holding je organizovao više od 3,500 humanitarnih akcija sa fokusom na održive projekte razvoja poljoprivredne proizvodnje u ruralnim područjima i socijalnog preduzetništva, pomoći stanovništvu u urgentnim situacijama, pomoći deci i mladima sa invaliditetom, talentovanim učenicima i studentima kao i stanovništvu sa socijalnim potrebama."

Osim toga, napominje naša sagovornica, broj dece bez roditeljskog staranja poslednjih godina drastično je smanjen. "Dečje selo u Sremskoj Kamenici danas ima oko 60-oro dece, a bilo ih je 120-oro na početku", kaže Aleksandra Jeličić. Osim što je inicijator pokretanja Društva za izgradnju Hrama Svetog Save u Beogradu, Delta holding donirao je i 167.000 evra za izgradnju, ne računajući učešće ove kompanije u inicijalnom fondu Konzorcijuma za finansiranje nastavka izgradnje Hrama Svetog Save u Beogradu, koji je 2001. godine iznosio 60 miliona dinara.

Kad je reč o aktuelnim projektima, Delta holding je prošle godine donirao 373.796 evra kroz različite projekte, vodeći računa o raznolikim grupama ugroženih građana. Kroz "Zasad za budućnost" pomagana je poljoprivredna proizvodnja marginalnih grupa, kroz projekat "Treći roditelj" pomagane su siromašne porodice. Naše selo usmereno je na jačanje srpskog sela i sprečavanje migracija, a Fond za budućnost na stipendiranje dece slabijeg materijalnog stanja. Prema rečima zamenice upraviteljke Delta fondacije, projekat "Naše selo", započet krajem novembra 2018. godine, posebno je interesantan budući da dugoročno pruža stručnu i finansijsku podršku stanovnicima dva sela u okolini Zaječara. "Kao istinsku vrednost u kompaniji imamo želju, gotovo naviku, da pomažemo sugrađanima u vreme elementarnih nepogoda. U vreme prirodnih nepogoda, svi resursi kompanije usmereni su ka pružanju urgentne pomoći i saniranju posledica nesreća", kaže Aleksandra Jeličić.

DRUŠTVENO ODGOVORNO

Na spisku velikih donatora nalazi se i Erste banka sa projektima finansijske edukacije "ErsteZnali", program donacija "Superste" i program socijalnog bankarstva "Korak po korak". Prema rečima Sonje Konakov Svirčev, ekspertkinje za društveno odgovorno ponašanje u Erste banci, važno je da građani Srbije steknu znanja potrebna za donošenje dobrih finansijskih odluka. "Zato smo pokrenuli 'ErsteZnali', sveobuhvatni, besplatni program finansijske edukacije koji je od marta ove godine dostupan građanima. Prva u nizu brojnih aktivnosti u okviru programa bila je lansiranje onlajn platforme za finansijsku edukaciju ErsteZnali.rs sredinom marta. Namenjena je veoma širokoj publici i osmišljena kao baza za informisanje, pa se na njoj mogu naći edukativni tekstovi na temu finansijskih pojmova i instrumenata, ali i kvizovi i zabavni sadržaji na temu finansija. Štednja, upravljanje ličnim finansijama i zaduživanje su prve oblasti koje su detaljno obrađene na platformi, dok će u narednom periodu u fokusu biti elektronsko bankarstvo, bezbednost, kartice i druge važne teme. U okviru programa u planu su i oflajn edukativne radionice o finansijskoj pismenosti, edukativni sadržaji za najmlađe, kao i brojne dru-

Nacionalni dan davanja

Nacionalni dan davanja je ustanovljen na inicijativu Srpskog filantropskog foruma 2018. godine i prvi put je obeležen 9. oktobra, na dan rođenja Mihajla Pupina, velikog srpskog inovatora i filantropa, koji je doprineo razvoju celokupnog čovečanstva, a i svoje zemlje. Svrha uspostavljanja ovog praznika filantropije je da se promoviše kultura davanja, da se skrene pažnja javnosti na neki problem u društvu i da se prikupe sredstva za sistemsku podršku odabranom društvenom problemu. Kampanja povodom prvog Nacionalnog dana davanja bila je usmerena na prikupljanje novca za kupovinu inovativnog spektrometra za Istraživačku stanicu Petnica, u vrednosti od 3,2 miliona dinara. Kampanju su podržala ukupno 22 donatora, među kojima su kompanije i organizacije civilnog društva, kao i skoro 500 pojedinaca koji su se uključili u kampanju doniranjem putem humanitarnog SMS broja i sajta donacije.rs. Ove godine, nakon serije konsultacija sa donatorima, članicama Srpskog filantropskog foruma i predstavnicima organizacija civilnog društva, doneta je odluka da tema Nacionalnog dana davanja 2019. bude unapređenje uslova osnovnoškolskog obrazovanja širom Srbije, što podrazumeva nabavku inovativnih učila koja će poboljšati kvalitet nastave i omogućiti đacima da stiču znanja u korak sa savremenom tehnologijom.

PORAST POVERENJA U DOMAĆE FONDACIJE: Biljana Dakić Đorđević, Trag fondacija

Foto: Marko Rupena

PROGRAM DONACIJA: Sonja Konakov Svirčev, Erste banka

Foto: Erste banka

ge aktivnosti", objasnila je Sonja Konakov Svirčev.

Od 2015. godine, kada je "Superste" program lansiran kao redizajnirana interaktivna donatorska platforma za sveobuhvatnu podršku mladima koji svojim idejama žele da doprinesu daljem razvoju našeg društva, na konkurse se prijavilo više od 450 inicijativa iz oblasti kulture, umetnosti i obrazovanja. "Superste" je u prethodnih pet godina pokrenuo mlade i kreativne aktiviste iz više od 20 gradova širom Srbije. Erste banka je do sada sa više od 28 miliona dinara, u vidu grantova, podržala realizaciju čak 75 inovativnih društveno odgovornih programa i projekata, od Leskovca do Subotice. Od 2018. godine, Erste banka "Superste" program realizuje u saradnji sa Trag fondacijom. Krajem 2016. godine Banka je pokrenula "Korak po korak", inovativan i sveobuhvatan program socijalnog bankarstva. Ideja je da se otvore vrata i pruže prilagođene bankarske usluge onima koje konvencionalne banke veoma često ne smatraju atraktivnim klijentima, te ne dobijaju adekvatne usluge i pristup finansijskom kapitalu. "Korak po korak" u nekoliko faza razvoja podrške podrazumeva edukacije, osnaživanje u oblasti preduzetničkih znanja i veština, kao i kreditiranje startapova, socijalnih preduzeća i organizacija civilnog društva.

FILANTROPSKI FORUM

Srpski filantropski forum je krovna organizacija fondacija i donatora u Srbiji, koja neformalno postoji od 2010. godine, a registrovana je u Agenciji za privredne registre 2017. godine. "Kao platforma za kompanije, organizacije i pojedince, lidere ulaganja u bolje društvo u Srbiji, Srpski filantropski forum svojim delovanjem inspiriše strateške pristupe investiranju u društvo, kreira okruženje koje stimuliše davanje i promoviše filantropiju kao društvenu vrednost", kaže Dragana Jovančević, izvršna direktorka Srpskog filantropskom foruma koji trenutno čini 25 članica, među kojima su fondacije, kompanije i organizacije civilnog društva, i nastavlja dalje svoj rast. Od januara 2018. godine, Srpski filantropski forum je i punopravna članica Evropske mreže fondacija i donatora DAFNE, koja na evropskom nivou okuplja preko 10.000 fondacija iz 26 zemalja.

"O trenutnom statusu donacija najbolje nam govore rezultati istraživanja fondacije Catalyst Balkans, članice Foruma, o dobročinstvu za 2018. godinu. Krajnji korisnici oko 70 odsto sredstava akcija u 2018. godini su osobe sa zdravstvenim problemima, populacija iz određenih lokalnih zajednica i ekonomski ugroženi građani. Ovi podaci nam govore da su u Srbiji još u fokusu jednokratna davanja usmerena na rešavanje akutnih problema. Sa druge strane, *poslovni sektor*, koji je jedan od ključnih stubova davanja, okrenut je ka dugoročnim, strateškim ulaganjima i predstavlja važnog partnera i institucijama i neprofitnim organizacijama", kaže direktorka foruma. Prema njenim rečima, nastavljen je i trend rasta procenta darovane sume *neprofitnim organizacijama* (domaća udruženja, strane organizacije, udruženja iz dijaspore i privatne fondacije), a mnoge od tih organizacija već duži niz godina primaju višestruke donacije, što ukazuje da su uspešno opravdale poverenje darodavaca. "Konačno, u 2018. godini je Koalicija za dobročinstvo uz podršku USAID-a pokrenula Projekat za unapređenje okvira za davanje, a jedan od prvih rezultata je formiranje Saveta za filantropiju pri kabinetu predsednice Vlade Republike Srbije. U ovom trenutku, čini mi se da institucionalna filantropija ima jedinstvenu i pravovremenu ulogu u prevazilaženju izazova sa kojima se društvo u celini suočava. Više ljudi i ciljeva imaju koristi od institucionalne filantropije nego ikada pre, od iskorenjivanja smrtonosnih bolesti i stvaranja zdravije populacije sveta do borbe protiv klimatskih promena i borbe za globalna ljudska prava i jednakost", zaključuje izvršna direktorka Srpskog filantropskog foruma. ¶

BILJANA VASIĆ

Odbrana Beograda od napada iz vazduha

Pre dvadeset godina potpisivanje Kumanovskog sporazuma označilo je kraj NATO bombardovanja SR Jugoslavije. Mobilisani pripadnici Vojske Jugoslavije uskoro su skinuli uniforme i vratili se kućama. Svaki od njih ima svoju priču o tim vremenima. Ovo je jedna od njih

Učesnik sam rata protiv NATO-a. Zvanično. Nisam svojom voljom ratovao, ali kada je već tako ispalo, obukao sam uniformu. Otac je rekao da moram da se odazovem na poziv ako želim da nastavim da živim u ovoj zemlji. Iskusni pravnik, pokazaće se, nije bio u pravu. Na pozivu je pisalo – Otadžbina te zove! Prvi poziv je majka negde zaturila. A i zaboravila je da mi kaže da su me tražili. Samo jedna je majka. Drugi poziv su zalepili na ulazna vrata stana. Otišao sam da vidim zašto me traže. Bila je subota. Sunčan dan. Odbrana Beograda od napada iz vazduha. Selo ispod Avale. Širom sam otvorio oči.

Počelo je dvadesetak dana ranije. Bio sam na treningu kada je pala prva bomba na Beograd. S uživanjem sam gledao kako na obe strane terena sve ide kao podmazano. Finta oštrog dodavanja, energičan dribling, snažan dvokorak i mekano polaganje u koš. Dobro se radilo sa decom. Utom je puklo. Baš je jako puklo. Iako nikada pre nisam čuo eksploziju avionske bombe, znao sam da nije bilo daleko. Čudno mi je bilo što se nije čuo avion. Sala se zatresla iz temelja. Otvoreni prozori od armiranog stakla glasno su zazvonili, ali su ostali čitavi. Onda je zavladala tišina. Više se nisu čule lopte. Nije bilo veselog žamora. Nisu se čule ni sirene čiji sam zvuk očekivao. Dečaci su gledali u mene.

"Šta je bilo? Zašto ste stali? Nastavite. Ništa nije bilo", rekao sam im što sam uverljivije mogao.

Nastavili su, ali bez uobičajenog poleta. Za to vreme sam razmišljao da li mogu nešto da preduzmem. Školska nastava bila je već završena. Nisam znao da li škola ima podrum. I ako ga ima, svakako nisam imao ključ. Bilo je najbolje da ostanemo gde jesmo. Očekivao sam da će se uskoro pojaviti roditelji. Deca su živela u blizini škole. Posle nekoliko minuta pristigli su prvi očevi. Bili su u panici. Utrčavali su u salu bez reči. Uzimali su svoju decu u naručje i trkom ih iznosili napolje ljubeći ih usput. Majke su identično postupale. Ubrzo sam ostao sam u sali sa loptama. Izbrojao sam 14 komada. Imao sam 17 igrača na treningu. Nisam saznao ko su trojica hladnokrvnih koji uprkos svemu nisu ostavili svoje lopte. Pomislio sam kako bi to mogli biti igrači za neizvesne završnice. Tako je počelo.

RATNI RASPORED

Subota u aprilu. Posle porodičnog ručka, pojavio sam se na zbornom mestu u seoskoj osnovnoj školi. Dobio sam maskirnu uniformu, pripadajuću opremu i automatsku pušku. Dozvoljeno mi je da zadržim na nogama svoje čizme sa žutim pertlama. Otišao sam tako opremljen ispred seoske prodavnice na pivo. Tamo je već bilo dosta vojske. Gledao sam oko sebe i mislio: bože, šta radim ovde? Nisam bio pričljiv i nevoljno sam odgovarao na pitanja. Neki od rezervista koji su došli ranije toga dana već su se među sobom ophodili neposredno. Kao stari znanci. Kasnije po podne došao je neki podoficir da nam pokaže gde ćemo spavati. Uveo nas je u nedovršenu pokrivenu dvospratnicu od crvenih blokova. Bez struje i vode i sa četvrtastim rupama umesto vrata i prozora. Našao sam mesto na betonskoj ploči na prvom spratu gde sam spustio gumeni podmetač, vreću za spavanje, transportnu torbu i šlem sa petokrakom. Pušku sam poneo sa sobom i vratio se ispred prodavnice. Popio sam još jedno pivo pre mraka. Nije mi se spavalo, ali sam otišao da legnem. Pušku sam stavio ispod torbe, a glavu na torbu.

Ujutro sam dobio naređenje da se javim u mesnu ambulantu. Bilo mi je čudno što je samo meni rečeno da idem kod doktora.

"Nemoj da mi persiraš, molim te. Ovde smo svi drugari. Ja sam došao prekjuče. Tražim pomoćnika. Nekoga za jednostavnije zadatke. Poslali su tebe jer imaš VES 12 501", objasnio mi je ukratko sredovečni lekar iz okoline Beograda.

"To mi je dopunski VES. Služio sam pola vojnog roka u stacionaru. Prošao sam kurs prve pomoći. Samo da znaš da nisam išao u medicinsku školu i da nisam stručan", rekao sam.

"Ma, nema to veze. Važno je samo da si pismen i normalan."

"Pismen sam."

Onda je on uzeo poveliku torbu sa sanitetskim materijalom i izvadio njen sadržaj na sto.

"Ovde su ti prvi zavoji, obični zavoji, gaza, serumi protiv zmijskog ujeda, morfijum... Ali, to je manje važno. Najvažniji su ti ovi prašak i sprej. Prašak je protiv vaši, buva i krpelja, a sprej protiv šuge. Tamo gde će vojska da spava ti treba da uđeš prvi i da zaprašiš prostorije. I teraj ih da izuvaju čizme, pa im ih naprskaj iznutra ovim sprejom. Ako bude problematičnih slučajeva, dovedi ih kod mene. Eto, to je sve o čemu treba da brineš", rekao je lekar pružajući mi na potpis papir za zaduženje.

"A šta će mi morfijum?"

"Ma, ne znam ni ja, ali to ide u kompletu. Potpiši ovde i dođi posle tri kod mene na ručak. Ja sam u ovoj beloj kući ispod puta."

Uskoro je po mene došao neki podoficir sa već isluženom Fijatovom kampanjolom. Dok smo se vozili poskakujući po suvom zemljanom drumu, razgledao sam okolinu. Šumadija. Nepregledni brežuljci, olistali šumarci i nepokošene livade. Tek poneka uzorana njiva. Stare prizemne kuće sa ambarima i nove kuće na sprat bez fasada. Okućnice pod voćnjacima, ograđene parmacima. U njima psi mešanci. Struja razvučena preko nakrivljenih drvenih bandera pokraj puta. Kamenja gotovo da nema.

PREŽIVLJAVANJE: Beogradsko jutro proleća 1999.
Foto: Emil Vaš

Ubrzo smo stigli u zaseok gde je bila smeštena treća baterija. Za velikim stolom ispod hrastove krošnje sedela je vojska. Stali smo.

"Doveo sam vam doktora," svečanim tonom reče podoficir dok smo izlazili iz kola.

"Dobro nam došao, Doktore", uglas povikaše vojnici.

Dvojica odmah skočiše da mi pomognu da izvadim prtljag iz auta. Napraviše mi mesto za stolom. Sedoh. Izvadio sam cigarete i ponudio okolo. Bio sam prezadovoljan ratnim nadimkom koji sam upravo dobio. Kao "Mr Black" iz "Reservoir dogs".

Pitao sam ko zapoveda baterijom, a vojnici mi rekoše kako se zove, da je rezervni poručnik i da je otišao da traži prostoriju za kancelariju. Rekoše još i da je iz Rakovice, da je oženjen i da ima dvoje dece. Poručnik se uskoro vratio vidno nezadovoljan pregovorima. Umesto sobe u kući, domaćin mu je stavio na raspolaganje pomoćnu prostoriju sa krevetom i stolom. Žurio je da se useli što pre. Otišao sam s njim da zaprašim. Usput smo se upoznali. Bio je u srednjim tridesetim. Zaposlen je u velikom preduzeću. Završio je srednju školu. Uredno je začešljan i miriše na parfem. Oko desne ruke nosi brojanicu, a na levoj glomazni sat. Upozorio me je da je veliki mangup i da se njegova naređenja ne dovode u pitanje. Kazao je i da mnogo voli žene. Ništa me nije pitao, samo mi je rekao da pokušam da pronađem kuću za vojsku i da mu javim šta sam uradio. Razumem, rekao sam.

Izbor nije bio veliki. Na vidiku je bilo svega nekoliko kuća. Ušao sam u dvorište prostrane prizemljuše na vrhu brega. Prošao sam ispod povijenih cerovih grana, pa kraj letnje kuhinje do otvorenih kućnih vrata. Pokucao sam, a domaćini su me pozvali da uđem. Starac i starica. Nas dvojica smo seli za trpezarijski sto, a ona je isključila televizor i sipala nam po rakiju. Bilo im je jasno zašto sam došao. Nisam morao da objašnjavam.

"Koliko vas je, deco?"

"Dvadesetorica."

"Može. Daću vam dve sobe. Jel' to u redu?"

"Naravno. Hvala."

"Moramo samo jednu stvar da se dogovorimo."

"Kažite, molim Vas."

"Da napravite poljski WC. Ne možete kod nas u kupatilo. Ne može baba da čisti."

"Ma, naravno. To nije sporno. Samo recite gde da kopamo."

"Eno tamo ispod kuće u onom ćošku", reče starac pokazujući kroz prozor.

Referisao sam poručniku. Podelio nas je u grupe. Jedni su kopali, drugi su kovali kućicu za WC, treći su prenosili nameštaj na tavan, neki nisu ništa radili, a ja sam zaprašivao. Sve je bilo gotovo za jedan sat. Poručnik je pozvao u stroj i naredio da se na njivi blizu ivice šumarka iskopaju položaji za topove, kao i tri zemunice za posade. Takođe, trebalo je iskopati dve velike zemunice. Jednu za smeštaj municije, a drugu za celo ljudstvo baterije. Bio sam u grupi koja je dobila zadatak da iseče stabla kojima ćemo pokriti zemunice i na njih svaliti iskopanu zemlju. Dok smo ručnom testerom rezali prvo drvo, naš domaćin je izašao da kaže da je to njegova šuma. Pokazao je koja je državna i zamolio da tamo sečemo. Poslušali smo ga. Posao se otegao do pred mrak. Otišli smo na spavanje izranjavanih dlanova i praznih stomaka. Vojnička večera koju smo dobili nije bila jestiva.

PUCAJTE U ROTOR

Ujutro je stigao neki zastavnik. Aktivni podoficir. Pohvalio je najpre našeg poručnika i požalio se da ovi iz druge baterije još nisu izašli na položaje. Onda nam se obratio. Mi postrojeni u šumarku kraj njive.

"Slušajte me pažljivo. Kada se bude smračilo, izvući ćete topove na borbene položaje. Tu ćete dežurati do jutra. Ujutro ćete ih vratiti u šumicu. I svaku noć tako. Drugo, vaši topovi imaju domet oko dve i po do tri hiljade metara. Znači, nedovoljno da biste gađali avione. Vas ne zanimaju avioni. Dakle, šta možemo da gađamo? 'Tomahavke' i druge projektile koji lete nisko. I možemo da gađamo helikoptere 'apače'. To je moćan helikopter. Puca na sve strane. Ispaljuje rakete, topovska i mitraljeska zrna. Pilot ima nišanske sprave povezane sa vizirom kacige. Gde pogleda, tu pogađa. 'Apač' je oklopljen kao tenk. Praktično je neprobojan, pogotovo odozdo. Nego, ja sam došao da vam kažem koje su njegove slabe tačke", kazao nam je zastavnik.

Zastao je dok je iz torbice vadio presavijen papir A4 formata. Otvorio ga je i pokazujući na tehnički crtež "apača" tiho je izgovorio – rotor!

"Treba ga pogoditi u rotor. Onda je bespomoćan", potvrdio je zastavnik, govoreći glasnije.

Na moju žalost, nismo dobili po primerak uputstva o rušenju "apača". Zastavnik nam je još rekao da posle svakog otvaranja vatre iz topova moramo promeniti položaj, kao i lokacije za spavanje. To je rekao onako usput, kao da se podrazumeva. Na »

kraju nam je pokazao kako se puca iz topa. Otkoči se rukom, pa se puca nogom pritiskom na pedalu. Pre paljbe treba nanišaniti cilj. Svaki top ima tri doboša. U svakom dobošu je po 90 projektila. Svaki treći metak je svetleći. Prosto je.

Prva noć na topovima prošla je mirno. Uz pivo i cigarete. Čim je poručnik otišao na spavanje, sporazumeli smo se da ne bi bilo pametno da pucamo iz topova. Žuljevi na rukama još su bili otvoreni, a kuća u koju smo se smestili bila je odlična. U letnjoj kuhinji smo imali uslužni telefon i frižider, a ispred kuće veliki sto u hladovini. Zašto bismo napuštali taj komfor i ponovo kopali do iznemoglosti, kada ne možemo da pogađamo.

"Boga mi, ja ću da pucam," oglasio se nišandžija srednjeg topa Kiza, konobar sa Čukarice.

"Ne, ti nećeš da pucaš", odgovorio mu je mirno Ica, fizički najjači među nama, kasnije će se ispostaviti, moj najbolji ratni drug.

"Zašto da ne pucam?", upitao je nišandžija gledajući iz nekog razloga pravo u mene.

"Pa brate, zato što ništa nećeš pogoditi, a svi ćemo da se napatimo", odgovorio sam.

"Ne, nego zato što ću da te izgazim ko budalu," objasnio mu je Ica.

Dobili smo strogo naređenje da se preko dana i na čistini ne okupljamo u grupama većim od trojice. Uglavnom smo se pridržavali naredbe. Tako je bilo prvih nekoliko dana. Na silu smo jeli vojnička sledovanja dok se sa nekim meštaninom nismo dogovorili da nam ispeče prase i jagnje. Kada je sve pripremio, ohladio pivo, isekao hleb na krupno i komadima mesa napunio dve ogromne plave posude, servirao je ručak za velikim stolom pored mlade kruške u dvorištu. Javio je da je gotovo.

Ova vest me je zatekla u razgovoru sa nastavnikom istorije sa Banjice. Naravno, njegov nadimak je bio Uča. Bio je tih, gotovo bogobojažljiv čovek. Govoreći, završavao je rečenice, ali ne i misli. One su ostajale da lebde. Bio je stariji od svih nas. Malo je spavao. Mnogo je pušio. Pokušavao je da sakrije da je uplašen. Govorio mi je o Kosovu, kao našoj fatalnoj sudbini od koje nećemo moći pobeći. Krenuli smo među poslednjima ka trpezi. Dok smo se spuštali niz nepokošenu livadu, ukazao nam se nezaboravan prizor. Vojnici druge i treće baterije, zbijeni kao roj pčela, okupili su se oko stola sa pečenjem. Ne manje od 30 ljudi. Iznad njih vedro nebo. Sunčan dan.

Shvatio sam da je izričita naredba o okupljanju vojnika upravo grubo prekršena. A mi smo bili legitimna vojna meta. Rekao sam to Uči. Spontano smo zastali na pedesetak metara od stola.

"Ako nas sad budu grunuli, pobiće nas sve odjednom. Ulicu i školu u Beogradu nazvaće po nama. Zamisli, 'OŠ Raketaši' ili 'Ulica Treće baterije'. Ne zvuči loše, jel da?" pitao sam Uču.

"Pa, onako."

"A znaš li šta je važnije od svega?"

"Šta?"

"Pečenje se neće pominjati. Biće smišljena druga verzija. Ti bi trebalo to bolje da znaš. Predaješ deci istoriju."

"Ma, nek' ide život. Idemo da jedemo."

KUDA BAŠ U SREM

Sa Icom sam se sprijateljio dok smo preturali neke sanduke sa municijom. Njega je tada ujela zmija za levu šaku, a on ju je odmah ubio čekićem koji je držao u desnoj. Podvezao sam mu ranu, dao mu serum i odveo ga kod lekara. Saznali smo da poručnik u petak ide kući na vikend, pa smo se dogovorili da iste te večeri odemo i mi. Bez dozvole, naravno. On se dogovorio sa ocem da nas sačeka na sporednom seoskom putu do kojeg ćemo da stignemo preko livada kada padne mrak. Tako smo i uradili. Tek što smo se spustili niz prvu padinu, zapucao je top sa položaja naše baterije. Kiza! U sledećem trenutku nad nama je blesnulo. Instinktivno smo se bacili na zemlju. Očekivali smo eksploziju. Nije je bilo. Tek kasnije smo saznali da je to bila grafitna bomba koja izaziva kratke spojeve na električnoj mreži. Nastavili smo dalje. Nismo hteli da se vraćamo. Icin otac nas je čekao na dogovorenom mestu. Zatekli smo ga sa cigaretom ispred sportskog golfa.

"Ćale, ovo je Doktor", predstavio me je Ica.

Srdačno smo se rukovali, posedali u kola i jurnuli u noć. Čovek je vozio suludom brzinom, ali je imao punu kontrolu nad automobilom. Bio je vozač na zidu smrti u luna-parku. Još je bio u snazi. Ipak je već spremio sina da nasledi zanat. Sve vreme smo vikali u kolima da bismo mogli da se čujemo. Na Ibarskoj magistrali nije bilo vozila. Dok smo takoreći leteli kroz mrkli mrak, sa obe strane druma zapraštale su "prage". Svaki treći svetleći. Nebo nad nama je svetlucalo. Prolazili smo kao ispod slavoluka. Stigli smo do grada. Oni idu za Krnjaču. Ja do Tašmajdana. "Idemo kroz Kneza Miloša, pa šta bude", saopštio nam je vozač i nagazio gas. Izašao sam kod Glavne pošte. Samo što sam ušao u kuću, dok sam se još pozdravljao sa svojima, nekoliko projektila je eksplodiralo u neposrednoj blizini. Zgrada se zatresla. Pogođen je Generalštab. Od silnog adrenalina nisam mogao ni da se uplašim.

Vratili smo se u nedelju. Poručnik mi je dao zadatak da uzmem jednog i da pronađemo novu kuću za smeštaj u susednom zaseoku. Poveo sam Icu. Ostale je on odveo na kopanje. Ušli smo u veliko dvorište gde nas je domaćin poslužio rakijom. Izneo sam mu naš slučaj, a on se snebivao.

"Nemojte, deco, molim vas. Imam ćerku od 16 godina", rekao je molećivo.

Pitao sam ko bi mogao da nas primi, a on je pokazao na kuću od crvene fasadne opeke koja je štrčala na kraju sokaka. Ta se kuća razlikovala od ostalih jer je sazidana po inženjerskom projektu. Kada smo joj prišli, shvatili smo da u njoj nema stanara. Bila je to vikendica. Pitali smo kod prve komšinice za kontakt sa vlasnikom. Rekla je da je to kuća nekog penzionisanog ambasadora. On ne navraća često. Nije imala njegov telefonski broj, ali je znala ko ima. Otišli smo tim tragom i dobili broj. Budući da je Ica, uprkos zabrani, zadržao svoj mobilni telefon, odmah sam pozvao ambasadora. Razgovor je trajao kraće od minuta. Njegov sin nam je istog popodneva doneo ključ. Unutrašnjost kuće bila je ukusno uređena sa puno detalja. Preneli smo sav mebl nameštaj, slike, skulpture i tepihe u spavaću sobu koju smo zaključali. Zadržali smo veliki teleskop. Postavili smo ga na verandi. Nije trebalo da se zaprašuje. Uselili smo se predveče. Imali smo na raspolaganju dva kupatila, toplu vodu, ležaljke i suncobran, telefon, televizor i dosta posuđa. Kiza je sam obećao da neće više pucati.

Novi položaj smo okrenuli ka Avali. Prema tornju. Bila je noć

NEODBRANJIVO: Zgrada MUP-a pogođena tomahavkom 3. aprila 1999.
Foto: Vladimir Dimitrijević /Tanjug

bez mesečine kada su ga srušili. Ništa nismo videli, ali smo znali da je pogođen. Ujutro smo u neverici zurili u golo brdo. Nekoliko dana ranije bombardovan je RTS. Tom prilikom poginuo mi je drag poznanik. Zašto su ljudi držani u zgradi televizije iako je postojao jasan nagoveštaj da će biti bombardovana? Zašto je NATO bombardovao ovaj civilni objekat znajući da u njemu ima ljudi? Oba pitanja su legitimna. Reći da je krivica samo na jednoj strani nije logično. Kada jedan siledžija drži žrtvu koju drugi siledžija mlati, oni su obojica saučesnici u istom krivičnom delu premlaćivanja. Nevina je samo žrtva.

Dani su prolazili manje-više, rutinski uz pečenje i pivo. Nismo imali pojma da se na Košarama vode epske borbe. Nismo ni znali gde su i šta su Košare. A onda je počelo da se šuška da NATO sprema kopnenu invaziju. Glas koji se pronosio odzvanjao je sve uverljivije. Kada su nas krajem maja po noći odveli na strelište da upucamo puške, shvatili smo da je ozbiljno. Tamo sam sreo pravog doktora. Pitao sam ga da li zna ratni raspored.

"Šid", procedio je kroz zube, da niko ne čuje.

Kud baš u Srem, pomislio sam. Kada smo se vratili kasno uveče sa gađanja, shvatio sam da svi već znaju za Šid. Raspoloženje se naglo promenilo. Strah se uvukao u bateriju. Ćutke smo čistili puške na topovskim položajima. Umesto na spavanje, u zoru sam otišao kući. Objasnio sam ocu kakva je situacija. Majci ništa nismo rekli. On mi je dao detaljnu vojnu kartu podeljenu na sekcije i štos deviznih novčanica. Nismo morali da razgovaramo. Samo smo se pogledali. Bilo je jasno da je to zlu ne trebalo. Odvezao me je kolima nazad u jedinicu.

"Kako god bilo, trudi se da jedeš i da spavaš. To je najvažnije," rekao mi je otac.

Kada smo stigli nadomak sela, pozdravili smo se bez krupnih reči. Nismo se opraštali. Samo mi je rekao "pamet u glavu", a ja njemu "ne brini". Zatekao sam ekipu na verandi u žustroj polemici o tome da li možemo da izdržimo udar na Dunavu. Cole je tvrdio da ne možemo, a Bane i Crni su zajedljivo komentarisali da on sve najbolje zna jer je sa Dorćola. Kiza je navijao za što skoriji polazak na front.

Narednih dana imao sam posla. Gotovo svakodnevno vodio sam nekoga iz moje ili drugih baterija na lekarski pregled na VMA. Uglavnom na psihijatriju. Sve su ih saslušali, ali nikoga nisu otpustili iz vojske. Osim jednog dvometraša. On se prethodnog dana nagutao sedativa sa rakijom i ugrozio sebi život.

Za to vreme, poručnik je bio na devetom nebu. Zaljubio se u maloletnicu iz susednog sela. Dovezao je pred kancelariju i sivi "golf" za koji smo verovali da je rekviriran. Od drugih rezervnih oficira saznali smo da je rekao ženi da je napušta. Ica mu je zabranio da naređuje, već da ga lepo zamoli ako nešto treba da obavi. Poručnik je uskoro sasvim prestao da izdaje naredbe. Ponašao se kao civil. Ni aktivni oficiri u komandi nisu ga više zadržavali na kafi posle jutarnjeg brifinga. Oni su se otimali za društvo jednog poznatog glumca koji je mobilisan da bi na terenu igrao svoju ulogu iz popularnog ratnog filma. Ne znam koliko je on podigao moral vojsci, ali pio je žestoko. Vozio je beli džip.

Jednog dana smo obavešteni da će iznad našeg položaja proleteti avion. Naređenje je bilo da ne pucamo. Videli smo tu letelicu. Izgledala je kao mali privatni avion kojim lete bogataši. Na dnevniku smo saznali da su u njemu bili Ahtisari i Černomirdin. Išli su kod Miloševića da mu ponude uslove kapitulacije. Teško je jesti govna a nemati viziju, davno je objasnio pesnik Ginzberg. Milošević nije imao viziju.

KRAJ RATA

Dan potpisivanja Kumanovskog sporazuma prošao je euforično u selima ispod Avale. Dvojica kumova zaigrali su kolo na neograđenoj terasi na prvom spratu kuće u izgradnji. Podvriskujući, zanoseći se iznad provalije i pripijajući rakiju, svaki iz svoje flaše, upali su u trans, ali nisu pali sa terase. Uveče smo se svi okupili na okretnici autobusa "lasta" u centru najvećeg sela u okolini. Nekoliko stotina vojnika i još najmanje toliko civila. Dve klasične kafane, jedan kafić i jedan kiosk rasprodali su sve što su imali od pića do 10 sati. Ipak su se snašli i doneli još, ali se i to brzo popilo. I tako još nekoliko puta do jutra. Nad okretnicom je lebdeo oblak duvanskog dima, pomešanog sa mirisom marihuane. Bila je topla noć bez vetra. Nije se mislilo na sutra. U nekom trenutku, nemojte me držati za reč da li je to bilo pre ili posle ponoći, poručnik je ušao golfom u kafić. Usput je izlomio stubove koji su nosili nastrešnicu. Nekim čudom, nikoga nije povredio. Osim sebe. Plakao je kao dete. Ostavila ga je mala. Nedostojanstveno se uroljao. Ne znam šta je posle bilo s njim.

Naredne dane proveli smo u zatrpavanju rupa. Seljacima smo razdelili ona stabla iz državne šume. Čistili smo kuću, glancali topovske cevi, prali kamione. U slobodno vreme gledali smo Evropsko prvenstvo u košarci. Naši su bili treći. Saznali smo da ćemo se "skinuti" 22. juna. Jedva smo čekali. Pre zajedničkog povratka u kasarnu "4. jul", sastali smo se sa drugim našim jedinicama koje su bile na Kosovu. Postrojili su nas na terenu seoskog fudbalskog kluba. Nas na jednoj polovini, njih na drugoj. Moje mesto je bilo blizu centra. Gledali smo se. Oni prljavi, izmučeni, neobrijani i utučeni, a nama neprijatno. ¶

VLADIMIR JOKANOVIĆ, NOVINAR

U lavirintu kosmetske enigme

Osporavan i omalovažavan "zamrznut konflikt" bolji je od svakog "kompromisa", najgoreg od svih loših rešenja, jer "rešenje" nije ako su posledice gore od samog problema. Iznuđena "rešenja" nikada nisu dobra, o čemu svedoče sukobi Indije i Pakistana

Piše:
Miodrag Kreculj

Srpski forum
Nemačke, Minhen

Berlinsko okupljanje poslednje je mesto na kojem je potrošeno mnogo političke energije i teških reči, ali do očekivanog dijaloga o "kompromisu" nije došlo jer kompromis nije pitanje nečije lične (predsednikove) ili kolektivne (referendumske) volje, niti ucene eurokrata, već objektivnih okolnosti koje ga u ovom slučaju čine nemogućim. Po definiciji, kompromis još od antičkog Rima podrazumeva međusobne ustupke dveju strana, dajem da mi daš – Do ut des, (nešto za nešto). Aranžman "sve za nešto", drugim rečima, odricanje od nečeg što Ustavom, međunarodnim javno pravnim aktima i Rezolucijom SB 1244 pripada samo jednoj strani, državi Srbiji, nije i ne može biti predmet kompromisa.

U ideji "razgraničenja" bez konkretnog predloga koju je predsednik Vučić zagovarao pogrešna je početna premisa hipotetičkog silogizma: Kosovo je albansko, "kompromisom" Srbija dobija nešto čega bi se Priština ustupkom odrekla, dakle to je dobitak i dobro za Srbiju. U stvari, reč je o svojevoljnom odricanju od sopstvene teritorije najgrubljim kršenjem Ustava, međunarodnog principa suvereniteta i odluke Badinterove arbitražne komisije: "Prethodne granice (Republika) dobijaju značenje granica koje štiti međunarodno pravo". Apokaliptičnom retorikom, širenjem psihoze straha i nesigurnosti ("Ako ne bude dogovora, deca će nam opet ginuti") protagonisti "kompromisa" anatemišu "zamrznut konflikt", jedinu razumnu mogućnost i prepreku formalnog gubitka Kosmeta.

Osporavan i omalovažavan "zamrznut konflikt" bolji je od svakog "kompromisa", najgoreg od svih loših rešenja, jer "rešenje" nije ako su posledice gore od samog problema. Iznuđena "rešenja" nikada nisu dobra, o čemu svedoče sukobi Indije i Pakistana. Tenzije i ratovi traju od usvajanja Zakona o nezavisnosti Indije u britanskom parlamentu avgusta 1947. godine kad je vlast odvojeno predata Indiji i Pakistanu kao nezavisnim državama na štetu Indije. Secesija i priznanje Pakistana umesto da amortizuju i ublaže animozitete, izazvali su milionski egzodus i masakre u kojima je stradalo stotine hiljada ljudi i rasplamsalo neprijateljstvo kojem se ne nazire kraj. U slučaju "kompromisa", Srbija bi svojom krivicom protivno nacionalnim, moralnim i istorijskim interesima, na sopstvenoj teritoriji dobila suverenu agresivnu konfliktnu državu i trajnu spiralu tenzija do praga trpeljivosti Beograda.

"Zamrznut konflikt" je banalno ispolitizovana sintagma dijalektički neodrživa jer svaki proces ima svoju dinamiku i razvojni potencijal i Srbiji upravo to pruža mogućnost otežanog, ali realnog prisustva i uticaja na severu Kosmeta. Vreme je da se građanima kojih se to najviše tiče najzad tematizuje ideja o "kompromisu" (šta god to da znači) i čuje njihov glas o mogućem statusu zauvek sa druge strane državne granice. "Kompromisnim" ozvaničenjem granica izgubio bi se minimum paralelnog suvereniteta i svaku najmanju neregularnost Priština bi tretirala kao međunarodni incident, povredu državnog integriteta sa pratećom briselskom halabukom i tenzijama. Tek tada ne bi bilo govora o miru, stabilnosti i saradnji, svega onog što čini suživot mogućim jer bi na Severu red i mir zavodili pripadnici Rosu, a vojska Kosova marširala bez ograničenja i formalno u svojoj državi. Uticaj Srbije sveo bi se na dostavu humanitarnih paketa i štampe u Štrpce, Gračanicu, Prizren... Severnu Mitrovicu pod uslovom da Albanci dozvole pošto će pored Trepče i Gazivode biti izuzete iz pregovaračke agende kao neprikosnoveni deo Kosova o kojem se ne razgovara.

Suverenoj državi Kosovo, članici UN, više ništa ne bi stajalo na putu ostvarenja nacionalnog sna – ujedinjenja sa Albanijom, širenja secesionističkih aspiracija u zemljama okruženja, destabilizacije regiona i izazivanja opšteg haosa. Pokazalo se kroz istoriju da rešenja zasnovana na sili, laži i obmani ne samo što su daleko od veberovskog "trijumfa razuma" već su, po Katonu, dve hiljade godina ništavna i sa stanovišta pravde i opšteprihvaćenih postulata javnog prava neodrživa.

U "najboljoj nameri" u cilju ubrzanja procesa "normalizacije" velikodušno se nudi kosmopolitizam i njegove blagodeti u zamenu za istorijsku tradiciju i njenu povezanost sa prostorom izvorne srpske duhovnosti i državotvornosti tobože prevaziđene u vremenu racionalnog poimanja stvarnosti svođenjem Kosmeta na običan geografski pojam. Na berlinskom skupu, srećom, propao je pokušaj da se zarad hipotetične budućnosti žrtvuje sadašnjost i odbaci prošlost pokretanjem netematizovanog dijaloga o "kompromisu", kojem je predsednik Vučić veoma sklon neshvatljivim negativističkim racionalitetom umesto kritičkog preispitivanja objektivnosti takvog predloga protivnog interesima većine građana Srbije. ¶

DRAGAN ILIĆ

Srbin za primer

Foto: Bojan Stekić

Vučić je, čini mi se, uprkos hipnotišućem Šešeljevom podsećanju na zajedničku prošlost, pritisku ipak odoleo

Predsednik Srbije odlučio je da ove nedelje nadoknadi višegodišnje nepojavljivanje u Skupštini Srbije. Satima je predstavljao rezultate propalih pregovora sa Albancima i moguće scenarije odnosa Beograda i Prištine u budućnosti. U sali su sedeli poslanici vladajuće koalicije, radikali, Čeda Jovanović i još nekoliko nezavisnih poslanika. Većina opozicije istrajala je u odluci da bojkotuje sednice Skupštine. Vučić je tako dobio priliku da satima vodi monolog, ili prekidani monolog u prijatnoj i toploj atmosferi jednoumlja. Disonantne tonove, u kafanskom maniru ortačkog dobacivanja, unosio je Vojislav Šešelj koji je sa svojim poslanicima fizički predstavljao deo Srbije koji Vučića kritikuje kao "izdajnika Kosova".

U ponedeljak je obraćanje počelo oko 16h, u vreme kada je na Rolan Garosu igrao Nole, i trajalo je do okasnelog Dnevnika 2, kada smo mogli da vidimo pripremljene izjave i najvažnije citate. U utorak je sednica nastavljena pitanjima i odgovorima, praktično bez vremenskih ograničenja. Predsednik je delovao umorno, imao je podočnjake, tog jutra su jedinice ROSU upale na sever Kosova kod Zubinog Potoka, pa se praktično ostvarilo proročanstvo izgovoreno prethodne večeri, da Srbe očekuju oružane provokacije albanskih snaga. Pred Vučićem je, slučajno, a ja ne verujem u slučaj, tokom govora u Skupštini stajala limenka koka-kole zero na kojoj je pisalo "KRALJ". Neprocenjivo!

Skupština je, naravno, i bez zvonca Maje Gojković usvojila izveštaj o Kosovu.

Iako će mnogi odbaciti ove poruke, ovu monodramu u kojoj na kraju brojnih peripetija Srbija ipak preživljava i uzdiže se, mislim da je Vučićevo obraćanje ipak značajno. Morali ste pažljivo slušati satima o ekonomiji, istoriji, demografiji, Prvom i Drugom svetskom ratu, da biste shvatili kako je suštinska poruka dilema između dva rešenja – emotivnog i racionalnog. Prvi put je u Skupštini sa najvišeg nivoa ozbiljno pomenuto rešenje koje podrazumeva dogovor sa Albancima, odnosno neku vrstu sporazuma. Naravno, još uvek je rano da se o predlozima tog "rešenja" detaljnije govori.

Drugi razlog zbog kojeg ću upamtiti ovu sednicu jeste čudan pokušaj nežne političke eutanazije svog političkog roditelja. Kada se brani od optužbi da će "prodati Kosovo", Vučić pred očima može da ima dve političke grupacije u Skupštini, a to su prvenstveno SRS i Dveri. Dveri su svoj performans odigrale ispred Skupštine dobacujući Vučiću i koškajući se sa Šešeljem.

Tokom izlaganja, ali i tokom debate, mogli smo prvi put detaljnije da vidimo prirodu tog, očigledno dubokog odnosa Šešelja i Vučića. Šešelj je upadljivo Predsedniku govorio "ti". Vučić se nije pecao na dobacivanja o dužini govora, ali i na kritike oko pregovora u Briselu. Šešelj je opet opravdao epitet "omiljenog opozicionara" koji je dobio od Miloševića. O toj paraleli sa Miloševićem čak je govorio kada je poredio popularnost Vučića i Miloševića, kao i čvrstinu njihovih stavova pred međunarodnim pritiscima.

Vučić je, čini mi se, uprkos tom hipnotišućem Šešeljevom podsećanju na zajedničku prošlost, pritisku ipak odoleo. Mislim da smo posle otcepljenja od SRS-a, ovih dana uživo gledali kako se Vučić odupire pozivu tih radikalskih sirena koje su oduvek mornare pozivale u ponore morskih dubina gde ih je čekala smrt. Preživeo je tu kritiku, do koje je njemu lično verovatno najviše stalo. Pokazao je segmentu svog biračkog tela da je Srbin i nacionalista, barem jednako kao Šešelj. Nije, međutim, isključeno da je i Šešelj dobrovoljno prihvatio tu eutanaziju, jer je potpuno jasno da bez njega radikali nemaju gotovo nikakvu političku težinu.

Dok se u Skupštini raspravljalo o razumu i osećajnosti, o istorijskim granicama i novoj podeli teritorija, u Evropi su sprovedeni izbori za Parlament.

U Srbiji je pravo glasa imalo oko 100.000 građana sa dvojnim državljanstvom.

Najveću pažnju izazvala je činjenica da su prognani iz Hrvatske, oni koji imaju potrebna dokumenta, mogli da "glasuju" na samo dva izborna mesta u Beogradu i Subotici. Nakon povampirenog ustaštva, uništavanja plakata i pretnji, Pupovčevu Samostalnu srpsku demokratsku stranku podržali su Ćiro Blažević i Stjepan Mesić. Najviše srpskih glasova su dobili Milorad Pupovac i Dejan Jović, koji je nakon saznanja da lista ipak nije prešla cenzus napisao "ovaj rezultat nije dovoljan za mandate, ali jeste za ponos". Pošto sam u familiji imao glasače, ne mogu da se otmem utisku da su ti Srbi iz Hrvatske ponovo bili prepušteni sebi.

Njihova sudbina služi samo kao snažna metafora u političkim govorima. Mediji nisu detaljno i jasno pozvali ljude da glasaju, procedura je, čini mi se, smišljeno bila konfuzna, otvoren je mali broj mesta i nije pružena nikakva podrška, a kamoli pomoć ljudima da ostvare svoje pravo.

Taj Srbin koji je mogao biti izabran bio bi prvi glas u Evropskom parlamentu, koji bi mogao da delegira važna pitanja u normalizaciji srpsko-hrvatskih odnosa. Nikome nije palo na pamet da ljudima ponudi prevoz do biračkog mesta, jer autobusi služe samo za partijske mitinge. Taj Srbin bi možda u Evropskom parlamentu govorio iz svoje glave. Zato možda i nije izabran. ¶

Intervju: Mati Diop, rediteljka

Okean je masovna grobnica

“Srela sam mnoge koji su bili skoro opsednuti željom da budu negde drugde. Oni psihički više nisu bili u Dakaru, što je bilo izuzetno uznemirujuće. Oni su takoreći već postali duhovi slični onima u mome filmu”

Za “Vreme” iz Kana

Sa Mati Diop, prvom ženom afričkog porekla koja je na Filmskom festivalu u Kanu dobila “Gran pri”, sreli smo se neposredno posle premijere njenog filma *Atlantik*, dakle, pre nego što su kritičari i žiri sveli bilans odgledanog.

Atlantik je prvi celovečernji film Mati Diop. Izbegličku krizu, temu filma, Diop predstavlja na originalan način u bukvalnom smislu te reči. Ona zalazi u domen žanra koji joj je pomogao da istakne metaforu svoje teme: izbeglice, koje skončavaju na dnu okeana, Diop pretvara u duhove koji noću zaposedaju tela devojaka ostalih u predgrađu senegalske prestonice Dakara, zahtevajući (materijalnu) pravdu za svoju sudbinu. Odličan scenario i perfektan odabir amaterskog glumačkog tima, čiji je talenat pretvorila u performans par ekselans, čini njen prvenac nesvakidašnjim kinematografskim delom, koje je od samog početka slovilo za jedan od favorita neke od značajnih festivalskih nagrada.

Pre nego što se upustila u avanturu dugog metra, Mati Diop se dokazala kao glumica i rediteljka kratkih filmova, potpuno inspirisana svojim korenima u nameri da sazna više o zemlji svoga oca koju je kao dete često posećivala. Njen stric Džibril Diop Mambetu najveće je ime senegalskog filma i veliki uzor mladoj ženi.

“VREME”: Rođeni ste i odrasli u Francuskoj, ali Senegal je zemlja koja vas intrigira.

MATI DIOP: Moja majka je Francuskinja, a moj otac je iz Senegala. Moj stric je bio veoma značajan reditelj koji je obeležio istoriju senegalskog filma, a moj otac je svirao muziku za njegove filmove. Rođena sam u Parizu i tamo živim, ali sam često kao dete odlazila u Senegal, tako da dobro poznajem svoju rodbinu. Međutim, postojala je velika pauza, zato što nisam tamo bila čitavih dvadeset godina, pre nego što sam rešila da dublje istražim svoje korene. To se desilo negde posle snimanja mog

Foto: Vianney Le Caer/Invision/AP

prvog kratkog filma. Ohrabrena ulogom u filmu Kler Deni, poželela sam da postanem rediteljka. U tom periodu mi nije bilo sasvim jasno gde da počnem – u Parizu ili Dakaru, samo sam znala da želim da se vratim u otadžbinu. Moje afričko, ali i kinematografsko poreklo, uticali su da donesem tu odluku.

U *Atlantiku* vizija okeana je jako sumorna.

Kada sam 2009. godine konačno otišla u Dakar da bih dobila inspiraciju za filmove, našla sam se usred izbegličke krize tokom koje je mnogo omladinaca pokušalo da ode iz zemlje zbog ekonomskih razloga. Njihovi motivi su bili jasni – doći do Španije preko okeana i izdržavati familiju iz daleke zemlje. Atlantik je postao masovna grobnica mladoj generaciji koja je stremila boljem životu. Za mene je okean postao projekcija budućnosti, a ne romantično mesto na čijoj obali se gleda zalazak sunca. Počela sam da ga doživljavam kao monstruma koji guta mlade ljude, što se ispostavilo kao perfektna metafora. Tako se i javila ideja o duhovima, zato je bilo nemoguće gledati u okean a ne misliti na to koliko mladića je u njemu nestalo. Bila sam tamo i pokušavala da razumem sve što se događa, ali doživela sam potpunu blokadu uma jer sam odjednom čitavo podneblje, a ne samo okean, počela da posmatram kao drugu planetu. Moja podsvest mi je govorila da neko ko je spreman da se suoči sa okeanom mora biti jako očajan, jer je to veoma rizičan potez. Samoubistvo je tabu u Senegalu i generalno u islamu, ali ja sam okean počela da osećam kao mesto kolektivnog samoubistva, što je jako problematično jer će ljudi glasno odreagovati i reći da čamac nije put u smrt, već u novi život. Ja takve stvari ne izgovaram javno, ali vam sada odgovaram na postavljeno pitanje o osećanju koje sam imala tokom snimanja filma. U Senegalu, čak iako postoje ljudi sa veoma snažnim motivom da rizikuju živote, o tome se ili ne govori ili se okoliša.

U vašem filmu emigriranje je nevidljivo, ali trajno posledično po čitavu zajednicu.

Želela sam da odstupim od klasičnog prikaza emigranata i fokusirala sam se samo na nekoliko sudbina. Nemojte me shvatiti pogrešno – ja ne negiram tuđe vizije i pristup snimanju filmova.

U filmu se radi manje o onima koji su nestali, a više o onima koji su ostali.

Učinilo mi se bitnijim da govorim o devojkama nego o mladićima, zato su one u prvom planu filma. Ali ni one ne bi bile tamo da nisam bila dirnuta svim dešavanjima u zemlji. Znam da sam mogla da ispričam radnju filma na mnogo jednostavniji način, ali istovremeno mislim da je bilo od neprocenjive vrednosti da prikažem metamorfozu glavnih junaka, kao što je to slučaj sa likom Ade (Mame Bineta Sane).

Da li je za vas jedini način da govorite o tim tragedijama bio da se priklonite žanru?

U neku ruku zaista jeste. Dok sam provodila dane u Dakaru u vreme izbegličke krize, sakupljala sam i snimala različite priče i iskustva. Razmišljala sam da, ukoliko želim da napišem scenario o izgubljenoj generaciji, da bi to morala da bude priča o duhovima, žanrovski film, zato što postoji jaka konekcija između radnje i atmosfere. U to vreme sam čitala i mnogo knjiga koje se bave mističnim temama. Ali ono što me je posebno inspirisalo bile su priče mladića koje sam slušala. Srela sam mnoge koji su bili skoro opsednuti željom da budu negde drugde. Oni psihički više nisu bili u Dakaru, što je bilo izuzetno uznemirujuće. Oni su takoreći već postali duhovi slični onima u mome filmu. Moj senzibilitet prema toj temi verovatno je mnogima stran, ali to je bio moj način viđenja situacije, a neko drugi bi to uradio drugačije. Kada znate da je toliko mladih ljudi nastradalo u okeanu, ne možete ga gledati istim očima – i tačka! Okean je čarobno lepo mesto, ali i preteće. Nije ga briga ko ste i šta ste, ako ga ne poštujete, vaše vreme je odbrojano. Grobnica na dnu mora je naša stvarnost još od vremena ropstva.

Džin je u *Atlantiku* vidno prisutan. Šta vas je navelo da se okrenete toj tipično islamskoj fantastičnoj pojavi?

Zato što je Senegal duboko islamska zemlja u kojoj je verovanje u duhove koji zaposedaju tela ljudi snažno izraženo. Međutim, takvi duhovi nisu samo naša izmišljotina. Čitala sam bajke iz Bretanje u kojima sam našla slične priče. Bretanja takođe ima jake veze sa Atlantskim okeanom i priče su im pune duhova preminulih mornara – to je zajedničko mnogim afričkim zemljama koje se graniče sa okeanom. Dok sam pisala scenario, dopalo mi se što sam ih učinila vidljivim i što su oni zaposeli tela devojaka. To je bio način da govorim o fizičkom odsustvu i o duhovnom prisustvu mladića koji su izgubili živote na moru.

Kakav je Dakar danas u odnosu na juče?

Ne mogu da ih poredim jer nikada nisam živela u Dakaru. Moj otac bi sigurno imao odlične paralele. Rođena sam 1992, tako da mi je Arapsko proleće prvo političko dešavanje koje sam doživela iz blizine. Senegal nije zemlja koja je poznata po revoluciji i prilično je stabilna. Inače, ja razvijem poseban odnos prema zemlji u kojoj snimam. Ovog puta sam osećala kao da provejava vetar promena. ¶

MARINA RICHTER

Manje-više samonikli film

Ovaj vek obiluje ostvarenjima nastalim uz malu podršku države ili u potpunosti u sopstvenoj režiji. Šta ako država zloupotrebi njihovo iskustvo

Uz čestitke podržanim autorima na takozvanom velikom konkursu Filmskog centra Srbije (Konkursu za sufinansiranje proizvodnje domaćih dugometražnih igranih filmova), pravi je čas da se ukaže i podseti i na one koji su hrabro poslednjih godina nekako uspeli da stvore filmove bez podrške ili sa zbilja malom podrškom države.

Projekat filma *Senoviti Mediteran* scenaristično-rediteljskog (i bračnog) dvojca Monja i Ivan Jović, jedan od izabranih na pomenutom konkursu, posebno je zanimljiv za temu i tezu ovog teksta. Njegovi autori su pre nekoliko godina svoj celovečernji igrani prvenac uradili upravo u tom DIY (do-it-yourself – uradi sam) produkcionom modu. Ova efektna mikro-drama o mlađem svešteniku koji odlazi u isposnicu na osami gde će ga stići tragovi i breme prošlosti, dobio je u nacionalnoj selekciji i Nagradu žirija, čiji je član bio i Miljenko Jergović, na FEST-u 2015. godine. Isceljenje, nošeno i izvanredno tananom i upečatljivom glumačkom kreacijom Jove Maksića u glavnoj ulozi, bio je potom i deo referentnog festivala istočnoevropskog filma u nemačkom gradu Kotbusu, da bi nešto docnije bilo proglašeno najboljim balkanskim filmom na festivalu Cinedays u Skoplju.

A upravo je *Isceljenje* čedo privatne inicijative i ličnih pogibeljnosti – nastalo je uz skroman budžet, a samo snimanje i pretprodukciju omogućile su privatne finansije i voljnost ekipe da radi i stvara za skromne honorare. Scenaristkinja Monja Jović je istakla da to jeste put kojim bi mogli da idu isključivo mladi i mlađi filmski stvaraoci, ali samo jednom i samo u tom prvom naletu, na početku puta, a ukazala je i da im je (Ivanu Joviću i njoj) rad u takvim uslovima bio dragocen i zbog ovladavanja metodologijom rada na filmu i stvaranja filma u stvarnim okolnostima. U slučaju Jovića, koji su nakon toga stvorili i dugometražni dokumentarni film *Zaveštanje* (s ispovestima preživelih nekadašnjih zatočenika dečjeg odeljka logora Jasenovac), a u svetlu nedavno izborene podrške Filmskog centra Srbije za novi/budući film *Senoviti Mediteran*, krupna investicija i nemali rizik u smislu kulturnog kapitala u vezi sa njihovim prvim filmom, svakako su se isplatili. I upravo tu negde treba tražiti objašnjenja pominjane pogibeljnosti s kojom izvesni srpski, mahom mlađi i manje iskusni autori stupaju na tako sklisko tle pravljenja filma. U pitanju je zdravorazumska procena da je stvaranje izvornog kulturnog kapitala nužna stavka na iole ambicioznije i dugovečnije shvaćenom stvaralačkom putu, i iskreni poriv da se sudbina uzme u sopstvene ruke.

U stvari, ovih dvadesetak novomilenijumskih godina u Srbiji obiluje sa podosta ostvarenja manje-više samonikle fele, nastalih uz malu podršku države ili u potpunosti u sopstvenoj režiji. Osim *Zone Zamfirove 2*, tog pomalo odocnelog ali ipak gledanog i uspešnog nastavka Šotrinog blokbastera sa samog početka ovog veka, tu je i simpatična krimi-komedija *Prokleti pas* Dragana Pešikana, kao i iznimno zanimljivi i autorski znalački artikulisani debitantski filmovi Momira Miloševića i Filipa Kovačevića, *Otvorena*, odnosno, *Inkarnacija*. Ova dva filma i po drugoj osnovi, a to se mirne duše može kao sud izreći i u slučaju filma *Tmina* Luke Bursaća, koji je u ogromnoj meri prevazišao sve okvire studentskog/diplomskog filma. Naime, u slučajevima ta tri pomenuta filma zatičemo i zbunjujuće zreo spoj žanrovskih postavki i autorske samosvesti koja mahom obitava u domenu arthouse/umetničkog filma.

U ovoj priči bi jeres bila ne podsetiti na požrtvovanost i zadivljujuću istrajnost autora ovdašnjeg garažnog filma, koji je šansu za pristup široj publici dobio unutar programske celine *Microwave* koju je osmislio i pokrenuo jedan od tadašnjih selektora FEST-a, Mladen Đorđević, i sam reditelj i filmski autor čiji filmovi često pokazuju srodnu gerilsku strast i poriv da se ne pristaje na tavorenje i bespomoćnost. Unutar kruga srpskog garažnog (mikrobudžetskog) filma deluje sada već temeljno umrežena i solidarna grupa filmskih stvaralaca čiji su pripadnici jedni drugima podrška, a neretko i stalni saradnici. Tu su Saša Radojević, Jelena Marković, Milutin Petrović, Tamara Drakulić, koja je u međuvremenu izborila pozicije i u šire shvaćenoj srpskoj kinematografiji,... Kao kinestetski najuspeliji filmovi unutar ove struje svakako se izdvajaju *Petlja* Milutina Petrovića (koji je od pre par sedmica jedan od podržanih na konkursu Filmskog centra Srbije – sa projektom *Hadžijino zvono*, zasnovanom na prozi velikog Bore Stanković) i *Porodica* Saše Radojevića.

Ove godine trebalo bi da premijerno bude prikazan i dugometražni film *Operacija Opera* Marine Radmilac, potpuno samonikao film u kome je ova mlada rediteljka uspela da za jednu od dve glavne uloge obezbedi i svesprisutnog, živopisnog i prepoznatljivog francuskog glumca Denija Lavana, čestog u filmovima znamenitog Lea Karaksa. Lavana smo i mi ovde u samo nekoliko prvih meseci ove godine mogli da gledamo u čak tri filma – dva na FEST-u (*3 dana u Kiberonu* i *Brushalter*) i jednom na redovnom bioskopskom repertoaru (*Gospodar Pariza*). A ovogodišnji FEST nam je doneo priliku da pogledamo još jednu ekstravagancu ovog ili srodnog tipa – film *Psi umiru sami* Nikole Petrovića, nedvojbeno zanimljiv paranoidni triler koga preporučuje, između ostalog, i ubedljiva gluma naturščika Srđana Petrovića i izvanredno filmične lokacije Tare. Iz budžeta studentskog filma iznikli su i vrlo dobri *Banditi u potrazi za mamom* Koste Ristića, film koji

je, podsećamo, poneo niz nagrada u nacionalnoj selekciji prošlogodišnjeg FEST-a. A možda nas već sledećeg meseca očekuje premijera filma *Heroji* Gorana Nikolića, dugometražnog filma nastalog po istoj mustri – uz novac dobijen za izradu studentskog filma, dakle, filma daleko manje metraže i produkcionog zamaha od onog sa kojim će i ovo ostvarenje, sa pričom iz perioda Kosovskog boja, uskoro stići pred gledaoce. Sličnim produkcionim stazama se kretala i Milena Grujić, koja je takođe umesto studentskog uspela da uradi dugometražni igrani prvenac sa Vladimirom Gvojićem u zahtevnoj glavnoj muškoj ulozi; ona je film *A. S. (25)*, začudan a, ukupno uzev, efektan spoj melodrame i filma na talačke teme, kako je sama rekla, privela kraju uz mnogo napetosti i prepreka, a pomoglo je što su svi u ekipi dali svoje živote za film, na mnogo različitih načina.

Kuda bi ova preduzetnost krajnje individualnog i individualističkog soja mogla da odvede? Da, recimo, daleko bilo, dovede do toga da bude zloupotrebljena u smislu da se država povuče iz postojećeg i u ovih poslednjih par godina vidno osnaženog sistema finansiranja i sufinansiranja ovdašnje filmske proizvodnje. Naravno, malo je verovatno da bi tako nešto u nekoj doglednoj budućnosti moglo da se desi, ali svi smo u nekoj, manjoj ili većoj meri, bivali i jesmo svedoci situacija kada država prećutno i dragovoljno prepušta finansijsku inicijativu onima koji bi da deluju odmah i sada, te otud i ta bojazan.

Kako sada stvari stoje, filma u Srbiji ne bi ni u približnom opsegu bilo bez podrške države i njoj podređenih institucija, a ako ćemo iskreno i po zdravom razumu, ne bi ni trebalo da bude, budući da film i dalje, uprkos svom evidentno zaturenom i/ili umanjenom širem društvenom značaju, i dalje predstavlja važan i lako uočljiv kulturni i drugi resurs. ¶

ZORAN JANKOVIĆ

Belo krvno zrnce

Ivan Jegdić, *Bolji čovek*, singl

Bela krvna zrnca ili leukociti imaju imunološku ulogu, brane organizam od oboljenja. Proizvodnja leukocita se odvija spontano i uglavnom dolazi u trenutku kada nada počinje da kopni.

Kulturni prostor Srbije je dugogodišnjim toksičnim zračenjem sa svih vrsta ekrana doveden u teško obolelo stanje i, da bi preživeo, morao je da aktivira odbrambeni mehanizam, proizvodnju belih krvnih zrnaca u nadi da će preživeti.

Ta dugogodišnja kontaminacija je rezultirala provalom prostakluka upakovanih u jeftine kopije hip-hop bitova sa juga Francuske i ostalih opskurnih niša (da se ne provali), odnosno pojavom nove generacije narodnjaka koji dolaze da zamene Cecu, Brenu, Jecu, Acu i ostale, kojima polako ističe vreme. Sve bi to bilo okej, u skladu sa prirodnom smenom došla nova generacija narodnjaka po istom šablonu koji kolokvijalno nazivamo "turbo" – da nekom nije palo na pamet da to pokuša da proda kao novu urbanu kulturu. Onomad su prostakluk pakovali u *dance* ritam sad u *trap/rap*, ali suština je ista. Jedno veliko ništa namenjeno onima koji muziku doživljaju kroz kafanski tip zabave bez obzira na to da li je "kafana" klub, diskoteka ili restoran u Nemačkoj.

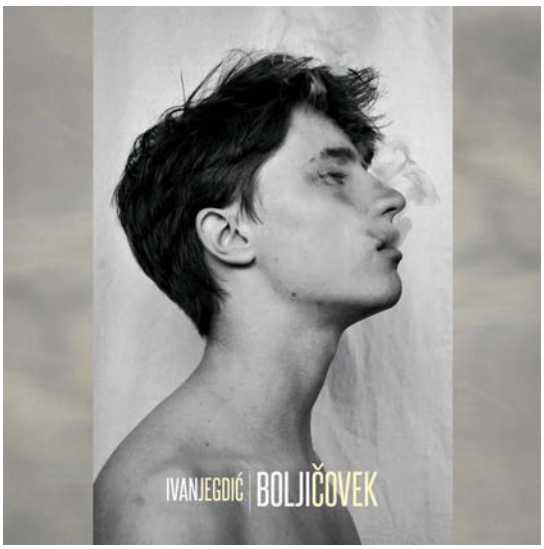

Na svu sreću, kao vesnik ozdravljenja, pojavilo se jedno, ali vredno belo krvno zrnce koje uliva nadu da večiti sukob proevropske i "tradicionalne" Srbije nije izgubljena bitka za one koji traže nešto više od muzike.

Singl dvadesetogodišnjeg studenta istorije renesansnog lica i krhke građe *Bolji čovek* je upravo ta zdrava ćelija koja sadrži sve ono što jednu pesmu čini vanrednom: melodiju, emociju, narativ i vanserijsku interpretaciju, koja već na prvo slušanje obara s nogu i uvlači slušaoca u onaj magični krug iz kojeg nije moguće pobeći. Pesma ostaje u glavi slušaoca i tu se nastani zauvek, kao i sve velike pesme.

Posebno je vredna pomena poezija ovog dvadesetogodišnjaka koja brilijantno slika uzburkani unutrašnji život i sve dileme sa kojima se bori njegova, ali i svaka generacija koja promišlja život.

I na kraju, bitno je naglasiti da *Bolji čovek* sadrži mnoge reference na tradicionalno muzičko nasleđe (od koga niko ne beži), ali ga ne banalizuje, već unapređuje modernim aranžmanom i produkcijom koja prati savremene trendove.

Iako na samom početku karijere, Ivan Jegdić je debitantstkim singlom najavio izuzetnu karijeru na radost svih nas koji delimo ovaj kulturni prostor, čak i onih koji to sad ne čuju od zaglušujuće buke turbo-folk repera. Ova pesma će ostati!

Singl *Bolji čovek* je dostupan na svim *streaming* platformama. ¶

BRANKO M. KOSTIĆ

Pogled u sopstvenu dušu

"Ukoliko uspemo da osmislimo nove modele i koncepte koji će očuvati temeljne vrednosti na novim digitalnim osnovama, onda će sve, pa i bibliotekarstvo, imati smisao. Ukoliko ne uspemo, upitni su način i smisao bavljenja knjigama, digitalnim ili bilo kakvim"

Mada se često govori da mladi ne čitaju, hodnici i čitaonica Univerzitetske biblioteke su puni. O budućnosti knjiga, čitanja i novih informacionih tehnologija, za "Vreme" govori Adam Sofronijević, zamenik upravnika Univerzitetske biblioteke u Beogradu.

VREME: Kandidirali ste se za direktora Narodne biblioteke Srbije. Što je bio vaš osnovni motiv za taj potez?

ADAM SOFRONIJEVIĆ: Iz privatnih razloga želim da ostanem da živim u Srbiji. Težim da okruženje u kome boravim bude bolje i smislenije. U okvirima posla kojim se bavim, a to je bibliotekarstvo, ovo je upravo zadatak Narodne biblioteke Srbije. Ona usmerava i ceo bibliotečki sistem Srbije. Ukoliko, na primer, biblioteka u Valjevu nema bar poneki izuzetan program ili uslugu, ne možemo reći da Narodna biblioteka Srbije uspešno obavlja svoju društvenu funkciju. U ovom trenutku vidim veliki prostor za unapređenje rada Narodne biblioteke Srbije, a za to je potrebna pre svega promena svesti o mogućnostima i prilikama koje nam danas stoje na raspolaganju. Ko u savremenom svetu ne trči taj ide unazad, a srpsko bibliotekarstvo kao celina može se podstaći da trči jedino iz Narodne biblioteke Srbije. Da se akademski izrazim: džabe mi imamo model za automatsko prepoznavanje rukopisa Isidore Sekulić u Univerzitetskoj biblioteci u Beogradu, kad rukopisi Nenadovića u Valjevskoj biblioteci i rukopisi u stotinu drugih biblioteka u Srbiji čekaju da ih neko prekuca stranicu po stranicu, umesto da se pritisne dugme i sve završi za dan – dopustićete mi da budem potpuno anegdotski nastrojen. Znate, i veliki Đorđe Stanojević uspeo je da Beograd bude jedan od prvih gradova na svetu sa delom uličnog osvetljenja koje radi na naizmeničnu struju, ali je Srbija ostala u mraku još decenijama posle toga jer to nije stiglo dalje od kruga dvojke.

Kako vidite djelovanje Narodne biblioteke Srbije u budućnosti, odnosno šta je vaš program?

Program koji sam ponudio je stručni program zasnovan na velikom iskustvu koje sam stekao kroz rad u Univerzitetskoj biblioteci na svim bibliotečkim pozicijama. Radio sam kao izvršilac-inženjer računarstva, rukovodio sam veoma složenim i inovativnim odeljenjem, a najvažnijim smatram iskustvo na mestu zamenika upravnika. Izuzetno vredna saznanja stekao sam kroz međunarodnu saradnju. Od 2010. godine učestvujem u radu najvećeg bibliotečkog udruženja Evrope LIBER koje okuplja više od 450 biblioteka iz svih evropskih zemalja. Kao krunu ove saradnje očekujem izbor u upravno telo ovog profesionalnog udruženja, na godišnjoj konferenciji u junu ove godine u Dablinu. Ponosan sam i lično jer me za ovo visoko zvanje predložio po mnogo čemu prvi bibliotekar Evrope, gospodin Pol Ajris, direktor biblioteke UCL u Londonu, ali smatram da je to i priznanje za srpsko bibliotekarstvo jer je do sada u ovom uticajnom telu iz čitavog regiona Jugoistočne Evrope bio samo jedan predstavnik iz Grčke. Vredna stručna iskustva stekao sam i kroz saradnju sa portalom Europeana, infrastrukturom DARIAH, kroz više CIP projekata i COST akcija Evropske komisije, udruženjem akademskih bibliotekara Ruske Federacije ARBICON, prvom panevropskom kolaborativom u kulturi READ-COOP, kompanijom CCS iz Hambruga i mnogim drugim entitetima i organizacijama koje deluju u oblastima kulture i nauke.

Kao najvažniji deo programa vidim mogućnosti koje on otvara za okupljanje svih kvalitetnih ljudi koji mogu komplementarnim znanjima i veštinama da doprinesu boljem radu Narodne biblioteke Srbije u budućnosti. Moja disertacija, zasnovana na prvom istraživanju takve vrste u svetskim razmerama koje sam sproveo u bibliotekama osam zemalja Evrope, nosi naziv "Nova paradigma saradnje u bibliotekama". Znate, nije da nemamo kvalitetnih ljudi koji žele dobro Narodnoj biblioteci Srbije, knjizi i kulturi čitanja generalno, važno je samo ne izostaviti nikoga ko može da pruži konstruktivni doprinos. Pored mnogih kolega i koleginica, karijernih bibliotekara, posebno bih izdvojio gospodina Miloša Jankovića, koji se takođe kandidovao za direktora Narodne biblioteke Srbije, a koji pored iskustva u oblasti kulture, ima izuzetno veliko iskustvo u javnoj upravi, dragoceno za upravljanje krovnom institucijom kulture; dekanku Filološkog fakulteta profesorku Ljiljanu Marković, koja je u izuzetnoj meri unapredila obrazovni i istraživački proces na ovom fakultetu i kroz saradnju sa Univerzitetskom bibliotekom pomogla da Beograd bude domaćin najvećeg bibliotečkog skupa u Evropi 2020. godine, i svakako profesora Aleksandra Jekova, upravnika Univerzitetske biblioteke koji je omogućio uzlet ove ustanove u stručnom i profesionalnom smislu.

Zamjenik ste upravnika Univerzitetske biblioteke. Po čemu se u javnosti prepoznaje ova ustanova?

Foto: Marija Janković

Pitanje je koliko jedna biblioteka uopšte može da se prepozna u našoj široj javnosti. Ali nije drugačije ni u ostalim zemljama. Svet se promenio. I biblioteke u razvijenim zemljama lutaju kao izgubljene duše po bespuću novog digitalnog sveta koji nemilosrdno urušava sve prethodne modele i koncepte, pa i onaj bibliotečki. Ali taj savremeni, digitalni svet istovremeno nudi obećanje novog, koje može biti mnogo bolje ili mnogo gore u zavisnosti od toga kakvim ga napravimo. Sa nevericom čitam vest da jedna od najpoznatijih svetskih biblioteka odnedavno nudi uslugu iznajmljivanja skupe odeće, onima koji ne mogu da je priušte. Sa jedne strane, biblioteke su i nastale baš iz tog razloga, da bi oni koji ne mogu da ih kupe mogli da pozajme knjige koje su tada bile izuzetno skupe. Da li tom logikom biblioteke danas treba da počnu u svoje fondove da smeštaju i automobile, nakit, skok padobranom? Ili treba da pogledaju u svoju dušu i vide u njoj osnovnu funkciju, kreiranje informacija u susretu korisnika sa podacima. Podaci su do juče čuvani pretežno u štampanim knjigama, danas se čuvaju u hiljadu inkarnacija, pretežno digitalnih. Biblioteke su nastale zbog visoke cene informacija koje su nastajale u susretu čitalaca sa knjigama koje su imale izuzetnu vrednost. Vredne informacije danas se ne mogu kreirati pukim pozajmljivanjem knjiga iz biblioteka. Šta je uloga biblioteka u takvom svetu? Upravo ona koju su imale i u starom svetu, ali ostvarena novim alatima, u novom okruženju i uz novu svest o onome što se radi. Odabir, opis, čuvanje i prezentacija knjiga i materijala vezanih za knjigu. Knjiga se promenila, nije više samo štampana, i ako se to uzme u obzir prilikom definisanja osnovnih funkcija koje su pomenute, opstanak i društvena korisnost biblioteka ponovo postaju neupitni. Potrebno je promeniti svest o tome šta se radi u biblioteci i zašto se baš to radi. Voleo bih da se Univerzitetska biblioteka u javnosti prepoznaje po ovakvom pristupu.

Šta Univerzitetsku razlikuje od drugih biblioteka u zemlji?

Pretraživa digitalna biblioteka koja ima više od 600.000 stranica i koja stalno raste i prava je riznica kulturnog nasleđa Srbije. Svakako po sadržajima koje nudi, ali još više po mogućnosti da se tekst efikasno pronađe unošenjem željene reči ili imena. Univerzitetska biblioteka je jedina velika biblioteka u zemlji čije su sve knjige vidljive putem interneta, odnosno za svaku knjigu se može proveriti da li postoji u njenom fondu ili ne. Digitalni narodni gramatički rečnik u slobodnom pristupu koji sadrži preko pola miliona padežnih oblika imenica jednine i množine srpskog jezika, a koji je nastao radom više od tri stotine onlajn volontera koje je biblioteka okupila i omogućila im virtuelni prostor za rad. Tviter nalog @1918nadSrbijom kojim je obeleženo sto godina završetka Prvog svetskog rata i stvaranja Kraljevine SHS, a koji je ostvario više od 1,5 miliona interakcija korisnika i prezentovanih sadržaja i koji je poslužio kao osnova za štampanje prve Tviter knjige na svetu. Program "Demokratizacija digitalizacije" kojim se uvode najsavremenije digitalne tehnologije za jeftino, masovno pravljenje slika štampanih i rukom pisanih sadržaja i revolucionarna tehnologija zasnovana na mašinskom učenju za automatsko prepoznavanje rukom pisanog teksta. Izrada prvog »

domaćeg bibliotečkog proizvoda zasnovanog na veštačkoj inteligenciji, savetnika za nabavku knjiga. Izuzetan čitaonički ambijent u zgradi sazidanoj 1926. godine kao prvoj namenski zidanoj zgradi za biblioteku u Srbiji.

Koliko suvremena informatička revolucija utiče na bibliotekarstvo u Srbiji?

Utiče u presudnoj meri jer menja svet u kome živimo. I lokalno i globalno. Ona u potpunosti urušava stari svet uz obećanje da je moguće izgraditi novi, bolji. Alternativa je život u ruševinama starog sveta, a da li je to bolje ili gore od prethodnog stanja, na svakome od nas je da prosudi. Sudbina bibliotekarstva, u svetu i u Srbiji, svakako je presudno određena načinom na koji će se graditi taj novi svet. Ukoliko uspemo da osmislimo nove modele i koncepte koji će očuvati temeljne vrednosti na novim digitalnim osnovama, onda će sve, pa i bibliotekarstvo, imati smisao. Ukoliko ne uspemo, upitni su način i smisao bavljenja knjigama, digitalnim ili bilo kakvim, u ruševinama jednog starog sveta koji smo sami srušili u nadi da ćemo izgraditi bolji ili poneti hibrisom puke mogućnosti razvoja gotovo savršenih tehnologija.

I, vezano za prethodno pitanje, koliko smo tu u stanju da pratimo svjetske trendove?

Lepota savremenog sveta, koja je istovremeno privlačna i gotovo zastrašujuća, u najvećoj meri je zasnovana na jednostavnosti i pristupačnosti tehnologija koje čine njegovu osnovu. I na činjenici da se ovim otvara prostor ideja kao suštinski prostor poređenja i takmičenja. Imajući ovo u vidu, jedina prepreka da pratimo svetske trendove je vezana za ideju i želju da ih pratimo. A shvatajući suštinu savremenog sveta, moramo znati da to više nisu jedinstveni trendovi, kao i da nisu svi pozitivni, negativni ili konstantno vrednosno određeni.

Često se čuje da mladi ništa ne čitaju. Kakva su, u tom kontekstu, vaša zapažanja i saznanja?

Mladi možda ne čitaju u smislu čitanja kakvo smo poznavali u starom svetu. Ali oni konzumiraju više informacija i upijaju više znanja nego ijedna prethodna generacija. Ako dobro pogledate mlade, shvatićete da oni kao grupa možda i najbolje od svih grupa razumeju savremeni svet. Problem drugih grupa, određenih generacijski ili nekim kulturnim obrascem prethodnog sveta, jeste što ili u većini ne razumeju novi svet ili nemaju za njega simpatije. Stoga su za članove ovih grupa stavovi mladih koji odlično oslikavaju novi svet neprihvatljivi i lako ih je proglasiti nekulturom ili posledicom nečitanja. Ako želite da nazrete novi svet, svet koji mladi odlično razumeju, pogledajte savremenu popularnu kulturu. Ona je često dobra slika sveta u kome nastaje. I kao što je serija "24" verno prikazivala prethodni svet, nastao posle 11. septembra 2001, tako danas serija "Game of Thrones" verno slika savremeni svet. U ovom svetu mladi respektuju i računaju kao bitnu isključivo moć, sve drugo ne postoji, a u toj pustinji jedino što još smatraju vrednim napora je traganje za ultimativnim iskazom moći, nedostižnim idealom ljubavi. Čitanje kakvo smo prethodno poznavali smatraju luksuzom koji samo retki mogu sebi da priušte, oni sa puno vremena, a time i s malo moći. Ljubav u scenariju čitanja ostaje im, čini mi se, kao nepoznata. Stoga je ona veoma opasna, ali u njoj leži, smatram, i poslednja nada za knjigu kakvu smo poznavali, ukoliko odlučimo da je vredna spasavanja.

Šta vidite kao najveći problem bibliotekarstva, ali i kulture uopće, danas u Srbiji?

Nedostatak svesti o suštini savremenog sveta i kao posledica toga nedostatak ideja kako i šta da se radi u stručnom i profesionalnom smislu.

Na kraju, kako vidite sudbinu pisane riječi? Da li će u narednim decenijama postojati knjige i štampani mediji u dosadašnjem obliku. Konačno, kakva će biti sudbina biblioteka?

Pisana reč i njen pratilac čitanje, kakve smo ih poznavali u prethodnom svetu, na umoru su. Kao i svet koji ih je stvorio. Knjige i štampani mediji svakako će uvek postojati u svom dosadašnjem obliku, samo će se promeniti njihova količina, korišćenje i vrednosno određenje. Neke biblioteke, koje će bolje razumeti suštinu savremenog sveta, ući će u novo zlatno doba, dok će druge ostati na margini. Moja želja i profesionalni napor usmeren je na to da što više biblioteka u Srbiji uđe u prvu grupu. ¶

FILIP ŠVARM

Razgovet

Predstava Ateljea 212 je dobra i svakako je razložan repertoarski potez, ali uzgredno nameće i pitanje odsustva izvesne vrste političkog teatra iz naših institucionalnih pozorišta

Počnimo nečim što nema neposredne veze s ovom predstavom, ali je važno ako nam je do oslikavanja konteksta u kojem se u elitnom beogradskom pozorištu postavlja eksplicitno "politički" komad. Ovo se, naime, dešava u vremenu i mestu koje je svaku izrazitiju "političnost" proteralo iz institucionalnih pozorišta. Razlog tome može biti nedostatak zainteresovanosti pozorišnika i publike – samo što ipak nije; onda nam preostaje drugi, dvoimeni razlog: cenzura i autocenzura. Oh, toga nema u našem slobodnom i demokratskom društvu? Naprotiv, to vrišti sa svih scena, utoliko više ukoliko se nastoji da se o tome ne govori. Beogradska pozorišta su manje-više glajhšaltovana još pre nekoliko godina, a sada je u toku obračun sa ostacima slobodnijeg duha u vojvođanskim, koja su donedavno imala mnogo širi manevarski prostor. Ishod? Ono što je već tu nastojimo da ugušimo jastukom (najnoviji smederevski slučaj glede Tartifa i Jami distrikta) i, što je mnogo važnije, pazimo da nam se ništa slično ne ponovi. Cenzura je, naime, daleko najbolja i najuspešnija, a opet i najdiskretnija, kad se sprovodi preventivno, dakle nad predstavama kojih nikada neće biti. Za aktuelnu srpsku pozorišnu mizeriju visoko je paradigmatična famozna, već godinama stara, strateški inteligentno postavljena ponuda Olivera Frljića: da bilo gde, bilo kad, za bilo koje pare, uradi "predstavu o Vučiću". Odgovora na njegovu ponudu: nula. Kraj priče.

ni realizam i teškoće poređenja

Foto: Atelje 212

E sad, Dejvid Her nije ovdašnji, nego je Britanac: jedan je od najvažnijih i najigranijih anglofonih dramskih autora u 21. veku, mnogo igran i kod nas. Komad *Getsimanski vrt* napisan je i postavljen pre desetak godina, u vreme već i dekadentnog vrhunaca vladavine "novih laburista", o čijoj "postideološkoj" fleksibilnosti – političkoj koliko i etičkoj – Her, kao neka vrsta doktrinarnog levičara i pride umerenog građanskog moraliste (naizgled paradoksalna, ali među progresivnim umetnicima neretka kombinacija), dakako da misli sve najgore. A to je negde i utrlo put do povratka na vlast torijevcima, čiji je ignorantski premijer, ne shvatajući šta čini, pokrenuo paklenu mašinu Bregzita; ostalo je istorija, od čijih gorkih plodova sada svima trnu zubi, a reklo bi se da je i dalje tek površno "ugrižena".

Getsimanski vrt doživeo je mešovit prijem od kritike na domaćem tlu; naš je problem – ako je to problem – što beogradsku inscenaciju ne možemo da gledamo bez stalnog upoređivanja "ovdašnjih" i "tamošnjih" neprilika. Korupcija, nepotizam i druge forme moralne kvareži u vrhovima vlasti i vladajuće partije, cinični spin-doktori koji se otvoreno podsmevaju samoj ideji istine i čestitosti u politici, trange-frange i tante za kukuriku u dobro ušuškanim salonima gde stanuje moć – sve nam to sasvim poznato i familijarno zvuči. Ali opet, opet: ministarka policije, premijer, ovaj, onaj – sve su to ljudi koji ipak veruju u izvesne vrednosti, čak i ako čine (ne)umerene kompromise oko njih; istovremeno, u strahu su od medija i od svega što ne mogu držati pod kontrolom – a zapravo, malo toga mogu držati pod kontrolom, jer je društvo tako strukturirano da se tome uspešno odupire. A i ti skandali koji bi im mogli ugrozii karijeru, pa molim vas: jedva maloletna ministarkina kći uhvaćena kako "duva" u školskom toaletu?! Eh, kad bi se ovde drmale karijere zbog tako infantilnih sitnica...

Ukratko, *Getsimanski vrt* je politički komad postuliran unutar jedne duboko nesavršene, ali i dubinski funkcionišuće demokratije. On prokazuje mehanizme manipulacije i puteve ukvarivanja ljudskih duša – ali i nepristajanja na sistematsku laž i licemerje – koji nam se, u poređenju s onim s čime se suočavamo čim izađemo iz zgrade Ateljea 212, čine gotovo pa naivnim. Što nije ni Herov ni britanski problem uopšte.

I, šta nam onda kao gledaocima preostaje? Ljiljana Todorović je, u saradnji s dramaturgom Dimitrijem Kokanovim, postavila ovaj komad razgovetno realistički, u maniru reditelja koji zna da će bolje učiniti ako komadu s kojim radi istakne vrline nego ako nastoji da ga nekako nadgradi i, k'o biva, nadmudri. U kompaktnoj glumačkoj postavi izdvaja se Bane Vidaković koji svog ovejanog manipulanta Ota, sivu eminenciju jednog političkog karusela kakav se, ako njega pitate, vrti zarad sebe samog i zarad nešto para koje tom prilikom proizvodi, igra doduše ne odmičući se mnogo od svog već dokazanog glumačkog manira, ali u kontekstu ove prestave savršeno funkcionalno, bivajući stožernom silom, tamnom energijom, crnom rupom rezigniranog polunihilizma koja će svojom gravitacionom silom privlačiti sve ostale, i većinu će progutati i svariti, ovako ili onako. Dara Džokić kao ministarka Meredit deluje kao "normalna" brižna majka koja će se uplesti u moralno dubiozne akcije oko "spasavanja" vlastite kćeri više iz očajničkog otpora iritantno voajerskom duhu tzv. slobodne javnosti, nego što bi u njoj bilo moguće videti istinskog negativca. Mereditina kći Suzet Jovane Gavrilović i njena nekadašnja nastavnica Lori Drajzdel upravo perfektno odmerene, nehinjenim integritetom pleneće Jelene Đokić simbolišu "čistotu" nesudelovanja u bilo kakvim "igrama", ali mahom bez moralizatorskih viškova koji to znaju pratiti; ostali se dobro uklapaju u svoja mesta na ovoj šahovskoj tabli, a Slaven Došlo i više od toga: njegov je Frenk dostojan uzora unutar britanske škole društveno pronicljivog cinizma.

Da ne bude ničega nedorečenog: *Getsimanski vrt* je dobra predstava i sasvim dobar repertoarski potez Ateljea 212. Druga je stvar, ili nije, što prava nevolja vrhunskih srpskih, naročito beogradskih pozorišta nije u predstavama kojih ima, nego u onim kojih nema, a s punim pravom zahtevaju da se rode. Veliki je to dug vlastitoj kulturi, i raste eksponencijalno, sa visokom kamatom. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Detalji iz beogradske

Najnovija BINA, Beogradska internacionalna nedelja arhitekture, predstavila je arhitektu Aleksandra Stjepanovića izložbom "Infrastruktura društva: stanovanje i prateće funkcije, objekti dečije zaštite, školstva i visokog obrazovanja". Autori izložbe su Jelica Jovanović, Relja Ivanić i Marko Kažić

Foto: Relja Ivanić

Objekti koje je projektovao Aleksandar Stjepanović sa svojim saradnicima postali su poslednjih godina veoma aktuelni – a najpoznatiji su Blok 23 na Novom Beogradu, naselje Banjica i Fakultet dramskih umetnosti – verovatno i zbog sve veće zainteresovanosti za arhitekturu modernizma, (socijalnog) stanovanja, brutalizma, socijalizma, Jugoslavije..., koje naročito na stranicama interneta na manje ili više uspešan i detaljan način prezentuju širokom auditorijumu istorijske ili savremene fotografije, izazivajući divljenje, nostalgiju i radoznalost, ali često i zaprepašćenje stanjem pojedinih objekata.

Aleksandar Stjepanović (1931) je dobro poznat u Srbiji i regionu i jedan je od najvažnijih arhitekata druge polovine 20. veka. Bez obzira na stilske preference pojedinaca ili šire tendencije u društvu, njegovo kapitalno delo u stambenoj arhitekturi novobeogradske blokove 22 i 23 (u koautorstvu sa Božidarom Jankovićem i Branislavom Karadžićem) nemoguće je zaobići ukoliko se iole ozbiljnije bavite arhitekturom na ovim prostorima. Stjepanović je mnogim generacijama arhitekata bio profesor (počeo je da radi kao asistent na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu još 1963), a nakon penzionisanja 1996. godine još su mnoge generacije na osnovnim i postdiplomskim studijama proučavale njegove stanove sa "kružnim vezama" i "šankuhinjom" u "dvotraktima". Stjepanović i danas učestvuje i prati rad strukovnih udruženja, a u svom ateljeu u stanu godinama radi sa studentima i istraživačima, stavljajući im svoje znanje i svoju arhivu na raspolaganje. Jedan je od najvažnijih i najpoznatijih autora *beogradske škole stanovanja*, široko postavljene poluformalne mreže pojedinaca, timova i radnih organizacija koje su tokom gotovo pet decenija učestvovale u realizaciji ambicioznog programa društvenog stanovanja. Decenije učešća na javnim arhitektonskim i/ili urbanističkim konkursima, istraživanje i projektovanje za razne naručioce u stambenoj privredi Jugoslavije (stambene zadruge, gradske i opštinske zajednice stanovanja, državne službe i JNA kao najveći i najorganizovaniji investitor) te najzad realizacije u saradnji sa najraznovrsnijim radnim organizacijama, generisale su jedno kumulativno iskustvo koje se prenosilo kroz izložbe, konkurse, publikacije i sinteznu nastavu na Arhitektonskom fakultetu. Ova znanja su u današnjoj praksi stanogradnje i gradogradnje, nažalost, praktično postala suvišna, te preostaju mali strukovni džepovi koji ovo znanje baštine kroz rad na teoriji i istoriji arhitekture.

Stjepanović je jedan od autora tokom čije karijere možemo gotovo do detalja pratiti razvoj i dezintegraciju domaće arhitekture i urbanizma, ključne sistemske mehanizme i institucije, te fenomene u lokalnoj produkciji. Karijeru započinje u Urbanističkom zavodu Beograda 1957, ali je aktivan još za vreme studija: već 1954. projektuje kuće u nizu i Dom dece palih boraca u Prijepolju, ali su ovi projekti ostali nerealizovani. Prvi realizovan objekat u Krušedolskoj ulici u Beogradu projektuje u saradnji sa Mihailom Živadinovićem i Božidarom Jankovićem, sa kojima nastavlja da sarađuje u narednim godinama.

Na izložbi je prikazan njegov razvojni put u formi vremenske linije: mogu se ispratiti početni koraci u gradskom jezgru, takozvane "plombe" u Vračarskim blokovima (objekti u Krušedolskoj 3-5, Trnskoj 7 i Stojana Protića 45), preko postepenog prelaska na "periferne lokacije" koje su omogućavale slobodnostojeće objekte i manje blokove (Andre Nikolića 4 i stambeni nizovi u Rakovici), zatim kulminacija u industrijalizovanoj izgradnji čitavih stambenih blokova (integralni plan urbanizma i arhitekture za blokove 22 i 23) i naselja (Banjica, Gornjodravska obala u Osijeku, Bežanijska kosa) te značajnih fakulteta (Fakultet dramskih umetnosti, Filozofski u Novom Sadu,

škole stanovanja

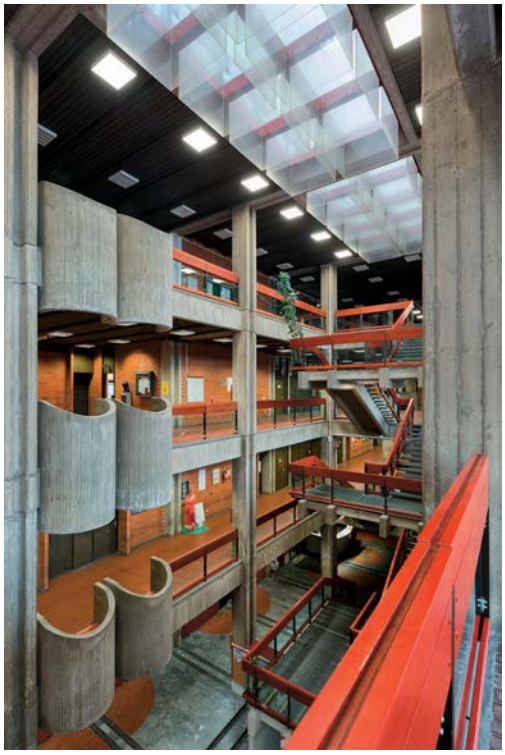

Ekonomski u Beogradu, ali i neizvedeni Elektrotehnički) do postepenog povratka u gradski centar sa smanjenjem obima investicija u stanogradnju (Braće Nedić 7 i 31, Prote Mateje 50) i prelazak na projektovanje enterijera (Pentekostna crkva, Engleska čitaonica, računski centar Metalservisa), te svojevrsni autorski egzil u Grčku i Rusiju tokom 1990-ih i najzad "papirnu arhitekturu" sa početka 2000-ih.

Hronološki, predstavljeni su i najvažniji konkursi na kojima je Aleksandar Stjepanović nagrađen: prema njegovoj ličnoj evidenciji, sa svojim saradnicima učestvovao je u 36 javnih i 20 pozivnih arhitektonskih i urbanističkih konkursa, sa 21 prvoplasiranim rešenjem, od kojih je veliki deo realizovan. Uopšte, konkursna politika je bila deo sistemske politike planiranja gradova: cilj je bio da se kroz konkurse različitog ranga dobiju najbolja moguća rešenja. Na drugoj strani, mladoj generaciji arhitekata time je pružena mogućnost da se dokažu i da dobiju svoje prve velike realizacije: Stjepanović je imao 37 godina kada su on i njegovi saradnici dobili prvu nagradu na konkursu za Blok 23 i ušli u izradu projekta i realizaciju. Ovaj blok će kasnije postati jedno od ključnih dela jugoslovenske arhitekture, publikovano u svim važnijim pregledima (stambene) arhitekture, nagrađeno republičkom Borbinom nagradom u arhitekturi, nagradom Salona arhitekture i Oktobarskom nagradom grada Beograda – na mnogo načina je kapitalno delo u karijeri Stjepanovića, Jankovića i Karadžića, ali i otelotvorenje novobeogradske *laboratorije stanovanja* koja na jednom mestu sjedinjuje domaća iskustva u planiranju, tehnologiji, istraživanjima na svim poljima, interdisciplinarnoj i intersektorskoj saradnji velike razmere.

Izložba prikazuje Stjepanovićev portfolio, ilustrovan fotografijama iz njegove lične arhive, izloženi su i originalni crteži i skice, koji inače nisu dostupni javnosti i vrlo retko su izlagani. Izložene su i kopije glavnih projekata, koje su dobijene iz nadležnih arhiva, kao prateća tehnička dokumentacija za ključne objekte. Za potrebe izložbe snimljen je i kratki dokumentarni film u režiji Marka Kažića, kojim se dočarava današnji život njegovih najznačajnijih objekata, ali i atmosfera razgovora sa istraživačima i studentima u ateljeu – prepuna digresija, dosetki, prelistavanja i kopanja po dokumentaciji.

Kao centralni motiv izložbe odabrani su objekti namenjeni obrazovanju, koji su otelotvorenje države socijalnog staranja i vrhunac tadašnje politike celoživotnog obrazovanja od jaslica i vrtića, preko novih osnovnih škola, do fakulteta. Prikazane su osnovna škola u Bloku 23 i kombinovane dečije ustanove (jaslice i vrtić) u blokovima 22 i 23 velikim radnim crtežom koji je praćen Stjepanovićevim fotografijama i arhitektonskim crtežima, te ispisanim ključnim konceptima i polazištima za projektovanje objekata u ovim blokovima kao integrisane arhitekture i urbanizma. Pokazana je i originalna maketa kampusa Univerziteta umetnosti u Beogradu u Bloku 39, od kojeg je jedini realizovan objekat Fakulteta dramskih umetnosti (FDU), kao i film montiran od arhivskog materijala povodom proslave 70 godina FDU-a, a u nadi da će se skrenuti pažnja na trenutno neizvesnu sudbinu ovog fakulteta, koji se nalazi na jednoj od najatraktivnijih lokacija koje još uvek nisu izgrađene.

Svaki izloženi predmet vodi u paralelni narativ kroz koji se može diskutovati o tome kako i gde danas čuvamo zaostavštinu najvažnijih autorskih timova iz perioda najobimnije i tipološki najraznovrsnije izgradnje u zemlji. Međutim, poruka izložbe nije nostalgija ni žal za nekakvom "boljom prošlošću", naprotiv, poenta jeste da to vreme rasvetlimo sa svim prednostima i manama, i da shvatimo šta je od tih iskustava moguće primeniti danas, sa svim izazovima koji nas očekuju. ¶

JELICA JOVANOVIĆ, dipl. inž. arh.

Šta privlači ljubitelje stripa

Foto: Bojan Stekić

Beogradska izdavačka kuća "Veseli četvrtak", osnovana pre 11 godina, oživela je mejstrim strip-scenu u Srbiji i vratila devetu umetnost na kioske. "Boneli" junaci poput Zagora, Teksa i Dilana Doga, poznati ovdašnjoj publici po "Zlatnoj seriji" (1968–1992), čine okosnicu njihovog izdavačkog programa. Prošle godine "Veseli četvrtak" pokrenuo je novu "Zlatnu seriju". Naslovnu stranu svakog broja, do sada ih je objavljeno dvanaest, crtaju naši strip-autori što je izazvalo izuzetne reakcije na strip-sceni. Bio je to povod razgovoru sa Dušanom Mladenovićem, urednikom "Veselog četvrtka".

"VREME": Nova "Zlatna serija" navršila je prvu godinu postojanja. Kakve su reakcije publike?

DUŠAN MLADENOVIĆ: Ljubitelji stripova su specifična publika koja bez greške prepoznaje neiskrenost i uvek je spremna u korenu da saseče lošu ideju. Uspeh koji beležimo dokaz je da smo uradili nešto dobro i kako stvari sada stoje, izgleda da ćemo u istoriji domaćeg izdavaštva biti upamćeni pre svega po oživljavanju "Zlatne serije". Rezultati prodaje su ohrabrujući i siguran sam da će s vremenom biti još bolji, jer ipak smo tek na početku. Snažno verujem da ćemo već nakon pedesetog broja ovu ediciju moći da proglasimo najpopularnijom na balkanskom tržištu, što ona i zaslužuje.

Svi junaci "Zlatne serije" objavljuju se u svojim redovnim mesečnim ili tromesečnim kiosk izdanjima. Neki, poput *Dilana Doga* i *Zagora* imaju i nekoliko izdanja. Da li je bilo potrebe za još jednom edicijom, osim da se zadovolji nostalgija čitalaca?

Praksa je pokazala da su edicije sa različitim junacima ili svojevrsnim *best of* epizodama odabranim po uredničkom ukusu po pravilu uvek popularnije od takozvanih *redovnih*, tj. onih koje slepo prate originalni raspored objavljivanja priča. To znači da je u proteklih desetak godina zajedno sa nama sazrevala i publika. Pored toga što redovne edicije očigledno nisu dovoljne da utole glad naših čitalaca za pustolovinama njihovih omiljenih junaka, činjenica je i da su svi ti heroji proživeli gomilu avantura koje kod nas nikada nisu bile objavljene (ili su u nekim slučajevima bile objavljene veoma davno), a za koje u pomenutim redovnim

"Lako je razumeti zašto su neke naslovne strane doživljavane kao kontraverzne, ali krajnje je vreme da se nekim stvarima priđe sa druge strane, što je, između ostalog, i aktuelni trend u svetu"

edicijama zbog njihove koncepcije jednostavno nema mesta. Zato se javila potreba za edicijom u kojoj bismo objavljivali epizode bez tereta poštovanja originalne hronologije, ali tako da ceo poduhvat ima jasno razrađen plan koji dopunjuje naš postojeći izdavački program. Takva edicija može da se zove samo "Zlatna serija" i nikako drugačije, jer joj ni jedno drugo ime ne bi tako dobro stajalo.

Naslovnice domaćih autora jedna su od najoriginalnijih odlika nove "Zlatne serije", iako je nekadašnja edicija takođe imala ilustracije naših crtača. Odakle potiče ovaj koncept?

Potiče iz namere da sjajne domaće autore približimo domaćim ljubiteljima stripova, a nije isključena ni mogućnost da će neko od autora lakše "zapasti za oko" italijanskim urednicima baš preko naših naslovnih strana i da će zahvaljujući njima možda dobiti priliku da nacrta celu pustolovinu junaka kao što je *Teks Viler* ili *Zagor*, neki kontakti već su ostvareni. Nažalost, situacija je takva da su naši ilustratori poznatiji u ostatku sveta nego u matičnoj zemlji, što je nepravda epskih razmera. Ovo je pre svega naš mali doprinos vraćanju stvari nazad u svoju težu, dok istovremeno iskazujemo poštovanje ideji o staroj "Zlatnoj seriji", koja je domaće autore najverovatnije angažovala iz tehničkih razloga, i nadovezujemo se na njenu zaostavštinu.

Jedna od poslednjih objavljenih naslovnica je rad svetski priznatog Rajka Miloševića Gere, zvezde na američkoj sceni. Druge su radili Dalibor Talajić, Aleksa Gajić, Milan Jovanović... sve autori sa međunarodnom karijerom i dokazanim talentom. Međutim, nisu svi ovdašnji ljubitelji "Boneli" stripova prihvatili njihove autorske verzije junaka.

Lako je razumeti zašto su neke naslovne strane doživljavane kao kontraverzne, ali svi moraju uočiti da je reč o višestrukoj privilegiji, jer konačno imamo priliku da vidimo nešto drugačije. Pola veka otkako su Bonelijevi stripovi osvojili naše tržište, krajnje je vreme da se nekim stvarima priđe sa druge strane, što je, između ostalog, i aktuelni trend u svetu. Različita viđenja dobro poznatih junaka ne moraju nužno biti u skladu sa ukorenjenim subjektivnim doživljajem čitalaca i u tome se ogleda, ako dopuštate trenutak neskromnosti, veličanstvenost ovog projekta. Burne reakcije sa marketinške tačke gledišta ne mogu da škode, naročito ne u zemlji koja neguje tradiciju skandala koji su izbijali zbog stripova.

Tu je i slučaj *Martija Misterije*, Donalda Trampa i cenzure u 21. veku. Šta se tačno desilo?

Da, to je bilo neočekivano. Ispostavilo se da strip koji u naslovu nosi ime i prezime Donalda Trampa, i čiji je ključni junak Donald Tramp, na svojoj naslovnoj strani ne sme da sadrži, jel'te – Donalda Trampa. U epizodi *Martija Misterije* originalno objavljenoj u Italiji 1989. godine pod naslovom *Kako je Donald Tramp spasao svet*, scenarista – koji sigurno ni u najluđim snovima nije mogao sanjati da će neku deceniju kasnije taj čovek postati predsednik Amerike – osmislio je radnju stripa koja će se vrteti oko čuvenog njujorškog bogataša. Štaviše, ondašnji Tramp je u njemu suštinski prikazan kao pozitivac, jer zaista spasava svet, iako bi se o njegovoj motivaciji za taj čin dalo raspravljati, ali isti taj scenarista, ujedno urednik i tvorac *Martija Misterije,* nije nam dao dopuštenje da objavimo naslovnu stranu sjajnog Gorana Sudžuke na kojoj Trampov lik zauzima dve trećine ilustracije. Kao obrazloženje ponuđeno je opravdanje kako bi takva naslovna strana naše čitaoce dovela u zabludu, ali očigledno je da se radi o jednom vidu političke cenzure u 21. veku. Ipak, na kraju dana, najbitnije je da taj strip jeste premijerno objavljen na našem jeziku u trenutku kada je Tramp glavna tema svake novinske redakcije, a svi oni koji izgaraju od želje da vide originalnu ilustraciju već će dobiti priliku za to u okviru neke izložbe ili monografije.

Da li su Italijani pravili problem oko još neke ilustracije?

Ne bih baš upotrebio reč problem, jer su sugestije, pa čak i odbijanja crteža uobičajeni u ovom poslu, samo je stvar u tome što Sudžukina genijalna ilustracija to nije zaslužila. Baš suprotno, svojim kvalitetom je zaslužila da bude na koricama svih svetskih političkih magazina.

Kako ste zadovoljni saradnjom sa našim autorima?

Iskustva su u najvećem broju slučajeva izuzetno pozitivna, iako moram priznati da postoje i oni koji ne dele naš entuzijazam i posvećenost ovom projektu. Neki se čak prihvate zadatka, a potom kao da ušetaju u tamni vilajet. Ali radi se o manjini, sva sreća. Domaći ilustratori najčešće su veliki profesionalci, a pritom im je i zabavno da učestvuju u ovom udruženom (zločinačkom?) poduhvatu, naročito posle prašine koja se podigla nakon objavljivanja prvih brojeva. Ipak, najveće zadovoljstvo u celoj priči je moje jer imam priliku da sarađujem sa svim tim umetnicima čijim radovima sam se godinama divio.

Šta sledi u "Zlatnoj seriji" u narednom periodu? Koga još možemo očekivati od junaka i ko će još crtati naslovnice?

Među umetnicima koji su završili svoje radove su Aleksandar Zograf, Dražen Kovačević, Dobrosav Bob Živković, Darko Perović, Siniša Banović, Toni Fejzula i Miodrag Ivanović Mikica; kao i povratnici, miljenici publike, Bane Kerac, Aleksa Gajić, Milan Jovanović i Dalibor Talajić. Međutim, na svojim ilustracijama trenutno rade i Igor Kordej, Mirko Čolak, Dejan Nenadov, Jovan Ukropina i prva dama u ovom cenjenom društvu, genijalna Nina Bunjevac. Naravno, to nije ni približno ceo spisak autora s kojima želimo da sarađujemo, ali nema smisla otkrivati ko će sve ulepšavati korice idućih pedeset brojeva. Što se junaka tiče, već u dvanaestom broju objavićemo po svemu sudeći izdanje godine – celovečernji *krosover* Boneli univerzuma pod nazivom *Ambis zla*, u kome će Dilan Dog i Marti Misterija udružiti snage protiv potpuno neočekivanog neprijatelja. Ali, iako je reč o revolucionarnom stripu u okviru Bonelijevog univerzuma, mi se na tome nećemo zaustaviti i već za trinaesti broj čitaocima pripremamo bombastično iznenađenje o kome će se dugo pričati. ¶

NIKOLA DRAGOMIROVIĆ

U zemlji zmajeva

Prebogata drakonska tradicija, neeksplicitni adut serije *Game of Thrones*

Kraj postmoderne mitološke serije *Game of Thrones* udario je u žicu publiku širom sveta te i zemlja seljaka na brdovitom Balkanu nije ostala imuna. Zašto, kad bi se reklo da smo gledali na malom ekranu i razornije scene uništenja u *Vetrovima rata* i erotičnije scene seksa u seriji *Rim* od ove? Naslućujemo da je svemu krivo – ekskluzivno TV prisustvo zmajeva.

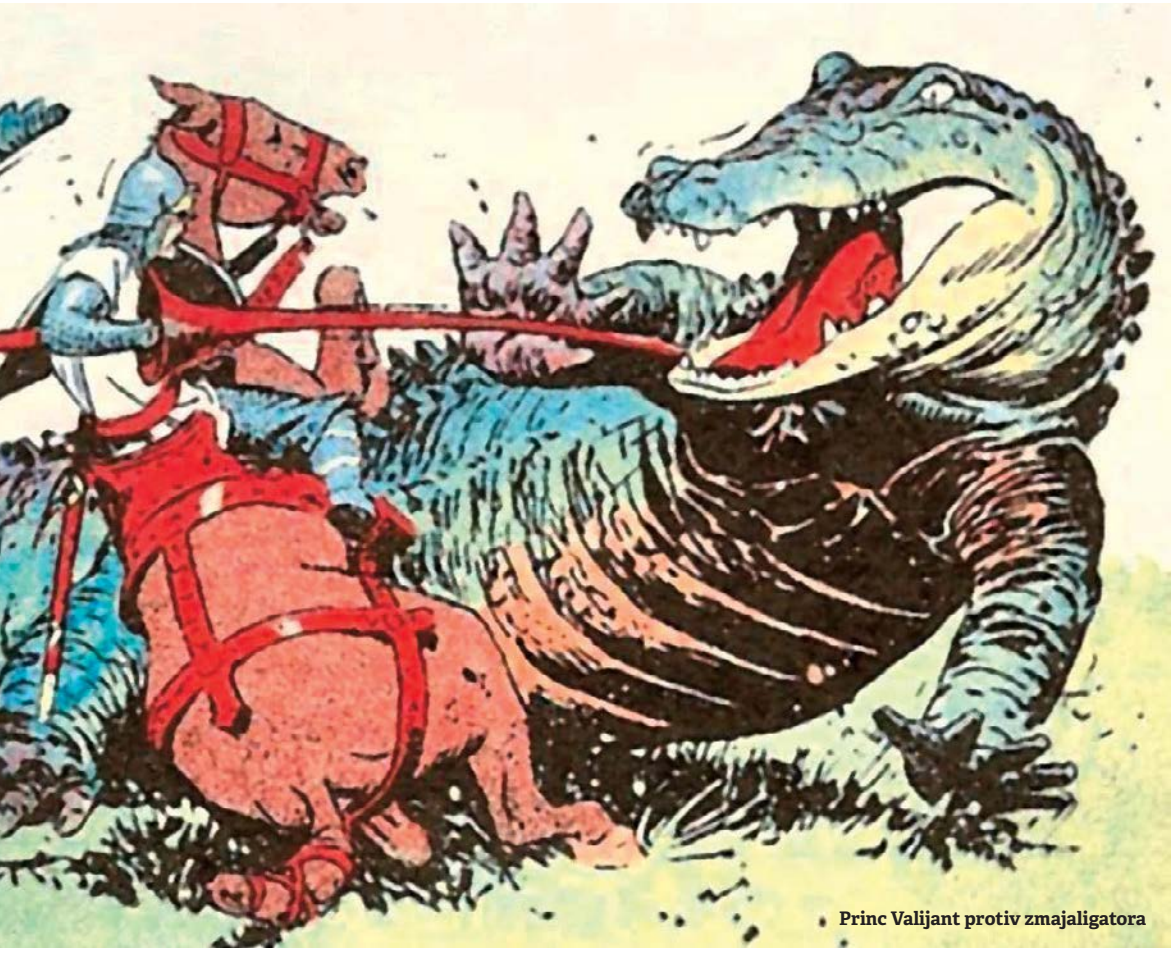

Princ Valijant protiv zmajaligatora

Jer, nama se i najpoznatiji dečiji pesnik zove Jovan Jovanović Zmaj zato što je neko protumačio pogrešno, kao mitski nadimak, datum 3. maj ispod njegovog imena na jednom pismu. I naš medijski najeksponiraniji pesnik za istu ciljnu grupu Ljubivoje Ršumović napisao je pesmu *Jednog zmaja kraj* o samotnom suicidu *jednog zmaja kom je dosadilo da živi jer mu je život bio strašno sivi*. Tamo gde i jedan od svima omiljenih crtaća iz detinjstva na ovim prostorima je Diznijev o *Snebivljivoj Aždaji* ("Reluctant Dragon") kojoj je draže da piše poeziju o "slatkoj maloj izvrnutoj torti" nego da se poput drugih drčnih drakona upusti u borbu protiv viteza Ser Žileta.

I Bajaga nam je priznao da je, kad se prvi put doselio u ulicu Zmaja od Noćaja, prvo pomislio da je reč o nekom noćnom zmaju a ne o narodnom junaku u noćajskom kraju kome su saborci dali nadimak *Zmaj*. To je bio povod njegovoj istoimenoj pesmi, koja je opet nekom duhovitom bila povod da ispod table *Ulica Zmaj od Noćaja* dopiše stihove Bajagine pesme "Ovde su čuda moguća". U iščekivanju takvih nekih čuda vikali su gledaoci iz mraka "javi se, zmaju!" pred premijeru prvog dela *Gospodara prstenova* u Centru Sava, ali su se načekali dok nisu videli Zmaja Šmauga na velikom platnu tek 15 godina kasnije u (prequel) pred-nastavcima o *Hobitu*. Donekle je Šon Koneri ispunio tu prazninu naše nepresušnog narodnog nagona za zmajevanjem i zmajevima sinhronizujući dobrohotnog drakona u filmu *Dragon Heart* istim onim šuštavim škotskim akcentom koji nije menjao ni kad bi tumačio arapske šeike ili kapetane sovjetskih nuklearnih podmornica. Još je dvadesetih Fric Lang u Kinoteci, u nekad rado gledanim crno-belim *Nibelunzima* uverljivo prikazao borbu Zigfrida sa zmajem, a Godzila kao *new age* zmaj postnuklearnog doba bljuvao je vatru sa omota albuma *Buvlja pijaca* Riblje čorbe.

Za razliku od Hala Fostera koji je drakone crtao kao obične orijaške krokodile kad god bi Princ Valijant trebao da se suoči sa njima, zmajeve su u domaćim *ex-yu* stripovima rado u svojim svetovima mašte slikovito predstavljali i Jules Radilović u *Vitezu Truebloodu* i Đorđe Lobačev u *Baš Čeliku* i *Biberčetu*. Ipak, najvoljeniji strip o zmajevima objavljen u ništa manje mitskoj davnašnjoj SFRJ mora biti *Najamnik* (El Mercenario) Vincenta Segreljesa maestralno realistički slikan uljem na platnu i objavljivan na po četiri zadnje strane u koloru novosadske "Stripoteke". U njemu jedna velika dolina između izolovanih planinskih

masiva kontinenata nije bila zahvaćena evolucijom planete, u njoj veliki reptili nisu iščezli – prirodna selekcija pretvorila ih je u krilate životinje. Tu pratimo avanture plaćenog viteza Najamnika u punom oklopu koji na svom zmaju štiti Velikog Lamu i njegovu benevolentnu zajednicu u tajnom krateru od opakog Klausta Alhemičara. Stripoteka je ponosno proslavila svoj 800. broj poklonivši poster ovog junaka svojim čitaocima, a potom i izdala poseban luksuzan strip album prve epizode edicije Feniks: *U zemlji zmajeva*. Hiperrealistično su prikazani brutalni obračuni jahača krilatih zveri u vazduhu, vrtoglavi panoramski pejsaži i nage lepotice na leđima zmajeva, što iz današnje perspektivi izgleda kao pretprodukciona slika za avanture majke zmajeva iz *Igre prestola*.

U čemu je tajna očigledno ogromne snage privlačnosti zmajeva i njihove neizostavnosti u ljudskoj imaginaciji? Možda zato što obuhvataju različite elementarne aspekte kojima vladaju, jer, za razliku od drugih realnih il mitskih bića, zmaj istovremeno može biti i vodena i kopnena, podzemna i nebeska životinja. Zmaj je simbol aktivnog i demijurškog principa, božanske moći i duhovnog zanosa. Nastao najverovatnije iz straha predaka od oblaka koji su na njih bljuvali vatru u obliku munje kao kaznu ili kišu kao blagoslov, zmaj je dobio ambivalentan simbolizam. Na Zapadu zmaj najčešće simboliše zlo koje junak treba odvažno da pobedi da bi došao do blaga ili svoje drage, dok na Istoku on predstavlja mudrost i pozitivan stav ka afirmaciji života. Zapadni zmaj će tako režati na vas i bljuvati vatru, a Istočni će se zadovoljno češkati po stomaku.

Najstariji zapis legende o zmaju potiče od starih Sumera. Njihov zmaj se zvao Zu i u svom nevaljalstvu je od boga Enlina oteo Tablice Zakona koje su održavale red u univerzumu. Na sreću, Zua je u njegovom zulumu sustigao bog Sunca – Ninurta i usmrtivši ga, sprečio da sav svemir potone u kataklizmični haos. I Vavilonci su nam ostavili svoje ništa manje slikovite mitove o zmajevima. U njima u početku ne beše ništa sem dveju elementarnih sila – Apsu muškog duha sveže pijaće vode i ambisa, i Tijamat ženskog duha slane vode i haosa. Tijamat je bila zmaj s glavom lava, krljuštima po telu, pernatim krilima, pandžama orla... Kad ju je vavilonski bog Marduk usmrtio, od njenog raskomadanog tela nastadoše tad nebo i zemlja, a od njene krvi – ljudi. I Kinezi sebe nazivaju *Lung Tik Chuan Ren* – potomci Zmaja. I veruju da ko se rodi u kineskoj godini Zmaja čeka ga dug i zdrav život u izobilju do kraja. Grci, od kojih potiče reč *drakon* za zmaja – što, u stvari, označava guštera – dali su mu kosmološki značaj u vidi Oroborosa, gigantskog gmaza koji sam proždire svoj rep simbolišući istodobno neumitni protok energije, vremena i večito obnavljanje univerzuma.

Upravo takvog gmaza možemo videti na koricama čudotvorne knjige u filmu *Neverending Story*. Mali Mogli koji prijateljuje sa zmijom Ka u staroj igranoj verziji *Knjige o džungli* Aleksandra Korde, na tom je tragu. I Tulza Dum koji pokušava da pronikne u tajne univerzuma preobražujući se u zmiju u Milijusovom *Konanu*. I mitski kralj Artur nosi prezime Pendragon – *Zmajevo Pero*. U nas svakako najpoznatija (i kanonski slavljena) Legenda o Svetom Đorđu koji ubija aždahu potiče sa teritorije Kapadokije, a njegovo ime koje označava *Onoga-Koji-Obrađuje-Zemlju* upućuje i na samog zmaja koga treba pobediti kao elementarni simbol za sirovu prirodu neobradive zemlje koju treba ukrotiti i obraditi (figurativno i poput same zanosne device koju zmaj čuva).

Kad sve ovo višeznačno višemilenijumsko nasleđe uzmemo u obzir, nije ni čudo što je smrt Majke zmajeva u *Game of Thrones* izazvala takvu svetsku histeriju. Jer, od ukrasa u arhitekturi do simbola u heraldici mnogo je kulturi dala ta zmajevita ala... ¶

MLADEN KALPIĆ

jdp.rs

JUGOSLOVENSKO DRAMSKO POZORIŠTE

REPERTOAR
JUN **2019.**

Alfred de Mise
LORENCAČO
Režija Boris Liješević
Scena „Ljuba Tadić"
3, 4, 6. i 20. jun u 20.00

Scena „Ljuba Tadić"

2.	Nedelja u 20.00	ZAŠTO JE POLUDEO GOSPODIN R?
3.	Ponedeljak u 20.00	LORENCAČO
4.	Utorak u 20.00	LORENCAČO
6.	Četvrtak u 20.00	LORENCAČO
7.	Petak u 20.00	VRAT OD STAKLA
8.	Subota u 20.00	AJNŠTAJNOVI SNOVI
9.	Nedelja u 20.00	VEŠTICE IZ SALEMA (Srpsko narodno pozorište i Centar za razvoj vizuelne kulture, Novi Sad)
10.	Ponedeljak u 20.00	UJKA VANJA
11.	Utorak u 20.00	OTELO
12.	Sreda u 20.00	KRALJ BETAJNOVE
13.	Četvrtak u 20.00	UJKA VANJA
14.	Petak u 20.00	MESEC DANA NA SELU
15.	Subota u 20.00	VRAT OD STAKLA*
16.	Nedelja u 20.00	VRAT OD STAKLA
17.	Ponedeljak u 20.00	GOSPOĐICA
18.	Utorak u 20.00	UNOSNO MESTO
19.	Sreda u 20.00	TAKO JE (AKO VAM SE TAKO ČINI)*
20.	Četvrtak u 20.00	LORENCAČO
21.	Petak u 20.00	HOTEL SLOBODAN PROMET
22.	Subota u 20.00	SLUČAJNA SMRT JEDNOG ANARHISTE

JDP titluje predstave na engleski jezik (*)

Studio JDP

1.	Subota u 20.30	SUDNJI DAN
2.	Nedelja u 18.00	NATAN MUDRI
10.	Ponedeljak u 20.30	SMRT FAŠIZMU: O RIBARIMA I SLOBODI (nezavisna produkcija „Reflektor teatar")
12.	Sreda u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
13.	Četvrtak u 20.30	MARKS U SOHOU (nezavisna produkcija)
15.	Subota u 20.30	SUDNJI DAN
16.	Nedelja u 20.30	U AGONIJI (nezavisna produkcija „Beoart 2015")
19.	Sreda u 20.30	NATAN MUDRI

Gostovanja

5.	ZAŠTO JE POLUDEO GOSPODIN R? 43. Festival „Dani satire Fadila Hadžića", Zagreb (Hrvatska)

DOSTAVLJAMO VAM ULAZNICE NA ŽELJENU ADRESU!

Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 15h i od 17h do početka predstave
nedelja od 17h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447
Kralja Milana 50

Beograd
www.beograd.rs
Raiffeisen BANK

KRAJ BRISELSKE

Krah tradicionalnih partija, jačanje radikalne desnice – evropska politika je konačno ponovo zanimljiva. Evropska unija nije propala niti će propasti, ali nas čeka pet burnih godina u kojima se odlučuje kako će izgledati u narednim decenijama

Za "Vreme" iz Bona

"Ko to tamo glasa" – tako je glasio naslov u ovom nedeljniku nakon prošlih izbora za Evropski parlament pre pet godina. Mala sprdnja sa izborima koji su tada više ličili na parodiju – jadna izlaznost od 43 odsto, čitav cirkus samo da bi sve ostalo isto i svelo se na večnu koaliciju desnog i levog centra, uljuljkanih evropskom bajkom u kojoj na kraju svi mogu na počinak pokriveni plavom zastavom sa dvanaest zvezdica.

Danas ništa nije isto. Punokrvna politika se vratila na velika vrata.

Prvi put od kada se direktno bira Evropski parlament (1979) okrenut je negativni trend izlaznosti – glasalo je skoro 51 odsto ljudi i ponegde je odziv bio vrlo blizu onom na nacionalnim izborima. Održano je opelo dominaciji narodnjaka i socijalista koji uz žestoke gubitke prvi put u zbiru nemaju većinu. Radikalna desnica je ojačala, ali je ostala daleko od mogućnosti da bitno utiče na dešavanja u Briselu.

"Većina birača doduše ne dovodi u pitanje ujedinjenu Evropu. Ali konstrukcija Evropske unije je upitnija nego ikada", sumira nemački levičarski nedeljnik "Frajtag". Tu se krije povratak prave politike – sledećih pet godina svedočićemo žestokoj debati o budućnosti EU, sudaru koncepata od "Sjedinjenih Evropskih Država" preko "Evrope u više brzina" do "Evrope nacija". Ni najljući proevropski idealisti više ne negiraju da su promene neophodne.

ŠTA SE DESILO?

Prvo, narodnjaci i socijaldemokrate imaju najgore rezultate dosad (24 odnosno 19 odsto) i zauzeće u zbiru svega 325 od 751 stolice u Evropskom parlamentu. Drugo, liberali (109 mandata) i Zeleni (69) beleže uspon – prvi najviše pojavom Emanuela Makrona u njihovoj partijskoj familiji, drugi istorijskim rezultatom nemačkih Zelenih.

Treće, evroskeptici su prošli slabije nego što su se nadali, ali ipak odlično, uzevši četvrtinu glasova. Ubedljivo su na prvom mestu završili u dve velike članice – bregzitaši Najdžela Faraža u Britaniji i Lega Matea Salvinija u Italiji uzeli su trećinu glasova – u Francuskoj su nacionalisti Marin le Pen bili ispred Makrona, a najbolji pojedinačni rezultat uopšte je 56 odsto glasova za Fides Viktora Orbana u Mađarskoj. Doduše, ne zna se da li će Orban ostati kod konzervativaca ili će se priključiti Salviniju. Alternativa za Nemačku i austrijski slobodarci prošli su nešto slabije, ali ipak solidno – uprkos aferi "Ibica" koja je potresla Beč.

"Nedovoljno je reći da su to samo glasovi iz protesta – preterano je tvrditi da je u pitanju rušenje Evrope ujedinjene kroz EU. Postoji relevantna manjina koja u Evropi Evropske unije ne prepoznaje rezervnu domovinu i nikako ne želi takvu Evropu. To pokazuje delom ekstremno niska izlaznost u nekim istočnoevropskim članicama EU (samo 20 odsto u Češkoj), kao i glasanje za evroskeptike", piše u komentaru "Frajtaga".

Narativ o "sudbonosnim" izborima kao da je više štetio nego koristio krajnjoj desnici. Mejnstrim stranke su stvar predstavile kao najezdu populističkih skakavaca koji bi da izgrizu temelje kontinenta – i to je doprinelo većoj izlaznosti. Ono što bi se moglo nazvati centrom vernim Evropskoj uniji – konzervativci, socijaldemokrate, liberali i Zeleni – u zbiru je izgubilo svega dvadesetak mesta.

"Odziv je velika potvrda legitimnosti i važnosti EU", kaže za "Vreme" profesor Erik Gordi, poznavalac EU i Balkana sa Univerzitetskog koledža u Londonu. "Naslovi su govorili o desnici, ovde u Britaniji svi govore o pobedi desnice. Ali kada se uzmu u obzir očekivanja i publicitet koji je desnica dobijala tokom kampanje, može se reći da je desnica propala – ovo je kao trebalo da bude njihov trenutak."

Ipak, priče da će desničari pod patronatom Trampove sive eminencije Stiva Benona nadviti tamnu senku nad Evropom možda jesu prodavale novine, ali nikada nisu bile realne. Neizvesni su izgledi Matea Salvinija – koji puca na to da bude lider evroskeptika – da iskuje jedinstveni moćan klub u Evropskom parlamentu. Za sada postoje barem tri, možda i četiri tabora, i to iz dobrih razloga.

UČMALOSTI

MOŽE LI SE NAMETNUTI KAO ŠEF EVROSKEPTIČNE GRUPE: Mateo Salvini
Foto: Tanjug AP Photo

"Iako te stranke dele temeljnu averziju prema migraciji i iliberalni antidemokratski etos, one nemaju mnogo toga zajedničkog", piše briselski portal "Politiko". "Salvini se recimo mršti na evropska pravila o budžetskoj disciplini, a takva pozicija je anatemisana u redovima Alternative za Nemačku i Slobodarske partije Austrije. Italijanski lider takođe hoće da druge evropske zemlje prime mnoge izbeglice koje su sada zaglavljene u Italiji, a za to Orban ne želi ni da čuje", dodaje se u tekstu.

MIGRANTI ILI KLIMA?

Nemački mediji, pod utiskom tektonskog pomeranja kod kuće – Zeleni su drugoplasirani (20,5 odsto), a socijaldemokrate istorijski propale (15,9 odsto) – pišu o "zelenom talasu" ili variraju slogan Bila Klintona sa početka devedesetih: "It's climate, stupid!" Kao da se nekim perima nemačke štampe u uglu oka skuplja ponosna suza jer su Nemci, pogotovo mladi, glasom za Zelene dali glas za opstanak planete, ne dopuštajući da ih prelomi debata o izbeglicama.

Pogled na mapu cele EU pak pokazuje da je ozeleneo isključivo partijski krajolik na severu Evrope i da klimatske promene i urnisanje prirode, uprkos protestima školaraca "Fridays for Future", nisu postali nešto više od problema prvog sveta.

Anketa "YouGova" u kojoj se moglo zaokružiti više odgovora je pre dve sedmice pokazala da su pitanja klime (34 odsto) Nemcima nešto važnija od pitanja migracije (32) i bezbednosti (26). Međutim, na nivou osam ispitanih zemalja – još i Poljska, Španija, Belgija, Švedska, Mađarska, Francuska i Italija – migracije su bile na prvom mestu, a životna sredina na drugom.

Dve dominantne teme – doduše, na različite načine – govore nešto dobro o kampanji i ovim izborima. Naime, obe teme su *par excellence* evropske, odnosno mogu biti rešavane samo na nadnacionalnom nivou. Na drugim poljima stvari ne stoje tako evropski i mnogi je novinski komentator primetio da se radilo o 28 odvojenih izbora.

U Britaniji se zapravo glasalo o mrcvarenju oko Bregzita, u Austriji o poverenju kancelaru Kurcu – građani su ga podržali, ali je u ponedeljak pao na glasanju o poverenju u parlamentu, Hrvatskom su dominirale stare debate i tako redom. Malo je šta, osim klime i izbeglica, bilo spona članicama EU.

"Stranke desnog i levog centra doživljavaju krizu legitimiteta jer ne odgovaraju na potrebe građana. Nivo otuđenosti je dosta visok. One su tako institucionalizovane da su izgubile dodir sa građanima", smatra Gordi.

Nemački demohrišćani su pali na 28 odsto i, kako dolikuje, priznali da će morati da porade na temi zaštite životne sredine i nađu načina da se obrate mlađim biračima.

"Klimatske promene su mejnstrim stranke tretirale kao marginalno pitanje", kaže profesor Gordi o dve dominantne teme: "Problem sa životnom sredinom raste, dok će broj rasista u Evropi verovatno ostati isti ili možda malo opasti."

Može se čitati i drugačije, kako piše nemački desničarski nedeljnik "Junge frajhajt": "zeleni spindoktori" su od klime napravili temu koja potiskuje pitanje migracija. Levičarski nedeljnik "Frajtag" pak piše da su tako potisnute socijalne teme i da, čak i sa ojačanim Zelenima i liberalima, vlast u Briselu ostaje – neoliberalna.

KOALICIONA RAČUNICA

Pad velikih komplikuje koalicionu matematiku. Moguće je da će se nakon zaključenja ovog broja "Vremena" raspodela mandata malo menjati, moguće da će biti manjih preletanja iz jednog u drugi poslanički klub – ali narodnjaci i socijaldemokrate će morati da priključe ili Liberale ili Zelene, ili i jedne i druge, ne bi li imali većinu. Izglasavanje novog sastava »

A gde smo tu mi?

Neizbežno pitanje koje se bistri u srpskim medijima jeste kako će se ovi izbori odraziti na politiku proširenja EU ili odnos prema pitanju Kosova. Pošteno je reći – verovatno nikako. Premda je po pitanju Kosova uoči izbora došlo do zahuktavanja, ni najveći optimisti ne očekuju da odlazeća Evropska komisija stvar privede kraju.

Kada je u pitanju proširenje EU, profesor Gordi kaže: "Verovatno izbori nešto znače, ali nećemo znati šta znače dok Parlament ne počne sa radom. Nije jasno da postoji većina za ili protiv proširenja, to se ne da zaključiti iz pojedinih stavova stranaka koje čine Parlament." Dodaje da proširenje nije bilo tema nijedne kampanje niti da se razmatralo kao ozbiljna mogućnost.

Gordi ukazuje i na poraz grčke Sirize koji vodi u prevremene nacionalne izbore, verovatno već krajem juna. Ako se konzervativna Nova demokratija vrati na vlast, ugrožen je dogovor sa Skopljem, u poslednje vreme jedinim uzornim zapadnobalkanskim đakom Brisela. A ni to nije dobro za proširenje – ako je tako nešto uopšte u planu.

Generalna sekretarka Evropskog pokreta u Srbiji Suzana Grubješić u izjavi za "Dojče vele" takođe nije bila optimistična. Kaže, slabe su šanse da na Samitu u junu bude odobren početak pregovora Severne Makedonije i Albanije o pristupanju EU.

Takođe, najnoviji izveštaj o napretku Srbije ne pominje proširenje. "Kad podvučemo crtu, jasno je da će pitanje proširenja EU još neko vreme biti u drugom planu", dodala je Grubješić.

Evropske komisije po svemu sudeći neće biti moguće ako se ne dogovore dve najveće tradicionalne frakcije.

"Ovi izbori su jasno pokazali da se u Evropi sve jače manifestuje konfliktna linija između onih koji žele manje EU, manje otvorenosti i više nacionalizma i, sa druge strane, proevropljana koji su sada primetili šta je na kocki", rekao je za "Zidojče cajtung" nemački sociolog Sven Huter, misleći na "Bregzit". "Izlazak iz EU je ranije bio poput jednoroga. Mogli ste da ga zamislite, ali ga niko nije video. Sada ljudi vide da se to stvarno može desiti i kakve posledice sa sobom donosi proces izlaska."

Zbog te "konfliktne linije" nemali broj "proevropljana" o kojima govori Huter priželjkuje da se u formiranju Evropske komisije udruže svi centristi, izolujući tako radikalnu desnicu, ali i "radikalnu levicu". U centrističkom svetu su, naime, i stranke poput grčke Sirize ili nemačke Levice jednaka opasnost kao ksenofobna desnica. Huter očekuje da desničari u Briselu budu glasni pa samim tim i žešće izolovani.

Ta je taktika uveliko propala u nizu nacionalnih parlamenata. Recimo, u Bundestagu gde su tradicionalne partije ušle u tamni vilajet – ili dozvoljavaju da ih Alternativa za Nemačku (AfD) vuče udesno ili oko te stranke formiraju sanitarni kordon što onda AfD vešto koristi da se predstavi kao žrtva "sistema". Debata je previše ogorčena da bi radikalna desnica naprosto bila prihvaćena kao deo partijskog kontinuuma kojem ne bi bilo pridavano ni manje ni više pažnje nego drugima.

Posebno jer sledi žestoka borba za buduću konstrukciju EU u kojoj će pucati i stari savezi. Profesor Erik Gordi za "Vreme" kaže: "Potpuno je jasno da EU mora da se više aktivira i vrati izvornim vrednostima: demokratija, mir, saradnja, zaštita ljudskih i manjinskih prava. Da bude manje institucija koja štiti bankare, a više predstavničke institucija građana Evrope." Ali, malo je reći da to nije jedina ideja u opticaju.

BORBA ZA FOTELJE

"Novi predsednik Evropske komisije će morati da se osloni na bezmalo sve konstruktivne demokratske snage u parlamentu", piše "Frankfurter algemajne cajtung". "To je problem, jedna vrsta superkoalicije demohrišćana i socijaldemokrata, liberala i eventualno Zelenih koja bi otežala politički diskurs i iznudila mnogo – možda previše – kompromisa", piše taj list.

Novi predsednik Komisije, Junker umesto Junkera – tom mestu se nada bavarski konzervativac Manfred Veber koji je bio "kandidat" narodnih partija. Međutim to "kandidat" treba uzeti uslovno jer, iako Evropski parlament insistira da kandidat najveće partijske familije postane šef Komisije, izbor je i dalje više u rukama šefova država i vlada EU.

Kreće standardna borba za fotelje i uticaj, gde ulogu igraju partijska, ali i nacionalna pripadnost. Francuski predsednik Makron predano radi na tome da spreči Veberov dolazak na čelo mamutskog briselskog aparata i umesto njega gura dansku liberalku i (još uvek) komesarku za zaštitu tržišta Margret Vestager ili svog zemljaka Mišela Barnijea, koji je u ime Brisela vodio pregovore o Bregzitu.

Važno je još mesto predsednika Evropskog saveta koje napušta Donald Tusk, mada će i sa sastavom Komisije biti natezanja – austrijski kancelar u odlasku Sebastijan Kurc je insistirao da se smanji broj resora, to jest da nema više svaka članica po jednog komesara.

Kako god, jedno deluje izvesno – na čelo Evropske komisije neće doći nemačka kancelarka Angela Merkel, koja je nedavno izjavom podgrejala spekulacije o selidbi u Brisel. Ali je zatim vrlo jasno rekla da se nakon napuštanja Kancleramta više neće baviti politikom.

Odlučujući bi trebalo da bude samit šefova država i vlada 20. juna, mada šta u Briselu može da znači "odlučujuće" videlo se na primeru Bregzita gde se odluka razvukla unedogled. Upravo ta drama sa Velikom Britanijom diktira tempo – za sada je rok izlaska odgođen za 31. oktobar, a tada bi trebalo da aktuelna Evropska komisija prestane sa radom.

Kad se podvuče crta, ovi evropski izbori su bili poslednji ekser u kovčeg starog dvopartijskog sistema – u kojem manji postoje, često su odlučujući tas na vagi, ali se ipak zna kome ide ogromna većina glasova. Premda se u analizama još piše o "krizi" tradicionalnih partija, deluje da nije reč o čudu od tri dana – svet se promenio, Evropa se promenila, a šarolikost političke utakmice samo je odraz toga.

Izbori su vratili žar, svađu, polarizaciju, sve krcato udarcima ispod pojasa i preterivanjima o "propasti Evrope". Čini se da je to svakako bolje od učmalosti Brisela koji godinama sve više bije glas da je mašina za razbacivanje para u kojoj nemaju pametnija posla nego da regulišu dozvoljenu zakrivljenost krastavca u bakalnicama. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

ZUUMIRANJE

POLITIČKA EMISIJA U PRODUKCIJI NEDELJNIKA VREME

ZA I PROTIV BOJKOTA SKUPŠTINSKIH ZASEDANJA

gosti:
ĐORĐE VUKADINOVIĆ
i **MIROSLAV ALEKSIĆ**
voditelj: FILIP ŠVARM

ČETVRTAK od 18h
na **www.vreme.com**,
na YouTube kanalu
Vremena
kao i na **TV Šabac, TV Sandžak,**
T1 Zaječar, Telemark Čačak,
TV Valjevo Plus, KATV Kraljevo,
TV Forum Prijepolje te na portalima
Južne vesti i **Užička nedelja**

Suze za kraj Tereze Mej

Britancima je to očito bilo još jedno "indikativno glasanje", još jedan nastavak Bregzit sage

Po dužini trajanja mandat Tereze Mej je 33. među 54 britanske premijerske karijere. Završio se melodramski.

Uz reči zahvalnosti za to što je imala priliku da kao druga, ali sigurno ne i poslednja britanska premijerka služi zemlji koju voli, Tereza Mej je podnela ostavku s odloženim dejstvom, briznula u plač, okrenula se i ušla na vrata na broju 10 londonskog Dauning strita za koja se tako grčevito držala dok je zbog gubitka podrške u Donjem domu slabio njen autoritet u Evropi i njena sigurnost na vlasti. Magazin "Politiko" postavlja pitanje kako neko može toliko da voli posao koji uključuje nož u leđa i ruganje u javnosti. Iza nje ostaje malo toga osim "masterklasa" o tome kako ostati na položaju kada vas niko stvarno ne želi na tom mestu.

BEZNADEŽNA PODELA

Mej je zbog Bregzita došla na vlast i zbog Bregzita je zbačena s vlasti. Njen prethodnik Dejvid Kameron, koji je mislio da je napuštanje EU loša ideja, ipak je doneo varljivu odluku da raspiše referendum verujući da će njegovi argumenti prevagnuti u odnosu na argumente evroskeptičnog krila torijevaca. Posle referenduma Kameron je podneo ostavku, što je moglo da izgleda kao častan gest, ali je izgledalo kao "pranje ruku" od čitave katastrofe koja je pretila raspadom zemlje. (Oko 62 odsto škotskih glasača protivilo se napuštanju EU, a Bregzit je pojačao slučaj škotske nezavisnosti.)

Kada je Mej bez otpora postala premijerka 2016. to je bila prijatna afirmacija za nju, ćerku anglikanskog sveštenika, koja je u mladosti bila savetnik u bankarskom sektoru, a u torijevskom establišmenutu omalovažavana i isključena iz najužeg kruga "kameronista". Ali, gajila je svoje samopouzdanje. Neprijatno je bilo to što je kao premijerka malo toga postigla.

Mej je napustila kormilo, a zemlja je ostala podeljenija nego što je bila u trenutku kada je 2016. preuzela kormilo od Dejvida Kamerona. "Njujorker" konstatuje da su na rastanku neki priznavali da je ona kao premijerka imala nemoguć zadatak zbog Bregzita u beznadežno podeljenoj zemlji. Drugi su konstatovali da je to moralo biti poznato još u trenutku kada je prihvatila da sprovede rezultate referenduma o Bregzitu – kome se pre održavanja referenduma protivila jer je smatrala da je budućnost Velike Britanije osigurana ostankom u Evropskoj uniji. Prema oceni Roze Prins, autorke knjige *Tereza Mej, enigmatska premijerka*, pre dolaska na vlast ona je pokazivala malo interesovanja za EU. Ne čudi što nije uspela da ubedi poslanike u nešto u šta ni sama nije bila uverena, konstatuje "Njujorker".

Kao ministarka za unutrašnje poslove, Mej je vodila tvrdu, rigidnu antiimigrantsku politiku koja je svoj grublji izraz dobila prilikom glasanja o Bregzitu. U njenom kabinetu ostavku su podnela 34 funkcionera, najčešće zbog pitanja vezanih za Bregzit. Pokušaj Mejove da u Donjem domu progura kompromisni sporazum o izlasku Britanije iz EU poražen je s razlikom od 203 glasa, što je najveći parlamentarni poraz vladajuće partije u britanskoj istoriji.

U proleće 2017. Tereza Mej je raspisala vanredne izbore uz očekivanje da će obezbediti sigurniju većinu za sprovođenje Bregzita. Ispostavilo se da je njena kontrola nad većinom u Donjem domu kompromitovana, a da je na tim izborima ojačala Laburistička partija. Nije se oporavila od poniženja zbog gubitka većine u junu 2017. Dugo i uzaludno je iznova i iznova tražila podršku među desnim članovima svoje partije koji su njen plan tri puta odbili i bezbrojnim indikativnim glasanjima ograničavali njen manevarski prostor, nanoseći joj poniženje i pokazujući nelojalnost. Na kraju je počela pregovore s vođstvom opozicionih laburista koji nisu vodili nikud.

KRAH DVOPARTIJSKOG SISTEMA

Ostavka Tereze Mej je usledila pre njenog četvrtog pokušaju da u Donjem domu isposluje podršku kompromisnom sporazumu s briselskim pregovaračem Mišelom Barnijeom, ali ni bregzitovci ni evrofili nisu bili spremni na kompromis. Uzalud je u Briselu molila za produžetke "poslednjih rokova". Svojevremeno je obećala da će podneti ostavku čim njen kompromisni dil o izlasku iz EU bude usvojen. Ni to nije pomoglo.

Na izborima za Evropski parlament obezglavljeni torijevci su doživeli, kako konstatuje politički urednik BBC-ja Lora Kensberg, najveći poraz od 1832. godine: osvojili su samo 9,1 odsto glasova i samo tri mandata. Da su održani izbori po većinskom sistemu, torijevci ne bi imali ni-

NIKO JE NIJE ŽELEO:
Tereza Mej
Foto: Tanjug AP Photo

jedan mandat.

Potres je toliki da neki čak govore o početku kraja britanskog dvopartijskog sistema.

Formirana samo šest nedelja pre izbora, Bregzit partija Najdžela Faraža osvojila je 28 mandata i bila prva u svim delovima Engleske, sem u Londonu. Izborni uspeh Najdžela Faraža verovatno će ka politici tvrdog izlaska iz EU gurnuti porazom ponižene torijevce. Oni nizom eliminacionih glasanja narednih nedelja treba prvo da odluče ko će doći na čelo njihove partije. Od tog izbora će verovatno zavisiti konačna "brakorazvodna" odluka za koju je najnoviji rok 31. oktobar. Pominje se tuce pretendenata, među kojima ankete "YouGov" prednost daju Borisu Džonsonu, nekadašnjem gradonačelniku Londona, ministru spoljnih poslova koji je podneo ostavku i izrazitom bregzitovcu, koloritnoj ličnosti čupave kose i neobuzdanog jezika.

Ako se ostvare prognoze o njegovoj pobedi, britanska evropska saga će imati medijski zanimljiv nastavak. Ričard Vitman, profesor politikologije na Univerzitetu Kent, kaže kako je postojala čudna hemija između Tereze Mej i američkog predsednika Donalda Trampa, koga će ugostiti neposredno pre nego što njena ostavka 7. juna stupi na snagu. Odnos Džonsona s Donaldom Trampom je drugačiji – biće to bitka oko toga ko je veći šoumen.

Nakon noći trijumfa bregzitovaca, počela su, prema pisanju "Gardijana", preračunavanja u kojima su obe strane "proglašavale pobedu" pošto se počelo dokazivati da je podrška onima koji su za ostanak u EU razbacana na više manjih partija veća od podrške Bregzit partiji Najdžela Faraža, koja je proglasila pobedu. U jednom od takvih preračunavanju sabiraju se glasovi Faraževe Bregzit partije, Ukipa i severnoirske Demokratske unionističke partije (5,9 miliona), i porede se sa 6,8 miliona proevropskih glasova (liberala, proevropskih Zelenih, Škotske narodne partije, velške indipendističke socijaldemokratske partije Plaid Kamri i severnoirskih partija Šin Fein i Alijansa, pa se dobija razlika od 884.000 glasova u korist evrofila. Glasalo je ukupno 17,2 miliona ljudi, a 17,4 miliona glasali su za odlazak na referendum 2016. godine, kada je odziv bio 72,2 odsto.

Džeremi Korbin se posle izbora zalagao za novi referendum, verovatno podstaknut procenom da je znatan deo laburističkih birača glasao za liberalne demokrate koje su na nacionalnom nivou izbile na drugo mesto sa 20 odsto glasova i 15 mandata. Među laburistima koji su glasali za liberale je i Alister Kempbel, spin doktor Tonija Blera iz doba Iračkog rata...

Laburisti su sa oko 15 odsto glasova i 10 mandata pali na treće mesto. Laburistička partija je inače bila rascepljena na one koji su za izlazak i na one koji su za ostanak i za drugi referendum. Jedna agencija iznosi teško proverivu procenu da je 60 odsto laburista (938.000) za ostanak. Ista procena kaže da je 80 odsto torijevaca (1,2 milion) za izlazak iz EU. To bi moglo značiti da je 8,1 milion glasača za izlazak, a 8,7 miliona za ostanak. Ta računica je varljiva jer je samo nešto više od trećine Britanaca (36,9 odsto) glasalo na tim izborima za Evropski parlament u koji nije bilo izvesno da će britanski poslanici uopšte ući, a i ako uđu, šta će tamo u prelaznom periodu raditi.

SPASONOSNI STRAH ZA SUDBINU EU

Očito je da ti evropski izbori na Ostrvu nisu imali onaj dramaturški naboj kao na Kontinentu, gde je, na primer, proevropska *think tank* organizacija Evropski savet za spoljne odnose (*European Council on Foreign Relations, ECFR*) pod naslovom "Sedam dana za spas Evropske unije" objavila rezultate istraživanja iz marta 2019. sprovedenog u 14 evropskih zemalja, koje su dramatično predstavljali "Gardijan", "Mond", "Gazeta viborča", "Stampa"...

U toj anketi 58 odsto Francuza, 57 odsto Italijana i Poljaka, 50 odsto Nemaca i 40 odsto Španaca na pitanje "Da li mislite da se EU za 10 do 20 godina može raspasti?", bira odgovor "realistično". Troje od deset anketiranih Evropljana kaže čak da veruje da je i rat među evropskim državama moguć... Jedan od komentara ECFR je glasio: "Strah će spasiti EU."

Britancima je to očito bilo samo još jedno "indikativno glasanje", još jedan nastavak Bregzit sage – u kome nije razrešen britanski evropski Gordijev čvor. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Vinaverovo vid

Multimedijalna manifestacija "Vinaverovi dani evropske kulture" održana je u Šapcu treći put,

"Šabac, zavičaj književnosti" – kako je to tridesetih godina govorio i pisao Stanislav Vinaver, "najevropskiji" poslenik srpske kulture u najširem značenju te reči, jedan od najvrednijih simbola srpske modernosti, moderne tradicije, ali i jedan od najslavnijih Šapčana – proteklog vikenda ugostio je naučne radnike, umetnike različitih stvaralačkih opredeljenja povodom manifestacije "Vinaverovi dani evropske kulture u Šapcu". Po treći put, a kao da je tek sada ova izuzetna multimedijalna manifestacija postala vidljiva na kulturnoj mapi Srbije.

Na svečanom otvaranju "Vinaverovih dana evropske kulture", gradonačelnik Nebojša Zelenović podsetio je, po ko zna koji put, na činjenicu da je kultura ključna identifikaciona, identitetska karta svake civilizovane države, da je po tim vrednostima prepoznatljiva u svetu: "Nema bolje emanacije duha Šapca od Vinavera koji je bio 'najevropskiji' poslenik naše kulture. Genijalnošću svoga slobodoumnog duha rasterivao je mrak iz Srbije. Kao što sam pred Šabac pre tri godine izašao s planom za kulturu, tako sad pred građane Srbije iznosim predlog temelja nacionalne kulturne politike – 25 milijardi dinara godišnje za kulturu, što je dva i po puta više nego danas. Dva procenta državnog budžeta za kulturu. Otvorenog uma, nadahnuti Vinaverom, uvereni u pobedu, vodimo borbu za normalan i civilizovan život u našoj Srbiji."

Glavni gradski poslenik u kulturi Igor Marsenić, koji je mozak i duša "Vinaverovih dana..." od samih početaka (2016), programski ističe: "Mi želimo da živimo sad, ne posle. Želimo savremenost sad, ne kasnije. Želimo da vidimo svet i da on vidi nas. Zato Vinaver i zato Videlo Sveta", pa dodaje: "Novina u odnosu na prethodne godine je da 'Videlo sveta' 2019. godine širi horizonte umetničkog stvaranja i u okviru manifestacije prvi put će biti organizovan svakodnevni muzički ali i likovni program, kao i različiti edukativni projekti za sve generacije. Najznačajniji cilj Vinaverovih dana jeste otvaranje ka svetu. Polazna tačka koncepta 'Videlo sveta' je da se prošlošću i kulturalnim nasleđem bavi na dinamičan način, oživljavajući misli i ideje, interpretacijom u slobodanom savremenom duhu, kako ne bismo bili zatočeni unutar prošlosti i slavne tradicije. Vinaver je bio neobična, pitoreskna ličnost i svođenje genija na biografsku crticu i pomen bilo bi skrnavljenje. Interpretativni pristup koji smo izabrali ostavlja dosta prostora autorima da se iskažu u različitim medijima od nauke ili muzike do stripa, štampe, pisanja ili dizajna svetla, i to je nešto što me kao umetnika raduje".

Ovogodišnji "Vinaverovi dani " imali su simbolički naziv "Videlo sveta" prema jednoj od najlepših metafora Stanislava Vinavera koju je on "osmislio" za Bergsonov i svoj Pariz. Okosnice su bile dve teme: dvodnevni naučni skup "Stanislav Vinaver u/o srpskoj književnosti, umetnosti i kulturi" i "Okrugli sto povodom prvih pet knjiga Sabranih dela Radomira Konstantinovića" u organizaciji Gojka Tešića.

Na svečanom otvaranju predstavljen je i prvi broj "Vinaverovog ogledala" godišnjaka za književnost, umetnost i nauku (govorili su G. Tešić, B. Jović i Ž. Svirčev). Reč je o godišnjaku u kome će se objavljivati antologijski tematski izbori iz Vinaverovog obimnog stvaralačkog opusa, a onaj drugi deo biće ispunjen tekstovima i referatima sa naučnih skupova.

Naučni skup o Vinaveru održan u Biblioteci šabačkoj (u čijem je holu izložba "Besmrtnost ću celu da dam za konačnost jedne reči" – iz rukopisnog arhiva Oskara Daviča, koju je savršeno oblikovala i ukomponovala u taj jedinstven prostor

elo sveta

Foto: Darko Pavlović

Foto: Porodična zaostavština

a kao da je tek sad postala vidljiva na kulturnoj mapi Srbije

mr Sonja Bokun Đinić) bio je svojevrsna intelektualna gozba na kojoj su svi učesnici manifestovali svoje interpretativno majstorstvo darujući srpskoj književnoj nauci obilje novih tumačenja o jednom od najprogresivnijih srpskih intelektualaca kakav je bio Stanislav Vinaver. Učestvovali su dr Bojan Jović, dr Tanja Popović, dr Sava Damjanov, dr Željko Milanović, dr Željka Pržulj, dr Sonja Paripović, dr Maja Rogač Stančević, dr Vlaho Bogišić, dr Žarka Svirčev, dr Igor Perišić, msr Miloš Jocić, dr Dragana Bedov, msr Snežana Savić, msr Rastko Lončar, msr Đina Vesić, dr Pavle Milenković... Skup je zatvorio okrugli sto posvećen Radomiru Konstantinoviću, a povodom prvih pet knjiga njegovih sabranih dela, otvorio nam je sasvim nove mogućnosti tumačenja, odnosno, prevrednovanja njegovog obimnog stvaralačkog opusa, koji će biti objavljen u trideset tomova u izdanju Fondacije "Stanislav Vinaver" iz Šapca (priređivači su Gojko Tešić i Iva Tešić). Razgovaralo se o sledećim knjigama: "Veličina i prokletstvo" (eseji o književnosti od Dositeja do Skerlića i Matoša"), "O jednom ćutanju" (o srpskoj književnosti od 1918. do 1968, potom "blok" od šest tekstova, kako kaže Konstantinović, "o našem pesniku" Tinu Ujeviću), "Beket i drugi" (eseji i kritike o svetskoj književnosti), "Neispisano vreme" (eseji na književne, filozofske, umetničke i teme svakodnevice) i "Dekartova smrt" (antologijski roman s kraja XX veka). Nadahnuto je besedila Latinka Perović (podvlačeći Konstantinovićevu izuzetnost u kontekstu moderne filozofske i književne tradicije druge polovine XX veka) ukazavši, između ostalog, na činjenicu da je njegovo delo važno za razumevanje tradicije: "Da bi se prevazišao tradicionalizam, potrebno je dobro poznavati srpsku tradiciju, i upravo tri toma iz prvog kola govore o tome ("Veličina i prokletstvo", "O jednom ćutanju", "Neispisano vreme"). Tekstovi o Dositeju su otkrili puni značaj ovog prosvetitelja, i Dositej je naš preporod bez koga nema renesanse. Nažalost, brojni kritičari pokazali su nepoznavanje Dositejevog dela. Eseji o Beketu i svetskim piscima koje je Konstantinović objavljivao u "Politici" od 1952. do 1959. godine su druga stajna tačka i korak sa modernizmom." Milan Vlajčić je govorio sa jednom vrstom ushićenosti o izuzetnosti Konstantinovićevih esejističkoh tekstova koje je iščitavao šezdesetih i sedamdesetih godina u NIN-u i "Politici", a u ovim knjigama otkrio je i mnogo toga nepoznatog a danas veoma aktuelnog; Tatjana Rosić je briljirala novim, nadahnutim tumačenjem "Dekartove smrti"; Branislava Vasić Rakočević (odbranila je prvu doktorsku disertaciju o Konstantinovićevom romanesknom delu na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu) izgovorila je nadahnut esej o Beketu i Ahasveru; Aleksandra Bosnić Đurić (odbranila je prvi magistarski rad o "Filosofiji palanke", takođe u Novom Sadu) pročitala je inspirativan esej o Konstantinovićevoj filosofiji kulture, o kritičkoj svesti, dok je Jovan Pejčić podsetio na svoj angažman u izdavanju kapitalnog projekta srpske književnosti "Biće i jezik". "Neispisano vreme" je bilo tema izlaganja Pavla Milenkovića i Ivana Milenkovića. Sava Damjanov je govorio o Konstantinovićevom viđenju moderne tradicije XVIII i XIX veka u srpskoj književnosti, a Igor Perišić je ukazao na izuzetne eseje posvećene svetskoj književnosti, pre svega na fundamentalni esej "Gde je Tolstoj?". G. Tešić je govorio o svojim susretima i razgovorima s Konstantinovićem, potom o koncepciji priređivanja sabranih dela (o tzv. obrnutom redu koji ne poštuje hronologiju objavljivanja) koja, zapravo, podrazumeva tezu o potrebi objavljivanja u prvom redu svega onoga što je i široj i užoj čitalačkoj javnosti nepoznato – to jest do sada nije objavljivano u formi knjiga. Istovremeno je ukazao i na činjenice svog dosadašnjeg angažmana, najčešće uredničkog (objavio je i uredio sledeće knjige o Konstantinoviću: M. Belančić "Genealogija palanke", M. Nikolić "Tumač ptičjeg leta ili izvođenje romana" – kapitalnu studiju o "Dekartovoj smrti", A. Bosnić Đurić "Poetika tamnog vilajeta. Radomir Konstantinović o duhu palanke u srpskoj književnosti" i Branislave Vasić Rakočević "Istraživanje identiteta: (ispitivanje ontološke pozicije narativnog subjekta u romanima Radomira Konstantinovića)". Gojko Tešić je najavio novih deset Konstantinovićevih knjiga za ovu i sledeću godinu, čime će se otvoriti novi interpretativni prostor u kontekstu moderne srpske književne nauke i znatno šire.

U okviru Fondacije "Stanislav Vinaver" utemeljen je i Izdavačko-istraživački centar "Stanislav Vinaver", tačnije – "Vinaverova biblioteka" pod čijim je znamenjem i objavljeno prvo kolo dela Radomira Konstantinovića. "Vinaverova biblioteka" je svoju modernost, na samom početku, demonstrirala objavljivanjem izuzetne »

monografske studije "Avangardistkinje" Žarke Svirčev, koja je promovisana na "Vinaverovim danima".

Posebnu specifičnost i uzbudljivost "Vinaverovim danima" dala su i sledeća umetnička dešavanja koja je osmislio Igor Marsenić sa svojim saradnicima. U okviru programa "Muzika i svetlo" nastupio je Jan Nemeček, jedno od najznačajnijih imena klupske i elektronske scene u regionu, nastupio je sa live-om "Recurrencies", prema svom najnovijem albumu, a predstavio se i Branko Džinović, poreklom Šapčanin, ali možda najveće ime savremene harmonike u Severnoj Americi, kompozitor, izvođač i predavač na eminentnim svetskim univerzitetima. Šabačko "Videlo" u vizuelnom smislu nosiće pečat video-radova koji nastaju uživo magijom Miroslava Sretenovića, dizajnera svetla i video-umetnika poznatog pod nazivom Izvanredni Bob.

Karikatura: Zuko Džumhur

Zatim, "Izložbe i radionice stripa, sitoštampe, poezije i pisanja" organizovane su u Vinaverovom duhu ili s Vinaverom kao inspiracijom. "Gromobran svemira" je radionica narativnog, nenarativnog i kolažnog stripa nazvana po jednom od Vinaverovih dela. Prvi put su se predstavili autori okupljeni oko našeg najvećeg strip festivala "Novo doba" i udruženja "Matrijaršija i Kosmoplovci" – Aleksandar Opačić, Milena Janošević i Aleksandar Denić, koji su uz pomoć umetnice Johane Markade-Mot vodili radionicu posvećenu aktivaciji lokalne strip scene i istraživanju ovog likovnog medija. U Narodnom muzeju Šapca predstavila se Fijuk platforma, po mnogo čemu avangardna pojava regionalne likovne scene.

U šabačkom Muzeju organizovana je radionica sito štampe, tematski posvećena novim viđenjima Stanislava Vinavera (vodili su je grafički umetnici kolektiva "Matrijaršija" – Mileta Mijatović i Johana Markade-Mot). Posetioci su imali priliku da donesu svoje majice ili torbe na kojima će poneti "otiske" umetničkog rada. Zbog interaktivnog karaktera ova radionica bila je posebno zanimljiva publici svih uzrasta. Rezultati rada ovih majstora viđeni su na kolektivnoj izložbi na kojoj je učestvovalo dvadeset umetnika okupljenih oko "Fijuk platforme", posle čega je otvoren i prvi prodajni "Fijuk sajam" u Šapcu, na kome se do kasnih večernjih časova, uz muziku i razgovore, prodavala savremena grafika, fotografije i plakati.

"Pesničenje", trening aktivne poezije, vodio je Dragan Protić, popularni Prota iz kolektiva Škart. Edukativni program ovogodišnjih "Vinaverovih dana" zaokružio je završetak konkursa kreativnog pisanja i početak rada na projektu medijske edukacije za mlade – "Videlo", na kome su se srednjoškolci upoznali sa osnovama savremene medijske kulture i započeli rad na usavršavanju svog glasa u javnosti. Autorka projekta "Videlo" je Marija Ratković, teoretičarka umetnosti i medija koja više od deset godina radi na javnoj sceni, a deo je kreativnog tima koji stoji iza ovogodišnje manifestacije "Videlo sveta". Sve se završilo simboličnom žurkom u Muzeju, koju su vizuelno i muzički oblikovala dva Boba, VJ Izvanredni Bob i DJ Bob, šabački muzičar i vizuelni umetnik.

Skulptura beogradskog vajara Marka Crnobrnje koja je nastala kao rezultat rezidencijalnog programa za umetnike Kulturnog centra u Šapcu, predstavljena je u Sokolskom parku. "Za razliku od konvencionalnih oblika prezentacije umetnosti, rezidencijalni programi se ne fokusiraju isključivo na rezultat, nego na proces stvaranja, i kao takvi, važan su izvor inspiracije i ličnog istraživanja umetnika. U tom procesu izmeštanja i mobilnosti, prelaze se granice i otvaraju kanali za razmenu informacija i mišljenja, grade dugoročne veze i partnerstva. Ona obogaćuju život kako lokalnih, tako i gostujućih umetnika, ali i lokalnu umetničku i kulturnu scenu i utiču na izgradnju ili ponovno uspostavljanje veza između različitih delova društva, koje su nužne za zajedničko delovanje u cilju ostvarivanja pozitivnih promena u društvu i kulturi", istakao je Filip Kovačević iz Kulturnog centra.

Na čelu organizacionog tima Vinaverovih dana ove godine bio je Igor Marsenić, član gradskog veća Šapca, istaknuti vizuelni umetnik koji naglašava da je "Vinaver bio ispred svog vremena i da je pri obeležavanju njegovog lika i dela neophodno da gledamo unapred i okrenuti ka svetu, stoga je i misao vodilja ovogodišnjeg programa 'Vinaverovih dana evropske kulture' bila 'Videlo sveta'. Vinaver je i sam bio čovek Sveta, ceo život je proveo boreći se protiv svake uskogrudosti i mračnjaštva. Voleo bih da Šapcu, ali i celoj zemlji pružimo malo sveta, jer i mi kao organizatori želimo da uključimo što veći broj ljudi, da kultura bude živa, savremena, prisutna i neposredna. Grad i sve njegove institucije uključene su kao posrednici, a ne kao kreatori sadržaja, mi smo ti koji otvaramo vrata sveta i upoznajemo autore, a dugoročni rezultati nastaće tek iz budućih saradnji. Cilj je da manifestacija ne traje samo nekoliko dana, već mnogo duže, kroz razvoj lokalne scene u oblastima književnosti, umetnosti, muzike i žurnalistike – a to su sve oblasti koje je delo Stanislava Vinavera nemerljivo obogatilo. Mi pokazujemo da poštujemo njegov rad, nastavljajući njegove težnje ka svetu."

I da svedemo ovaj izveštaj sa "Vinaverovih dana evropske kulture u Šapcu" rečima Marije Ratković, koautorke programa ove antologijske manifestacije: "I u delima Stanislava Vinavera, ali i u delu Radomira Konstantinovića koje smo predstavili u Šapcu, koncept Sveta kao potpuno idealne kulturalne otvorenosti igra značajnu ulogu. U tom smislu, pozvali smo autore koji deluju u okviru više različitih kolektiva, na više lokacija da dođu i u Šapcu otvore vrata nekih novih saradnji. Svuda, a ne samo u Šapcu, za razvoj je konstantno potrebna saradnja lokalnog i regionalnog, i neophodno je afirmisati otvorenost ka svetu i ka budućnosti, čak i kada se to čini kao utopija. Svi umetnici koje smo pozvali i naš autorski projekat medijske edukacije "Videlo" teži da publici i učesnicima posreduje svet, ono što su najsavremenije tendencije. Ako smo u nečemu uspeli, ako imamo kontakte ili simboličku moć, mi možemo da budemo posrednici, mentori uključivanja u svetske tokove. Za mene je najveći uspeh da znanje koje sam stekla u svom profesionalnom radu, kontakte sa umetnicima ili medijima podelim sa mladima u Šapcu". ¶

B. STOJADINOVIĆ

Nepobedivi bag

Iako razni IT analitičari licitiraju ko bi mogao da profitira iz sukoba Kine i SAD u kojem trenutno najvišu cenu plaća kineski gigant Huavej, tačan odgovor je da od toga ne može da profitira niko. Ne treba polagati velike nade ni u dogovor dve sile jer se ni posle toga ništa neće vratiti na staro. A to staro bilo je uzbudljivo i fantastično i promenilo nam je živote za manje od deset godina, obećavajući još luđe promene u narednih deset.

Najpre, odluka Gugla da suspenduje saradnju sa Huavejom, koja se početkom prošle nedelje činila dramatičnom, zapravo je "mala maca" u poređenju sa najavama da će isto učiniti britanski dizajner kompjuterskih procesora ARM i japanski Panasonik. Svi najznačajniji proizvođači čipova koriste njihova rešenja i patente. Na njima je baziran i Huavejov mikroprocesor koji je pominjan kao alternativa ukoliko zbog američkih sankcija ne budu smeli da ugrađuju Kvalkomove.

Sada je jasno da ne mogu da koriste ni sopstvene, tačnije ne smeju da ih koriste nigde izvan Kine, jer su u njima rešenja kompanije koja je odlučila da se priključi američkim sankcijama. Razlozi ARM-a su jasni, većina njihovih partnera su američke kompanije i ne postoji ni miligram šanse da se oni u ovom obračunu stave na stranu Kineza. Iako sa Huavejom imaju više nego bliske odnose, tačnije Huavej je nameravao da sopstveni centar za razvoj čipova otvori u Kembridžu, odmah do laboratorija ARM-a.

Slično je i sa Panasonikom, koji na raznim mestima u svetu proizvodi komponente koje koriste kineski proizvođači.

Razvoj hardvera mnogo je sporiji nego razvoj softvera, pre svega zato što su za to neophodni mnogo bolji uslovi pa se samim tim mnogo manje ljudi time bavi. To znači da bi Huavej relativno brzo mogao da prevaziđe krizu sa Guglom i razvije sopstveni operativni sistem i podstakne razvoj neophodnih aplikacija. Ali za hardver su potrebne godine, između ostalog i zato što se sva rešenja moraju patentirati. Taj proces nije ni lak ni brz i patentiranje se mora obaviti u SAD i EU, ako je cilj svetsko tržište a ne samo kinesko. Kako bi to teklo u atmosferi tehnološkog sukoba, možemo lako da zamislimo.

Većina analitičara, i to ne samo tehnoloških, slaže se da su mobilni telefoni tek kolateralna šteta, dok se istinski rat vodi zbog toga ko će biti lider u razvoju 5G tehnologije. Trenutno u tome prednjače kineske kompanije Huavej i ZTE, a najbliži takmac im je Samsung. Koji se nekima ukazuje kao mogući "ratni" profiter.

Teško da će profitera biti ili, makar, teško da će profiti biti veliki. Kako god se ovo između Kine i SAD dalje odvijalo, jasno je da je nepoverenje poraslo do mere da će ubuduće svako razvijati svoja rešenja. To je kao da pravite paralelne auto-puteve umesto da brže završite jedan koji vam je potreban.

Tržište će se smanjiti, podeliti, operativni sistemi će prestati međusobno da komuniciraju, kao i inženjeri koji ih prave, pamet će se trošiti na međusobno špijuniranje ili spoticanje, umesto na razvoj. Politika je probila u poluprovodnike i pitanje je da li ćemo ikada moći da ih očistimo. A u tom poslu neophodna je apsolutna čistoća. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	5800 RSD	5500 RSD	110 EUR	170 EUR
12 meseci / 52 broja	11.600 RSD	11.000 RSD	210 EUR	325 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	2,00 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	7,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	3250 RSD	29,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	4500 RSD	38,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	5375 RSD	46,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	7250 RSD	63,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h.

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 10 do 14h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

СЕРГЕЈ СОЛОВЈЕВ

ALEKSANDAR ZOGRAF.

U DRUGOJ POLOVINI TRIDESETIH GODINA, U BEOGRADU JE POSTOJALA VRLO ŽIVA STRIP SCENA – PRILIČAN BROJ PUBLIKACIJA, SPECIJALIZOVANIH ZA STRIP I ONIH DRUGIH, JE OBJAVLJIVALO RADOVE DOMAĆIH AUTORA, OD KOJIH SU VELIKI BROJ BILI POREKLOM RUSI, IZBEGLICE NASELJENE U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI NAKON OKTOBARSKE REVOLUCIJE. JEDAN OD NAJISTAKNUTIJIH BIO JE **SERGEJ SOLOVJEV**, ROĐEN U **KURSKU** 1901, KOJI SE 1920. NASTANJUJE U BEOGRADU. DO IZBIJANJA RATA 1941. KREIRAO JE TRIDESETAK STRIP STORIJA, U RASPONU OD ADAPTACIJA KNJIŽEVNIH KLASIKA, DO AVANTURISTIČKIH, ISTORIJSKIH TEMA, ČAK I VESTERNA (VEĆINOM PO SCENARIJIMA **BRANKA VIDIĆA**).

SOLOVJEV JE BIO VEŠT U PRIKAZIVANJU LJUDSKIH FIZIONOMIJA, KOJE JE NA CRTEŽIMA PREDSTAVLJAO NA UPEČATLJIV NAČIN, I UZ IZVESNU ELEGANCIJU ...

ISTORIČAR STRIPA **ZDRAVKO ZUPAN** JE NASTOJAO DA, TOKOM DECENIJA ISTRAŽIVANJA, PRONIKNE U SVE DETALJE CRTEŽA KOJI SU OSTALI IZA AUTORA POPUT SOLOVJEVA. ZUPAN JE BIO UVEREN DA JE U SCENI STRIPA KREIRANOG PREMA ŠEKSPIROVOM "**SNU LETNJE NOĆI**" (1938), SOLOVJEV PREDSTAVIO SEBE (KRAJNJE LEVO), I IZDAVAČA **ALEKSANDRA IVKOVIĆA** (KRAJNJE DESNO), ZAJEDNO SA (NEIDITIFIKOVANIM) LIČNOSTIMA, KOJE SU VEROVATNO BILE POVEZANE SA STRIP SCENOM...

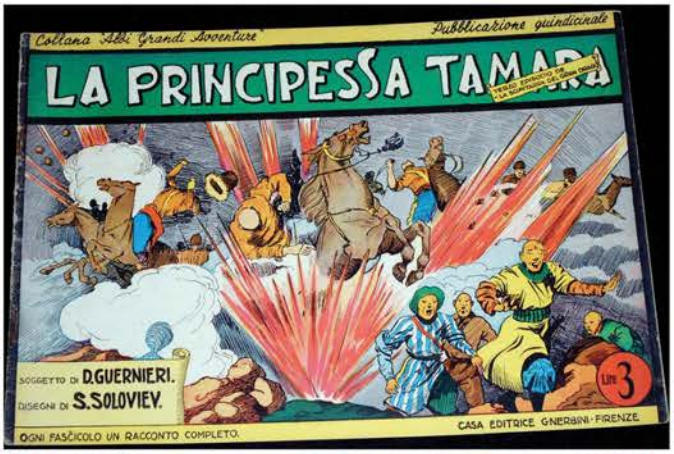

AUTORI JUGOSLOVENSKOG STRIPA BILI SU PREVOĐENI I OBJAVLJIVANI U SVETU TOKOM TRIDESETIH I ČETRDESETIH GODINA, IAKO NJIHOV RAD NAJČEŠĆE NIJE POTPISIVAN, PA O TOME SAZNAJEMO TEK U SKORIJE VREME, ZAHVALJUJUĆI RAZMENI INFORMACIJA PUTEM INTERNETA. ARGENTINSKI ČASOPIS "**RA-TA-PLAN**" JE, RECIMO, 1941. GODINE OBJAVLJIVAO SOLOVJEVLJEV STRIP "**BUFALO BIL**", PREIMENOVAN U "**OSVAJAČ ZAPADA**".

ČETRDESETIH GODINA SOLOVJEV SE SELI U **RIJEKU**, GRAD NJEGOVE SUPRUGE **TEREZE LUKŠIĆ**, A ZATIM SE ZAJEDNO ISELJAVAJU ZA ITALIJU. TOKOM RATA I U POSLERATNOM PERIODU, OBJAVLJUJE (POTPISUJUĆI SE KAO **SERGIO SOLOVIEV**) KOD ITALIJANSKIH IZDAVAČA, ŠTO JE OSTALO GOTOVO NEPOZNATO U JUGOLAVIJI.

SOLOVJEV JE UMRO 1975, U MESTU **MASSA**, U TOSKANI. ZAHVALJUJUĆI KARIKATURI ČIJI JE AUTOR **ENCO RESTANI** (ENZO RESTANI), ZNAMO DA JE BIO UČESNIK RANE VERZIJE STRIP FESTIVALA, KOJI SE 1971. ODRŽAO U ĐENOVI, POD NAZIVOM "**TRI DANA STRIPA**" (LE 3 GIORNATE DEL FUMETTO). SOLOVJEV JE BIO JEDAN OD AUTORA KOJI JE SVOJU KARIJERU ZAPOČEO U UZBUDLJIVO VREME KADA JE EVROPSKI STRIP TEK ZAPOČEO DA OTKRIVA VLASTITE MOGUĆNOSTI... IAKO JE NA SRPSKOJ SCENI BIO AKTIVAN SVEGA PET GODINA, USPEO JE OSTAVI NEIZBRISIV TRAG...

Pobuna

"Kada sam upisala antropologiju, gomila njih me je pitala jel to ono kad iskopavaš fosile. A i ovi što kao znaju šta radim, uglavnom samo misle da znaju", miri se jedna studentkinja sa prokletstvom nedovoljne prepoznatljivosti svoje struke. To što se kao antropološkinja upravo sprema da svoje istraživanje izvede u sklopu jednog performansa uglavnom joj ne olakšava svakodnevne eksplikacije čime se tačno bavi. "Niko ne zna čime se bavimo", dodaje njena profesorka, "jer nismo prisutni. Nema nas na TV-u, nema nas po novinama. Niko nas ništa ne pita."

Tokom par meseci rada sa grupom budućih antropologa i njihove dve profesorke, saznajem još i da ih nervira stereotip o antropologu usamljeniku, zakopanom u knjigama, fokusiranom samo na prošlost i tradiciju. Ova grupa je odabrala da se čovekom bavi kroz talas prilično aktuelnih zbivanja vezanih za proteste. Mesecima su uporno obilazili "1 od 5 miliona", išli na protest "Prava na vodu", pa marširali osmog marta, pa šetali solidarno protiv izvršitelja. Na terenu su posmatrali i ljude koji izgaraju i ljude koji se dosađuju, i one sasvim ubeđene da će da se desi nešto dobro i one što su "ovde biciklom". Posmatrali su sebe kako se nadaju i kako se boje. Kako njihov istraživački rad ne bi ostao sveden na terenske dnevnike, sa profesorkama se dogovaraju da se bace na performativnu antropologiju i izvedu etnodramatizacije. I tu mene pozivaju – ti si dramaturškinja, ti sigurno možeš da pomogneš. Performativna antropologija, hm. Imam neku predstavu o tome. Ali etnodramatizacije? Niko mi to nije spomenuo na fakultetu. Jedna od profesorki, koja se bavila sličnim studentskim laboratorijama u rodnoj Poljskoj, ukratko mi objašnjava da je to scenska forma zasnovana na etnografskom istraživanju. Ostale finese vezane za ovu specifičnu formu počele su da se razmotavaju u toku procesa.

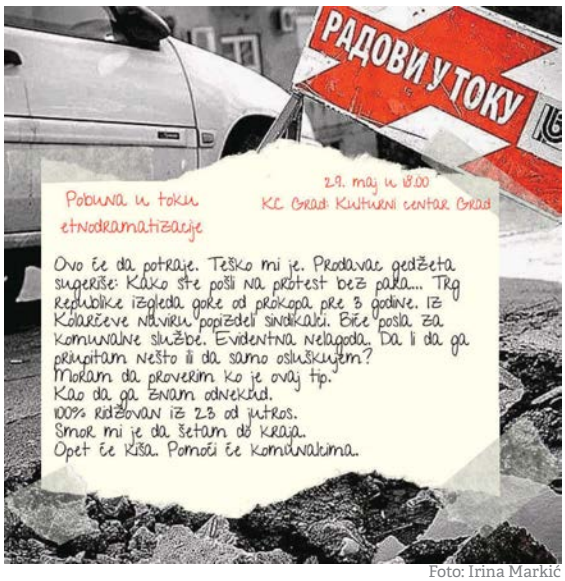

Foto: Irina Markić

U nepoznatom okruženju, po inerciji počinjem da se fokusiram na sve iole poznato, na sličnosti između naših struka. I jedni i drugi se bavimo čovekom, dobro, to je bilo lako definisati. I jedni i drugi "špijuniramo" druge ljude po kafićima, pijacama, ulicama. I kroz njih špijuniramo sami sebe. I bitno nam je da su nam ideje precizne, argumentovane, ali hoćemo da istaknemo i emocije i nemerljive faktore. Analiziram ih do besvesti kako bih mogla da se snađem sa performansom. I vidim, stidljivi su pomalo. I tihi. Ako za studente istorije važi da mahom naginju udesno, a za studente sociologije da uglavnom skreću levo, i da su i jedni i drugi bučni po tom pitanju, za antropologe izgleda niko nema spreman politički stereotip. A čitav projekat na kome rade fokusira se na jedno važno političko pitanje. Protesti – pa tu se mora zauzeti neki stav, zar ne?

I tu dolazim do neke meni do tada nepoznate dimenzije analize fenomena pobune koja je, čini mi se, proistekla upravo iz jedinstvenosti njihove antropološke pozicije. Kako i sami kažu, tokom istraživanja u njima se borio pozamašan spektar činilaca: odgovornost prema nauci, težnja ka preciznosti, težnja ka sveobuhvatnosti, suočavanje sa emotivnim aspektima kolektivnih pobuna, pa i lični doživljaji svega. I, naravno, potreba da se izvuku jasni zaključci. I u takvom procesu, čak i kada je reč o konkretnoj temi kao što su protesti, deluje nemoguće izvući jednostavne teze poput "treba šetati" ili "nema smisla". Zato njihovi zaključci zadiru u pukotine između šetačkih kolona, sagledavaju ko se folira, kome je dosadno, ko ne vidi pomak, ko se iskreno nada, kome je ozbiljno frka, ko besni što mu se ispraznio telefon, ko ima utisak da živi dramu o odrastanju sa pobunom kao permanentnom scenografijom, ko dolazi da počisti smeće posle protesta.

Uz sve svetle primere solidarnosti i upornosti na sceni i oko nje, u pozorištu ipak živimo u stalnoj atmosferi pritisaka, cenzure, spletki, strančarenja, pokušaja obesmišljavanja rada u kulturi. Pobunimo se tu i tamo, ali retko protiv sistemskih uslova struke, naročito u institucijama. I, kako antropolozi uvek insistiraju na višeaspekatskom sagledavanju svega, ni fenomen nedostatka pobune ne može biti samo stvar par faktora oko kojih se interno delimo u struci, faktora poput hrabrosti ili kukavičluka. U jednačini su i činjenica da je mnogo manje kulturnog prostora nego umetnika, pojava da nam je sujeta nekad intenzivnija od želje za opštim dobrom i da smo nakon svakodnevnih borbi za osnovnu reprodukciju prosto umorni.

Ove srede u Kulturnom centru Grad mladi antropolozi sitnim koracima protestuju zbog nedovoljne prisutnosti svoje struke u pitanjima od javnog značaja. Volela bih da ih jednog dana gledam i na televiziji kako komentarišu i pobune ili njihovo odsustvo, uključujući i fenomen (ne)pobunjivanja u pozorištima. Ipak su ovi antropolozi svoju malu pobunu odlučili da smeste baš na scenu. ¶

GALINA MAKSIMOVIĆ

Šta gledamo danas?

28. maj - 01. jun
Kombank Dvorana

savremeni
francuski
film

Pink Lady®

PREMIJUM BREND

Pink Lady – Mnogo više od jabuke

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec